เสียงจากชุมชน

ข้อกังวลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและโครงการที่เกี่ยวข้อง

เขียนและจัดพิมพ์โดย	สมาคมพัฒนาทวาย (DDA)
จัดพิมพ์	กันยายน พ.ศ. 2557
กองบรรณาธิการ	Robert Finch, Alex Moodie, Rebeca Leonard, ลัลธริมา หลงเจริญ, Jessica Armour, รัฐวิศว์ เอื้อประชานนท์, อารีวัณย์ สมบุญวัฒนกุล
ออกแบบปกและรูปเล่ม	นภาวัลย์ สิทธิศักดิ์, สุรพงษ์ แมน
ปกหน้า	ถนนเส้น “กิโลเมตรศูนย์” ของเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายที่ตัดผ่านป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ตามแนวชายฝั่งทะเล
ภพปกหลัง	สมาคมพัฒนาทวาย (DDA) ร่วมกับเครือข่ายชาวทวายรณรงค์คัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินที่หาดมองมะกัน

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. This license lets others distribute, remix, tweak, and build upon work, as long as credit is given to the original creation.

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ 4
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร 5
บทนำ 7

บทที่ 1 ภูมิหลังความเป็นมา
โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย 9
สถานะปัจจุบันของโครงการ 10
บริเวณที่ตั้งของโครงการ 12
นิคมอุตสาหกรรม และท่าเรือน้ำลึก (ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย) 12
พื้นที่ใกล้เคียงเขตเศรษฐกิจพิเศษ 14
พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ 15
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน) 15
ระเบียบวิธีวิจัย การเก็บข้อมูล 16

บทที่ 2 ข้อค้นพบ
วิถีการดำรงชีพของชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย 19
หมู่บ้านในพื้นที่ราบลุ่ม 21
ถนนเชื่อมต่อ: หมู่บ้านในพื้นที่สูง 22
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน): หมู่บ้านกาโลนท่า 24
วิถีการดำรงชีพของผู้ไร้ที่ดินทำกินในเขตที่ได้รับผลกระทบ 24
รายได้ในเขตที่ได้รับผลกระทบ 24
สรุป 26
ความสูญเสีย และผลกระทบ 27
กระบวนการยึดเวนคืนที่ดิน 33
การเข้าถึงข้อมูล 33
เอกสารและสิ่งพิมพ์ 33
ความรู้เกี่ยวกับโครงการ 33
การเปิดรับฟังความคิดเห็นหรือปรึกษาหารืออย่างมีความหมาย 36
การประชุมชุมชน 36
ปราศจากความยินยอมจากชาวบ้าน 38
การข่มขู่คุกคามจากเจ้าหน้าที่ 41
การปรึกษาหารือที่ไร้ความหมายและการสร้างภาพ 43
การชดเชย 44
ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการการชดเชย และสิทธิโดยชอบธรรมอันพึงมี 44

การจ่ายค่าชดเชย 44
เอกสารการรับเงิน 46
จำนวนเงินค่าชดเชย 47
แนวทางการชดเชยตามมาตรฐานสากลว่าด้วยการอพยพโยกย้ายโดยไม่สมัครใจ 50
การใช้จ่ายเงินค่าชดเชยของชาวบ้าน 50
การเตรียมการสำหรับอนาคต 52
การจัดการสำหรับการอพยพโยกย้าย 53
กรณีศึกษาในประเด็นการอพยพโยกย้าย 56
บทสรุปสำหรับข้อค้นพบ 57

บทที่ 3 พันธกรณีทางกฎหมาย มาตรฐาน และความรับผิดชอบในประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับระหว่างประเทศ
สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน 61
สิทธิที่จะมีมาตรฐานการดำรงชีพที่เหมาะสม 62
สิทธิการมีที่อยู่อาศัยและการคุ้มครองไม่ให้ต้องถูกบังคับโยกย้าย 63
สิทธิที่จะได้รับข้อมูล มีส่วนร่วม และได้รับค่าชดเชยอย่างเพียงพอ 64
สิทธิด้านการศึกษา 66
สิทธิชนพื้นเมือง 66
ความรับผิดชอบและพันธกรณีนอกอาณาเขตของรัฐ 67
ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน 68
มาตรฐานระดับภูมิภาค 68
กฎหมายภายในประเทศไทย 69
กฎหมายภายในประเทศเมียนมาร์ 70
พันธสัญญาที่มีต่อผู้อพยพจากภาคส่วนที่รับผิดชอบ 73

บทที่ 4 บทสรุป 75
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 76

ภาคผนวกที่ 1: ลำดับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษและท่าเรือน้ำลึกทวาย ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2556 79
ภาคผนวกที่ 2: จดหมายร้องเรียนถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 85

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานฉบับนี้สำเร็จได้โดยความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหลากหลายคนและองค์กรที่ร่วมกันทำงานในกระบวนการและการเดินทางครั้งนี้ ในนามของคณะวิจัย ขอให้เราได้ใช้โอกาสนี้เพื่อแสดงความขอบคุณกับผู้ที่สนับสนุนและผู้ให้ปรึกษาที่สำคัญหลายต่อหลายท่านด้วยกัน

สิ่งแรกและที่สำคัญที่สุด ขอขอบคุณชาวบ้านทุกท่านที่สนับสนุนการทำงานและให้ข้อมูลกับเรา – ขอบคุณชาวบ้านจาก 1,583 ครัวเรือนและผู้ให้สัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มย่อยใน 18 หมู่บ้านที่ให้ข้อมูลอันมีคุณค่าแก่เราที่ช่วยสะท้อนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ โดยเฉพาะนายเอ ส่วย และ นางมา เล ที่หมู่บ้านรองรับผู้อพยพบาวาร์ นายโซ หนาย จากหมู่บ้านชาคาน และ นางเล โป จากหมู่บ้านนาเกลือยอดัตทา ซึ่งให้เราสัมภาษณ์ในกรณีศึกษา นอกจากนี้เราขอขอบพระคุณเจ้าอาวาสวัดมะยินจี และเจ้าอาวาสวัดกาโลนท่าที่ให้การสนับสนุนพื้นที่ในวัดสำหรับคณะวิจัยเพื่อทำงานเก็บข้อมูลในหมู่บ้าน

ขอขอบคุณสมาชิกทั้ง 64 คนในคณะวิจัยท้องถิ่น ได้แก่ อาสาสมัครเก็บข้อมูล 48 คน อาสาสมัครลงทะเบียนข้อมูล 11 คน ผู้ประสานงานวิจัย 4 คน และหัวหน้าคณะวิจัยท้องถิ่น ซึ่งได้ลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ การสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์กรณีศึกษา ขอขอบคุณองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือในงานวิจัยครั้งนี้ อันได้แก่ Community Based Sustainable Livelihood Development Committee (CSLD), Tarkapaw, Tavoyan's Women Union (TWU), Dawei Research Association (DRA), Tenassarim River and Indigenous People Networks (TRIP NET) และ Burma Partnership (BP) ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ทั้งการออกแบบการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงาน ขอขอบคุณโครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาคแม่น้ำโขง (TERRA) ภายใต้มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, มูลนิธิบูรณะนิเวศ (EARTH), Mekong Watch ประเทศญี่ปุ่น, EarthRights International (ERI), Patrick Oswald และ Zaw Aung สำหรับความคิดเห็นที่มีคุณค่าและข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับรายงานฉบับนี้ ขอขอบคุณ Daw Khine Khine Maw สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทั้งหมด และขอขอบคุณเป็นพิเศษกับ Rebacca Leonard และ ลัลธริมา หลงเจริญ ซึ่งให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำคณะวิจัยมาโดยตลอดทั้งกระบวนการ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณองค์กร Paung Ku และเสมสิกขาลัย (SEM) ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การวิจัยครั้งนี้และช่วยให้การวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้ และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยซึ่งไม่ได้เอ่ยนามณ ที่นี้ด้วย เรารู้สึกขอบคุณอย่างยิ่งกับความร่วมมือจากทั้งบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ รายงานฉบับนี้จะไม่สำเร็จเลยหากปราศจากการสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรเหล่านี้ทั้งหมด

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานฉบับนี้นำเสนอการตรวจสอบโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย (Dawei Special Economic Zone) ทางตอนใต้ของประเทศเมียนมาร์ ซึ่งหากเกิดขึ้นจริง โครงการดังกล่าวจะเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รายงานฉบับนี้นำเสนอผลการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาการของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย และสิทธิของชาวบ้าน ว่าได้รับการปกป้องและเคารพโดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการมากน้อยเพียงใด

เขตเศรษฐกิจพิเศษทวายเป็นโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคีที่เป็นหุ้นส่วนร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลเมียนมาร์ ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อปี 2551 ต่อมาในปี 2553 บริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) ได้รับสัมปทานเพื่อดำเนินโครงการเป็นระยะเวลา 60 ปี โดยดำเนินงานทั้งหมดผ่าน บริษัท ทวาย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด ซึ่งถือหุ้นโดย บริษัท อิตาเลียนไทยฯ (75 เปอร์เซ็นต์) และบริษัท แม็กซ์ เมียนมาร์ จำกัด (25 เปอร์เซ็นต์) บริษัทหุ้นส่วนท้องถิ่น แต่ต่อมาในเดือนกรกฎาคม 2555 บริษัท แม็กซ์ เมียนมาร์ ได้ถอนตัวจากการลงทุนใน บริษัท ทวาย ดีเวล็อปเมนต์ อีกทั้งการแสวงหาหุ้นส่วนในการลงทุนก็ไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุดังกล่าวโครงการจึงหยุดชะงักในปัจจุบัน

ในเดือนพฤศจิกายน 2556 สิทธิสัมปทานของโครงการถูกโอนให้กับบริษัทรูปแบบใหม่ คือ “นิติบุคคลเฉพาะกิจ” (Special Purpose Vihicle – SPV) ในรูปแบบของบริษัทร่วมทุนระหว่างรัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทย โดยมุ่งเน้นถึงความรับผิดชอบโดยตรงของทั้งสองประเทศต่อโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

เมื่อโครงการเปิดตัวขึ้นในปี 2551 ที่ดินในบางพื้นที่ถูกแผ้วถางและการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขั้นต้นได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว องค์ประกอบหลักของโครงการคือ นิคมอุตสาหกรรม ซึ่งรวมไปถึง ท่าเรือน้ำลึกและอู่ต่อเรือ โรงกลั่นน้ำมันครบวงจร โรงถลุงเหล็ก โรงงานผลิตปุ๋ยเคมี อุตสาหกรรมปิโตรเคมี โรงงานแปรรูปกระดาษ โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและเบา และโรงไฟฟ้าหนึ่งโรงหรือมากกว่านั้น โครงการก่อสร้างดังกล่าวยังขยายไปเกินกว่าบริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีการก่อสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างประเทศเพื่อเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายกับประเทศไทย รวมถึงการก่อสร้างท่อส่งน้ำมันและก๊าซคู่ขนานกับเส้นทางถนนดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีแผนการก่อสร้างเขื่อนเพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ท่าเรือขนาดเล็กทางทิศใต้ เหมืองหินทางทิศเหนือ และหมู่บ้านรองรับชาวบ้านที่ต้องถูกอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ก่อสร้างโครงการ

หมู่บ้านทั้งหมดที่ทำการวิจัยในครั้งนี้เป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบโดยตรงแล้วทั้งสิ้นจากโครงการ จากข้อมูล ณ ปัจจุบันที่ระบุถึงแผนงานในอนาคตของโครงการ คาดการณ์ว่าชาวบ้านจาก 20–36 หมู่บ้าน (ประมาณ 4,384–7,807 ครัวเรือน หรือ 22,000–43,000 คน) จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เขตนิคมอุตสาหกรรม ท่าเรือ ถนนเชื่อมต่อ อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน) และพื้นที่รองรับชาวบ้านที่ต้องถูกอพยพโยกย้าย นอกจากนี้ เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายตั้งอยู่ในบริเวณที่อยู่อาศัยของประชาชน ซึ่งห่างจากตัวเมืองทวาย – เมืองหลวงของแคว้นตะนาวศรีเพียง 20 กิโลเมตร จึงมีแนวโน้มสูงว่า ประชากรในจังหวัดทวาย ทั้งที่อาศัยในชนบท ริมชายฝั่งทะเล และในตัวเมืองจะได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม และผลกระทบอื่น ๆ จากนิคมอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมปิโตรเคมี หากโครงการยังเดินหน้าต่อไป

การวิจัยนี้ได้สำรวจหมู่บ้าน 20 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางการสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย (9 หมู่บ้าน) ในเขตพื้นที่ถนนเชื่อมต่อ (8 หมู่บ้าน) และใน 3 หมู่บ้าน ที่ตั้งอยู่นอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ว่าได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ ซึ่งได้แก่ พื้นที่รองรับผู้อพยพ พื้นที่ท่าเรือขนาดเล็ก และพื้นที่อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ (เขื่อน) คณะวิจัยท้องถิ่นได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากการสุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,583 ครัวเรือน โดยเข้าสำรวจในทุก ๆ หนึ่งในสามครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน และยังได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใน 18 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการติดตามสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่ถูกอพยพออกจากพื้นที่โครงการ

ข้อค้นพบหลักของการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ที่ดินเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการดำรงชีพ ของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่จะถูกผลกระทบจากโครงการ ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ (71 เปอร์เซ็นต์) เห็นว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ในหลายกรณีชาวบ้านไม่ได้เพาะปลูกเพียงพืชเชิงเดี่ยวในที่ดินทำกิน หากแต่ใช้ที่ดินอย่างหลากหลาย ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร หรือแหล่งรายได้ (หรือเป็นทั้งแหล่งอาหารและรายได้) วิถีการดำรงชีพที่เกี่ยวข้องกับที่ดินมิใช่เพียงแค่การเพาะปลูกพืชเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการทำปศุสัตว์ การประมง และการหาของป่า ซึ่งสร้างรายได้อย่างมีนัยสำคัญถึง 13 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดที่ได้รับการสำรวจ ทั้งนี้ คาดการณ์ว่า 71 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดจะต้องสูญเสียที่ดิน – ไม่ว่าจะทั้งหมด หรือบางส่วน ให้กับโครงการ – โดยในขณะนี้ ชาวบ้านหลายคนได้สูญเสียที่ดินไปแล้ว ไม่ว่าทั้งทางตรงจากการยึดเวนคืนที่ดิน หรือทางอ้อมจากการที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ เนื่องจากดินถล่มและขัดขวางทางน้ำ อันเป็นผลมาจากการดำเนินงานของโครงการ

การวิจัยครั้งนี้ค้นพบความผิดพลาดอย่างร้ายแรงในกระบวนการยึดเวนคืนที่ดินและการจ่ายค่าชดเชย ประการแรก ชุมชนที่สำรวจ ได้รับข้อมูลอย่างจำกัด เกี่ยวกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและการอพยพโยกย้ายชาวบ้าน สองในสามของครัวเรือนที่สำรวจ (66 เปอร์เซ็นต์) ไม่ได้รับข้อมูลใด ๆ จากทั้งรัฐบาลและบริษัท สำหรับชาวบ้านที่ได้รับข้อมูลจากรัฐบาลหรือบริษัท ส่วนใหญ่ (ประมาณสามในห้าของครัวเรือน) ระบุว่าได้รับเพียงข้อมูลผลกระทบเชิงบวกและผลประโยชน์จากโครงการ มีเพียง 3 เปอร์เซ็นต์จากครัวเรือนที่สำรวจทั้งหมดที่รับรู้ว่า จะมีการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติและปิโตรเคมี ในพื้นที่ละแวกใกล้เคียง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วสิ่งเหล่านี้ถือเป็นองค์ประกอบหลักของแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

ประการที่สอง ไม่มีการปรึกษาหารือที่มีความหมายกับผู้ได้รับผลกระทบ มีเพียง 27 เปอร์เซ็นต์ของผู้ถูกสำรวจที่ระบุว่า ได้เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการ ชาวบ้านผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มได้อธิบายว่า การประชุมดังกล่าวเป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลแบบ “ทางเดียว” และสำหรับชาวบ้านที่เข้าร่วมในการประชุม พบว่า 82 เปอร์เซ็นต์ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการพูดคุยอภิปรายในวงประชุม ส่วนใหญ่เป็นเพราะว่าพวกเขาไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น หรือไม่มีโอกาสได้ตั้งคำถามในที่ประชุม มีครัวเรือนเพียง 8 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ยินยอมให้รัฐบาลก่อสร้างก่อนโครงการเริ่มขึ้น

ประการที่สาม กระบวนการจ่ายค่าชดเชยมีข้อผิดพลาดร้ายแรง การคำนวนและการจ่ายค่าชดเชยไม่ยุติธรรม ไม่โปร่งใส และไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดการจ่ายค่าชดเชยทั้งหมดต่อสาธารณะ ประมาณ 15 เปอร์เซ็นต์จากครัวเรือนทั้งหมดที่ถูกสำรวจให้ข้อมูลว่าได้รับค่าชดเชย พบว่าสี่ในห้าของผู้ที่ได้รับค่าชดเชย ยังมิได้รับค่าชดเชยครบถ้วนทั้งหมด และยังคงรอการจ่ายให้ครบตามจำนวน มีผู้ที่ได้รับค่าชดเชยเพียง 9 เปอร์เซ็นต์ที่ได้รับเอกสารการจ่ายค่าชดเชยอย่างเป็นทางการ ซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้สูงในการทุจริตคอร์รัปชั่น นอกจากนี้ จำนวนเงินที่ชาวบ้านได้รับมาโดยส่วนมากไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในอนาคตของครอบครัว การจัดการพื้นที่รองรับชาวบ้านที่ต้องถูกอพยพยังไม่เพียงพอ เนื่องจากพบว่าชาวบ้านที่ถูกอพยพมีมาตรฐานการครองชีพต่ำลงจากเดิมมาก และในบางกรณี ครอบครัวที่โยกย้ายไปแล้วกลับต้องประสบกับสภาพการณ์ที่ยากลำบากยิ่ง

ผู้สนับสนุนและหุ้นส่วนในโครงการนี้ โดยเฉพาะรัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทย มีพันธกรณีทางกฎหมายที่ต้องเคารพและปกป้องสิทธิมนุษยชนของชุมชนและบุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ ผู้ที่รับผิดชอบในโครงการยังคงไม่สามารถพิจารณาหรือให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการพัฒนา การปิดกั้นไม่ให้ชาวบ้านเข้าถึงพื้นที่ทำกินของตนและที่ดินอื่น ๆ โดยมิได้จัดการเรื่องค่าชดเชย การอพยพโยกย้ายและการเยียวยาฟื้นฟูที่เพียงพอ ทำให้วิถีการดำรงชีพและความอยู่รอดของชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบต้องตกอยู่ในความเสี่ยง ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านมาตรฐานความเป็นอยู่อย่างพอเพียงในการดำรงชีวิต โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายได้ดำเนินการโดยไม่ได้รับความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ (Free Prior and Informed Consent – FPIC) จากชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิชนพื้นเมืองดั้งเดิม งานวิจัยและการวิเคราะห์ฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า หุ้นส่วนต่าง ๆ ของโครงการไม่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีทางกฎหมาย มาตรฐาน และความรับผิดชอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับระหว่างประเทศ ภูมิภาค และภายในประเทศ รวมถึงมาตรฐานสากลว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจ

เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอีกหลายประเทศ ประเทศเมียนมาร์ยังคงขาดกฎหมายที่เพียงพอในการควบคุมการลงทุนอุตสาหกรรมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในฐานะเพื่อนบ้านที่ดี รัฐบาลไทยจำเป็นต้องสร้างหลักประกันว่า การลงทุนจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศทั้งในเรื่องการบังคับโยกย้ายออกจากพื้นที่ สิทธิการเข้าถึงแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ และสิทธิชนพื้นเมือง รัฐบาลไทยควรดำเนินการตรวจสอบและบังคับใช้มาตรการที่เหมาะสมต่อบริษัทต่าง ๆ ของไทยที่ดำเนินโครงการพัฒนาโดยละเมิดสิทธิมนุษยชนของชุมชน ไม่ว่าบริษัทของไทยเหล่านั้นจะดำเนินงานอยู่ ณ ที่ใดก็ตาม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของไทยและเมียนมาร์ควรร่วมมือดำเนินการตรวจสอบอย่างเต็มรูปแบบ ด้วยความโปร่งใส มีความสม่ำเสมอ และทันท่วงทีต่อการร้องเรียนเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการยึดครองที่ดินและการบังคับขับไล่ชาวบ้านออกจากที่ดิน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกิจกรรมหรือการดำเนินการของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายที่ดำเนินงานโดยบริษัทต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทย และเมียนมาร์

ความล้มเหลวเชิงระบบในการดำเนินงานช่วงแรกของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ได้สร้างความยากลำบากให้กับผู้ได้รับผลกระทบ ชาวบ้านจำนวนมากได้แสดงความรู้สึกลึก ๆ ถึงความไม่เป็นธรรมที่โครงการกระทำกับพวกเขา ชาวบ้านกล่าวว่าพวกเขาไม่ได้ต่อต้านการพัฒนา แต่ต้องการการพัฒนาที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการควรคำนึงถึงข้อกังวลชาวบ้านอย่างจริงจัง และดำเนินการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการยกระดับความมั่นคงในการดำรงชีพของชุมชนท้องถิ่นและความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

บทนำ

เอกสารฉบับนี้เป็นรายงานเกี่ยวกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย (Dawei Special Economic Zone – DSEZ) ทางตอนใต้ของประเทศเมียนมาร์ ซึ่งริเริ่มขึ้นเมื่อปี 2551 เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รายงานฉบับนี้นำเสนอผลการศึกษาให้เข้าใจกระบวนการที่เกิดขึ้นของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจากมุมมองของประชากรชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้รับรู้ถึงสถานการณ์ว่าสิทธิของชาวบ้านในพื้นที่ได้รับการคุ้มครองและเคารพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในระดับใด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาครั้งนี้จะได้รับความสนใจโดยตรงจาก รัฐบาลไทยและรัฐบาลเมียนมาร์ – ผู้เป็นหุ้นส่วนสำคัญในโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย, คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย – ผู้รับข้อร้องเรียนจากองค์กรชุมชนท้องถิ่นในปี 2556 และองค์กรธุรกิจภาคเอกชนต่าง ๆ ที่ได้ลงทุนในโครงการนี้ไปแล้ว รวมถึงองค์กรทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจที่กำลังวางแผนเข้าไปลงทุนหรือเกี่ยวข้องกับโครงการทวายในอนาคตด้วย หวังว่ารายงานฉบับนี้จะได้รับความสนใจจากสมาชิกรัฐสภาของเมียนมาร์และสมาชิกสภาภูมิภาคแคว้นตะนาวศรี พร้อมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่ทำงานสนับสนุนชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่นี้ และในที่อื่น ๆ ที่กำลังต่อสู้กับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกัน

บทแรกของรายงานฉบับนี้ จะแนะนำถึงข้อมูลพื้นฐานโดยสังเขปของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและสถานภาพในปัจจุบันของโครงการตามที่รับรู้ของสาธารณชน ต่อด้วยข้อมูลโดยสังเขปของทวายทั้งในด้านประชากรและวิถีการดำรงชีพในพื้นที่ บทที่สองของรายงานมุ่งประเด็นการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยเริ่มด้วยระเบียบวิธีวิจัยในการเก็บข้อมูลพื้นฐานทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพจากชุมชน 20 หมู่บ้านในเขตที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ได้แก่ พื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึก พื้นที่ถนนเชื่อมต่อระหว่างประเทศ หมู่บ้านรองรับผู้อพยพย้ายโยกย้าย และพื้นที่สร้างอ่างเก็บน้ำ (เขื่อน)

ข้อค้นพบสำคัญ ๆ จากการศึกษา ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อกังวลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ การเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นของชาวบ้านในพื้นที่ หลักการความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ (free prior and informed consent) สิทธิการเข้าถึงอาหาร ที่อยู่อาศัย และอาชีพที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การเตรียมการในการโยกย้ายถิ่นฐานของชุมชนที่จะถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการชดเชย ทั้งการคำนวณ การเบิกจ่าย ความเพียงพอของค่าชดเชย และการเข้าถึงกระบวนการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพสำหรับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย บทที่สามจะมุ่งประเด็นอภิปรายโดยนำหลักฐานข้อมูลที่ค้นพบมาตรวจสอบในแง่มุมด้านหลักการและกฎหมายระหว่างประเทศ มาตรฐานต่าง ๆ ในระดับภูมิภาค ข้อกำหนดและเงื่อนไขตามกฎหมายภายในประเทศของทั้งเมียนมาร์และไทย

สำหรับบทสรุป ได้นำเสนอถึงข้อเสนอแนะทางนโยบายสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายในอนาคต อันรวมถึง รัฐบาลไทย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย รัฐบาลเมียนมาร์ รัฐสภาของเมียนมาร์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของเมียนมาร์ สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (เคเอ็นยู) บริษัท อิตาเลียนไทยฯ และนักลงทุนที่ต้องการลงทุนโครงการในอนาคต และประชาคมนานาชาติ ชาวบ้านในท้องถิ่นได้แสดงการคัดค้านที่สำคัญในหลายครั้งหลายคราวต่อแนวทางและวิธีการปฏิบัติของโครงการ กิจกรรมและการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านั้นได้รวบรวมไว้ในหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทย และในลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งแนบท้ายอยู่ในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้

ภาพที่ 1.1 : ระเบียงเศรษฐกิจใต้ของแผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
ที่มา : เว็บไซต์ของ บริษัท ทวาย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด สืบค้นเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557

บทที่ 1

ภูมิหลังความเป็นมา

โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายตั้งอยู่ในเนื้อที่กว้างกว่า 204.51 ตารางกิโลเมตร โดยอยู่ในเขตเกษตรกรรมที่มีชาวบ้านอาศัยอยู่ และอยู่ห่างจากเมืองทวายไปทางเหนือประมาณ 20 กิโลเมตร ทวายเป็นเมืองหลวงของแคว้นตะนาวศรีทางตอนใต้ของประเทศเมียนมาร์ และอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ มาทางตะวันตกประมาณ 350 กิโลเมตร

โครงการนี้ถือกำเนิดขึ้นในปี 2551 และการก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานบางส่วนในพื้นที่ได้เริ่มขึ้นแล้ว โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายประกอบด้วยเขตนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึง ท่าเรือน้ำลึกและอู่ต่อเรือ โรงกลั่นน้ำมันครบวงจร โรงถลุงเหล็ก โรงงานผลิตปุ๋ยเคมีและอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โรงงานผลิตกระดาษ โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและเบา และโรงไฟฟ้า แหล่งพลังงานของนิคมอุตสาหกรรมนั้นยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบัน ในแผนดั้งเดิมของโครงการนั้นรวมการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินขนาด 4,000 เมกะวัตต์ไว้ด้วย แผนการผลิตพลังงานของโครงการในปัจจุบันนั้นเป็นการก่อสร้างโรงไฟฟ้าโดยก๊าซธรรมชาติขนาด 3,000 เมกะวัตต์ จนถึงปัจจุบัน การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเกี่ยวกับรายละเอียดไม่ว่าจะเป็นขนาดหรือว่ารูปแบบของโครงการย่อยต่าง ๆ ยังค่อนข้างจำกัด ในขณะที่การก่อสร้างเตรียมความพร้อมของโครงการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว เช่น การแผ้วถางเพื่อสร้างพื้นที่บริเวณหลักกิโลเมตรที่ “ศูนย์” รวมถึงการทำเหมืองหิน ท่าเรือขนาดเล็ก ศูนย์เยี่ยมชมโครงการ และเรือนรับรอง

โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานนั้นยังขยายออกไปนอกเหนือพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ถนนเชื่อมต่อระหว่างประเทศกำลังได้รับการก่อสร้างเพื่อเชื่อมเขตเศรษฐกิจพิเศษกับประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีแผนการก่อสร้างท่อส่งก๊าซและน้ำมันคู่ขนานไปตามแนวถนนเชื่อมต่อนี้ด้วย ยังมีการวางแผนก่อสร้างเขื่อนเพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ท่าเรือขนาดเล็กทางทิศใต้ เหมืองหินทางทิศเหนือ และหมู่บ้านรองรับผู้อพยพสำหรับชาวบ้านผู้ต้องถูกโยกย้ายออกจากพื้นที่โครงการ

โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายเป็นโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐบาลไทยและเมียนมาร์ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหาร

จัดการและการก่อสร้างโครงการ โดยทำข้อตกลงร่วมกันตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2551 ไม่นานนักหลังจากเกิดวิกฤตพายุไซโคลนนาร์กิส ซึ่งถือเป็นภัยธรรมชาติที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของเมียนมาร์ หลังจากนั้นในเดือนถัดมา กรมเจ้าท่าของเมียนมาร์ (Myanma Port Authority) ได้ลงนามสัญญาข้อตกลงกับ บริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด ในการพัฒนาและก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษและท่าเรือน้ำลึก จนถึงปัจจุบัน การก่อสร้างและปฏิบัติการในพื้นที่นั้นกระทำการโดย บริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด (Dawei Development Company Limited) ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่าง บริษัท อิตาเลียนไทยฯ ซึ่งถือหุ้นร้อยละ 75 และบริษัท แม็กซ์ เมียนมาร์ (Max Myanmar) ซึ่งถือหุ้นร้อยละ 25[1]

หากก่อสร้างสำเร็จ โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในทวีปเอเชีย และทวายเองจะกลายเป็นศูนย์กลางของโลจิสติกส์ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เชื่อมโยงเรือขนส่งสินค้าจากอินเดีย ภูมิภาคตะวันออกกลาง ยุโรป มายังแถบอินโดจีนและประเทศจีน ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านขนส่งโดยการย่นระยะทางจากแหลมมะละกา ซึ่งคาดว่าจะเป็นเส้นทางการขนส่งสินค้าทางเรือที่มีการจราจรคับคั่งที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

การพัฒนาโครงการดังกล่าว ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของระเบียงเศรษฐกิจเชื่อมตะวันออก–ตะวันตก (East–West Economic Corridor) ซึ่งเป็นนโยบายแผนยุทธศาสตร์ของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank – ADB) ถนนหลวงเชื่อมต่อมายังกรุงเทพฯ และเชื่อมต่อไปยังที่อื่น ๆ จะช่วยให้ประเทศไทยมีทางออกสู่ทะเลอันดามัน และช่วยให้สินค้าอุตสาหกรรมและน้ำมันที่ผลิตในทวายสามารถขนส่งผ่านเข้าประเทศไทยได้อย่างสะดวก โครงการนี้จะช่วยเชื่อมต่อระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก–ตะวันตก (ทั้งประเทศเมียนมาร์ ไทย ลาว เวียดนาม) กับระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (เชื่อมต่อกับประเทศกัมพูชา) และระเบียงเศรษฐกิจเหนือ–ใต้ ผ่านเส้นทางรถไฟจากคุนหมิงในประเทศจีน นอกจากนี้ยังคาดการณ์ว่าการค้าระหว่างประเทศสมาชิกในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ประชาคมอาเซียน) จะเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะภายหลังจากการก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558

เขตก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกและโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมทวาย

สถานะปัจจุบันของโครงการ

หุ้นส่วนของโครงการเผชิญกับปัญหามากมายในการระดมทุนซึ่งคาดว่าต้องใช้เงินประมาณ 5 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ (หรือประมาณ 1.5 ล้านล้านบาท) สำหรับการพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ในเดือนกรกฎาคม 2555 บริษัท แม็กซ์ เมียนมาร์ บริษัทท้องถิ่นที่ร่วมทุนกับบริษัท อิตาเลียนไทยฯ ได้ถอนตัวออกจากการลงทุนใน บริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด ทำให้ทาง บริษัท อิตาเลียนไทยฯ

[1] ภายหลัง บริษัท แม็กซ์ เมียนมาร์ ได้ถอนตัวจากการร่วมทุนในโครงการเมื่อปี 2555 ดังจะอธิบายในส่วนถัดไป

ต้องหาผู้ร่วมทุนรายใหม่[2]

การแสวงหานักลงทุนในขณะนั้นถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ และทำให้โครงการต้องหยุดชะงักลง ในเดือนพฤศจิกายน 2556 สัญญาสัมปทานในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ 60 ปีที่บริษัท อิตาเลียนไทยฯ ได้รับถูกยกเลิกไป[3] และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ได้ถูกโอนไปยังบริษัทในรูปแบบใหม่ คือ นิติบุคคลเฉพาะกิจ (Special Purpose Vehicle – SPV) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556[4] โดยเป็นการร่วมทุนกันระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลเมียนมาร์ (50 ต่อ 50) การลงทุนขั้นต้นของบริษัทนี้อยู่ที่ 12 ล้านบาท[5] และเป็นที่ชัดเจนว่าขณะนี้โครงการกำลังประสบปัญหาสำคัญทางการเงินในการดำเนินโครงการต่อ

เป็นที่ตกลงกันว่า บริษัทนิติบุคคลย่อย 7 บริษัท จะได้รับการจัดตั้งขึ้นภายใต้ SPV ซึ่งเป็นการรองรับภาคการลงทุน 7 ส่วนในการพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย อันได้แก่ ท่าเรือน้ำลึก ถนนเชื่อมต่อ นิคมอุตสาหกรรม พลังงาน แหล่งน้ำ โทรคมนาคม และทางรถไฟเชื่อมต่อ และจะมีการส่งเสริมให้บริษัทและนักลงทุนจากต่างประเทศมาร่วมลงทุนในบริษัทย่อยทั้ง 7 บริษัท[6] โดยการยื่นประมูลโครงการ ทั้งนี้ บริษัท อิตาเลียนไทยฯ ได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะเข้าร่วมยื่นประมูลทั้ง 7 บริษัทย่อย แต่ร่างขอบเขตงาน (หรือทีโออาร์) เอกสารข้อตกลงและหลักเกณฑ์การคัดสรรสำหรับกระบวนการประมูลยังมิได้เผยแพร่ต่อสาธารณะ

ทั้งรัฐบาลไทยและเมียนมาร์ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมต่าง ๆ เพื่อชักชวนให้ญี่ปุ่นรวมถึงนักลงทุนอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมลงทุน เพื่อสนับสนุนทางการเงินในการปรับปรุงรื้อฟื้นโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย อย่างไรก็ดี เนื่องจากสูญญากาศทางอำนาจในการตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2556 ทำให้กระบวนการยื่นประมูลของบริษัทนิติบุคคลย่อยเกิดความล่าช้ามาก ทั้งยังไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่านักลงทุนต่าง ๆ จะเห็นอนาคตและความเป็นได้ของโครงการที่หยุดชะงักนี้มากน้อยแค่ไหน และใครจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงินในการเยียวยาความเสียหายที่ได้เกิดขึ้นแล้วในพื้นที่

ชาวบ้านได้รับข้อมูลว่า โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินถูกยกเลิกไปแล้ว โดยการประกาศอย่างเป็นทางการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน นาย ขิ่น หม่อง โซ (Khin Maung Soe) เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2555 ซึ่งได้ยกเลิกโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินขนาด 4,000 เมกะวัตต์ โดยให้เหตุผลถึง “ปัญหาต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม”[7]

อย่างไรก็ตาม มีการส่งสัญญาณในการรื้อฟื้นโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่ขึ้นมาอีกครั้ง จากการแถลงข่าวของบริษัทใหญ่ 3 แห่ง คือ บริษัท มิตซูบิชิ จากญี่ปุ่น, บริษัท อิตาเลียนไทยฯ และบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) หรือเอ็กโก้ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2556 ที่ระบุถึงความสนใจในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินและก๊าซธรรมชาติที่มีกำลังการผลิตถึง 7,000 เมกะวัตต์[8] สื่อในเมียนมาร์ยังได้รายงานข่าว โดยอ้าง นายมิน ซเว

[2] ‘Italian-Thai seeks investors to replace Max Myanmar in Dawei,’ Reuters 6 กรกฎาคม 2555, http://uk.reuters.com/article/2012/07/06/us-myanmar-dawei-italianthai-idUKBRE86506C20120706

[3] ‘Dawei seizure claim stuns ITD,’ Bangkok Post, 16 พฤษภาคม 2556, http://www.bangkokpost.com/business/news/380111/dawei-seizure-claim-stuns-itd.

[4] จากการประชุมคณะกรรมการร่วมสองประเทศ ครั้งที่สอง ในวันที 17 มิถุนายน 2556 และต่อมาได้ลงนามกันอย่างเป็นทางการในบันทึกข้อตกลงร่วม (MoU) ในเดือนพฤศจิกายน 2556 โดยมีกรมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของเมียนมาร์ (Foreign Economic Relations Department - FERD) และสำนักงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้านของไทย (Neighbouring Countries Economic Development Cooperation Agency - NEDA) เป็นตัวแทนในการลงนาม

[5] ‘Dawei ready to roll,’ Bangkok Post, 31 ธันวาคม 2556, http://www.bangkokpost.com/business/news/387346/dawei-ready-to-roll.

[6] จากเว็บไซต์ บริษัท ทวาย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2557 http://www.daweidevelopment.com/index.php/en/about-ddc/introduction

[7] ‘Burma cancels huge Tavoy power plant,’ AFP, 10 มกราคม 2555, http://www.dvb.no/news/burma-cancels-huge-tavoy-power-plant/19539

[8] ‘Mitsubishi to build massive power plant in Myanmar with Egco, ITD,’ The Nation, 26 พฤศจิกายน 2556, http://www.nationmultimedia.com/business/Mitsubishi-to-build-massive-power-plant-in-Myanmar-30220558.html

(Min Swe) รัฐมนตรีประจำแคว้นด้านพลังงานไฟฟ้าและอุตสาหกรรม[9] ที่กล่าวว่า รัฐบาลท้องถิ่นของแคว้นตะนาวศรีได้ตัดสินใจอนุมัติสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน 5 แห่ง ที่มีกำลังการผลิตตั้งแต่ 50 เมกะวัตต์ ถึง 2,640 เมกะวัตต์ โดยในขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาอนุมัติรายงานประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมจากรัฐบาลกลางและธนาคารโลก อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการประกาศแจ้งเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายกับชาวบ้านอย่างเป็นทางการ

บริเวณที่ตั้งของโครงการ

ที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมทวาย ท่าเรือน้ำลึก เส้นทางถนนเชื่อมต่อ และพื้นที่อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน) ถูกเลือกโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานด้านเทคนิค ที่มุ่งเน้นความเหมาะสมสำหรับการก่อสร้างและการค้าเป็นสำคัญ ปรากฏหลักฐานไม่มากนักว่าการเลือกสถานที่ตั้งได้พิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมก่อนเริ่มดำเนินโครงการ

การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการในปัจจุบัน ทำให้หมู่บ้านต่าง ๆ จะต้องถูกโยกย้ายทั้งหมู่บ้าน บางหมู่บ้านจะสูญเสียที่ทำการเกษตรและแหล่งประมงอันอุดมสมบูรณ์ ผืนป่าถูกแผ้วถาง พื้นที่ชายฝั่งทะเลถูกทำลาย และพื้นที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมจะถูกปิดล้อมด้วยเขตอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 พื้นที่ (พื้นที่ที่อยู่ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และอีก 3 พื้นที่ที่อยู่นอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ) ดังนี้

นิคมอุตสาหกรรม และท่าเรือน้ำลึก (ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย)

อาณาเขตเนื้อที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2555 ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย[10] ในปี 2554 มีการประกาศว่าหมู่บ้าน 19 แห่งจะถูกโยกย้ายเพื่อการก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แต่แผนการดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนมาเป็น 16 หมู่บ้าน (ดูตารางที่ 1)

ขอบเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงอีก จากแผนที่ไม่เป็นทางการซึ่งจัดทำโดยบริษัท อิตาเลียนไทยฯ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2556 แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ขนาดใหญ่ทางตะวันตกเฉียงใต้ได้ถูกตัดออกไปจากโครงการ ในขณะที่พื้นที่ใหม่ทางตอนเหนือถูกนำเข้ามารวมอยู่ในแผนปัจจุบัน ในวันที่ 9 กันยายน 2555 คณะทำงานสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายได้ให้ข้อมูลระหว่างการเยือนพื้นที่โครงการทวายของประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า แนวเขตของเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายได้รับการพิจารณาปรับเปลี่ยนใหม่โดย “ครอบคลุมทั้งหมด 6 หมู่บ้าน”[11] ครั้นต่อมาเมื่อแถลงกับสื่อมวลชนเกี่ยวกับการพิจารณาปรับเปลี่ยนรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการในวันที่ 2 ธันวาคม 2556 กลับไม่มีองค์กรภาคประชาสังคมหรือองค์กรชุมชนใดที่ได้รับเชิญหรือได้รับแจ้งข้อมูลดังกล่าว

การแจ้งประกาศตามกฎหมายถึงแนวเขตใหม่นี้ยังไม่ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา และรัฐบาลท้องถิ่นก็ยังมิได้แจ้งถึงการเปลี่ยนแปลงใด ๆ อย่างเป็นทางการ ฉะนั้น สถานการณ์จึงยังคงไร้ความชัดเจนสำหรับประชากรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่คาดว่าจะได้รับ “การตัดออก” จากเขตเศรษฐกิจพิเศษทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ได้รับการแจ้งจากทางกรมที่ดินในระดับท้องถิ่นเมื่อต้นปี 2557 ว่า ที่ดินของพวกเขายังไม่สามารถจดทะเบียนขอสิทธิในที่ดินได้ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวยังอยู่ในแนวเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

---

9 ‘Tanintharyi plans 5 power plants despite protests,’ by Shein Thu Aung, Myanmar Business Today, 7 เมษายน 2557, http://mmbiztoday.com/articles/business-news-brief-8

10 ถึงแม้ว่ากฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะถูกยกเลิกไปเนื่องจากการอนุมัติ พ.ร.บ.เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียนมาร์ ซึ่งผ่านความเห็นชอบเมื่อเดือนมกราคม 2557 แต่ในมาตรา 93 ระบุว่า ประกาศที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น ยังคงมีผลบังคับใช้

11 จากรายงานที่ไม่ได้รับการตีพิมพ์ซึ่งนำเสนอให้กับประธานสภาผู้แทนราษฎร แนวเขตแดนในแผนที่ฉบับปรับปรุงใหม่ในปัจจุบัน ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 196 ตารางกิโลเมตร หรือน้อยกว่าแผนดั้งเดิม 8.51 ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 1 : รายชื่อหมู่บ้านและจำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ตามที่ได้ระบุไว้ในประกาศต่าง ๆ ของรัฐบาลในช่วงปี 2554-2556

	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนครอบครัว	จำนวนประชากร	ปรากฏอยู่ในรายชื่ออย่างเป็นทางการ		
					ปี 2554	ณ ศูนย์เยี่ยมชมโครงการ	2 ธันวาคม 2556
1	ยาลายง์ (Yalaing)	348	340	1623	x	x	
2	ปากอซอน (Pagawzone)	410	421	2212	x	x	
3	ตะบิวชอง (Thabyu Chaung)	169	162	746	x	x	
4	จาขัตตาบินิน (Kya Khat Tabinin)	333	320	1524	x	x	
5	จ๊อกเวตคอน (Kyauk Whet Kone)	205	197	1060	x	x	
6	ดองชอง (Daung Shaung)	82	101	603	x		
7	เปนชอง (Pein Shaung)	369	378	2063	x	x	
8	จ๊อกโทต (Kyauk Thout)	196	210	1900	x		
9	มูดู (Mudu)	343	347	2029	x	x	
10	ปาราดัต (Paradut)	321	314	1662	x	x	x
11	เต็งจี (Htein Gyi)	415	405	2253	x	x	x
12	มินดูต (Min Dut)	92	93	451	x	x	x
13	เมียวฮอง (Myo Haung)	242	287	2391	x		
14	ซินปูเนต (Sin Pu Net)	41	49	509	x		
15	เนตตวิน (Net Twin)	236	268	2668	x		
16	มะยินจี (Mayin Gyi)	136	135	821	x	x	
17	เลชอง (Le Shaung)	610	626	3337	x	x	
18	ยองบินเซก (Nyaung Bin Seik)	52	52	328	x	x	x
19	หงาปิดัต (Ngapidat)	18	23	145	x		
20	เว็ตชอง (Wet Chaung)	104	99	449		x	
21	กามองชอง (Kha Maung Chaung)	339	335	1453		x	x
22	ทิตเตอทุก (Thit Teo Htouk)	411	393	2111		x	x
	รวม 22 หมู่บ้าน						

แหล่งข้อมูล:

(2554) ข้อมูลของ บริษัท อิตาเลียนไทยฯ และรัฐบาลไทย ในงานแสดงสินค้าและการค้าไทย ณ เมืองทวายในปี 2554

(ไม่ระบุวันที่) รายชื่อหมู่บ้านที่ระบุบนแผ่นที่หมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบที่ศูนย์เยี่ยมชมโครงการของ บริษัท อิตาเลียนไทยฯ

(2 ธันวาคม 2556) งานแถลงข่าวของคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาทวาย ณ กรุงย่างกุ้ง

หมายเหตุ:

หมู่บ้านตามรายชื่อข้างต้นตั้งอยู่ภายใน หรืออยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามแผนปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ยังมีหมู่บ้านอื่น ๆ อีกหลายแห่ง ที่ไม่ได้อยู่ในบัญชีรายชื่ออย่างเป็นทางการนี้ เช่น หมู่บ้านที่อยู่บริเวณพื้นที่ก่อสร้างถนนเชื่อมต่อ พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน) ท่าเรือขนาดเล็ก และพื้นที่รองรับผู้อพยพ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง พวกเขาเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการไปแล้ว (ดังคำอธิบายถัดไป)

พื้นที่ใกล้เคียงเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ชาวบ้านหลายครัวเรือนที่อยู่ภายนอกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังจะได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายด้วย หรือจากการก่อสร้างเตรียมความพร้อมในพื้นที่ หรือการก่อสร้างในส่วนที่เสริมจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งได้ก่อสร้างบางส่วนไปแล้วเสียด้วยซ้ำ ในหลายต่อหลายครั้ง หมู่บ้านเหล่านี้ถูกละเลยไปจากรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการอย่างเป็นทางการ

- **เขตก่อสร้างท่าเรือขนาดเล็ก** ในหมู่บ้านหงาปิดัต ซึ่งเป็นหมู่บ้านชายฝั่งทะเล ผู้นำหมู่บ้านในชุมชนได้รายงานว่า ชาวบ้านกว่า 70 ครอบครัว ต้องสูญเสียที่ดินให้กับ บริษัท อิตาเลียนไทยฯ เพื่อการก่อสร้างถนนเลียบชายหาดและท่าเรือขนาดเล็ก สำหรับเป็นทางออกทะเลเพื่อขนส่งอุปกรณ์ให้กับการก่อสร้างในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ชาวบ้านสูญเสียที่ดินไปตั้งแต่เมื่อ 3 ปีก่อน คือปี 2553-2554 และหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่โครงการที่ประกาศอย่างเป็นทางการมาทางตอนใต้
- **เขตพื้นที่อพยพย้ายถิ่นฐานใหม่** ในหมู่บ้านบาวาร์ ซึ่งถูกจัดสรรให้เป็นพื้นที่แรกในการรองรับชาวบ้านที่ถูกโยกย้าย ทำให้ชาวบ้านเดิมในบาวาร์ประมาณ 15 หลังคาเรือนต้องสูญเสียที่ดินเพื่อนำไปสร้างบ้านใหม่ 480 หลัง หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย
- **เขตพื้นที่เหมืองหิน** เนินเขาในหมู่บ้านปาราดัตที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเขตเศรษฐกิจพิเศษถูกทำลายเพื่อสร้างเป็นเหมืองหินสำหรับงานก่อสร้างในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านมะยินจี ชาวบ้านมะยินจีประมาณ 28 ครัวเรือน ต้องสูญเสียที่ดินทำกินไปในช่วงปี 2553 โดย บริษัท อิตาเลียนไทยฯ เป็นผู้ดำเนินการเหมืองหินดังกล่าว โดยคาดว่าจะผลิตหินมากถึง 3,000 ตันต่อปี

เป็นไปได้ว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านหลายหลังคาเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตเศรษฐกิจพิเศษจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ชาวนาในพื้นที่ประสบปัญหาโดยตรงจากการก่อสร้างถนน ซึ่งปิดกั้นระบบชลประทานในพื้นที่ ส่งผลให้น้ำท่วมที่นาอย่างผิดวิสัยผิดเวลา ชาวนาในเขตรอบข้างพบว่าตนเข้าถึงแหล่งน้ำชลประทานได้น้อยลง เนื่องจากมีการผันน้ำไปใช้สำหรับโครงการทวาย ชาวบ้านจากหมู่บ้านประมงคาดการณ์ว่าการทำประมงจะถูกผลกระทบจากการดำเนินงานของท่าเรือและอุตสาหกรรมหนัก แต่กลับไม่มีครัวเรือน ครอบครัว หรือชาวบ้านคนใด ที่อยู่นอกเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษทวายได้รับการพิจารณาให้อยู่ในรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นทางการเลย มีหมู่บ้านประมง

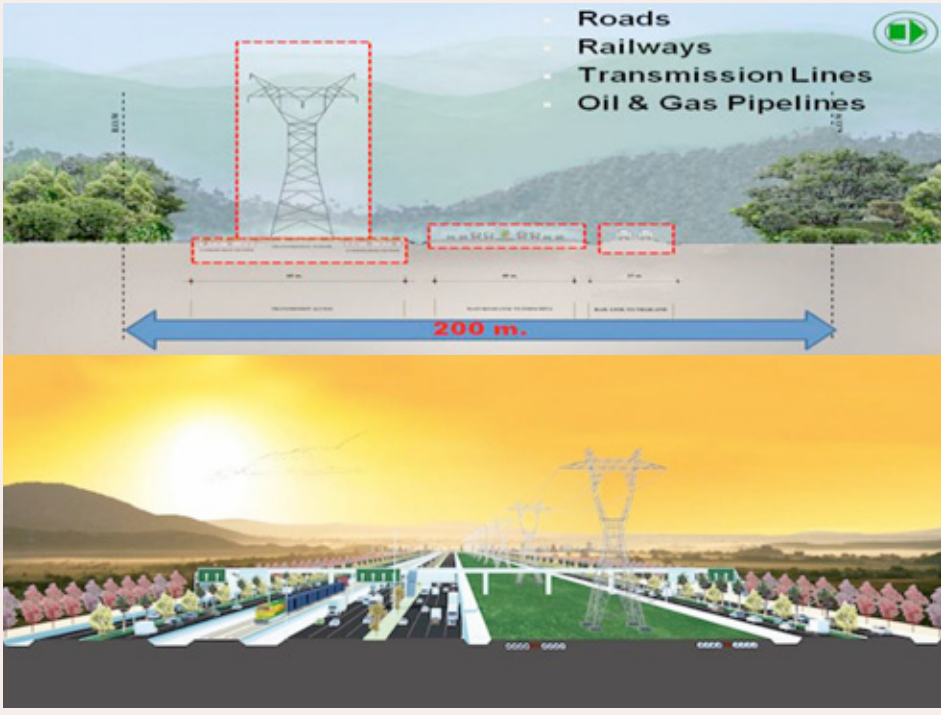

ภาพที่ 1.2: ภาพจำลองถนน ทางรถไฟ ท่อส่งก๊าซและน้ำมัน และสายส่งไฟฟ้า, บริษัท ทวาย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด 2556

อย่างน้อย 2 หมู่บ้านที่อยู่ติดกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ หมู่บ้านบาวาร์ ทางตอนเหนือ และหมู่บ้านปานดัตอิน ทางตอนใต้ ซึ่งมีแนวโน้มได้รับความเสียหาย

พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ

ถนน ทางรถไฟ ท่อส่งก๊าซและน้ำมัน และสายส่งไฟฟ้าความแรงสูง ถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายที่จะเชื่อมต่อจากทวายไปสู่ประเทศไทย ที่ดินและที่ทำกินจำนวนมากจะถูกเวนคืนเพื่อนำไปก่อสร้างสิ่งเหล่านี้ โดยมีเส้นทางที่จะตัดผ่านเทือกเขาตะนาวศรีอยู่ 2 เส้นทาง เส้นทางแรกที่เรียกว่า “ถนนเข้าออกชั่วคราว” (access road) จากบ้านพุน้ำร้อนในประเทศไทยไปยังเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แม้การทำผิวถนนยังไม่เรียบร้อย แต่ก็ได้เปิดให้สัญจรแล้ว ส่วนถนนเชื่อมต่อเส้นที่สอง มีขนาดใหญ่กว่ามาก โดยจะมีความกว้าง 200 เมตร เพื่อรองรับถนนหลวง 8 ช่องทางจราจร สายส่งไฟฟ้าความแรงสูง ท่อส่งก๊าซและน้ำมัน และทางรถไฟ (ดูภาพที่ 1.2) เส้นทางของถนนสองสายนี้จะมีทั้งช่วงที่ตัดผ่านในบริเวณเดียวกัน และบางช่วงจะไปคนละทิศละทาง จนถึงทุกวันนี้มีชาวบ้านในพื้นที่กว่า 13 หมู่บ้านถูกยึดที่ดินเพื่อนำไปสร้างถนนทางเข้าออกชั่วคราว ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านขาทาราคี หมู่บ้านวาห์ดอว์ หมู่บ้านซินปิวตาย หมู่บ้านอีไวน์ หมู่บ้านหงายาตนี หมู่บ้านตีโพเล หมู่บ้านมิตตา หมู่บ้านกาลัตจี หมู่บ้านกาตองนี หมู่บ้านปินธาดอว์ หมู่บ้านตะบิวซอง หมู่บ้านกาโลนท่า และหมู่บ้านเยโปต์ คาดการณ์ว่าประชากรแต่ละหมู่บ้านมีประมาณ 150 ครัวเรือน และมีประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ 5 คนต่อหนึ่งครัวเรือน

พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน)

มีแผนการต่าง ๆ ที่จะสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ท่วมพื้นที่กว่า 7-12 ตารางกิโลเมตร เพื่อเป็นแหล่งน้ำหลักให้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เขื่อนดังกล่าวตั้งอยู่บนเนินเขาทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของโครงการ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย ที่ทำกินของชาวบ้านกาโลนท่า ที่มีอยู่ทั้งหมด 182 ครัวเรือน หรือประมาณ 1,000 คน ชาวบ้านได้รับการแจ้งให้โยกย้ายออกจากพื้นที่ อย่างไรก็ตาม พวกเขาได้รวมตัวคัดค้านโครงการอย่างจริงจัง ความจริงแล้ว หมู่บ้านกาโลนท่า

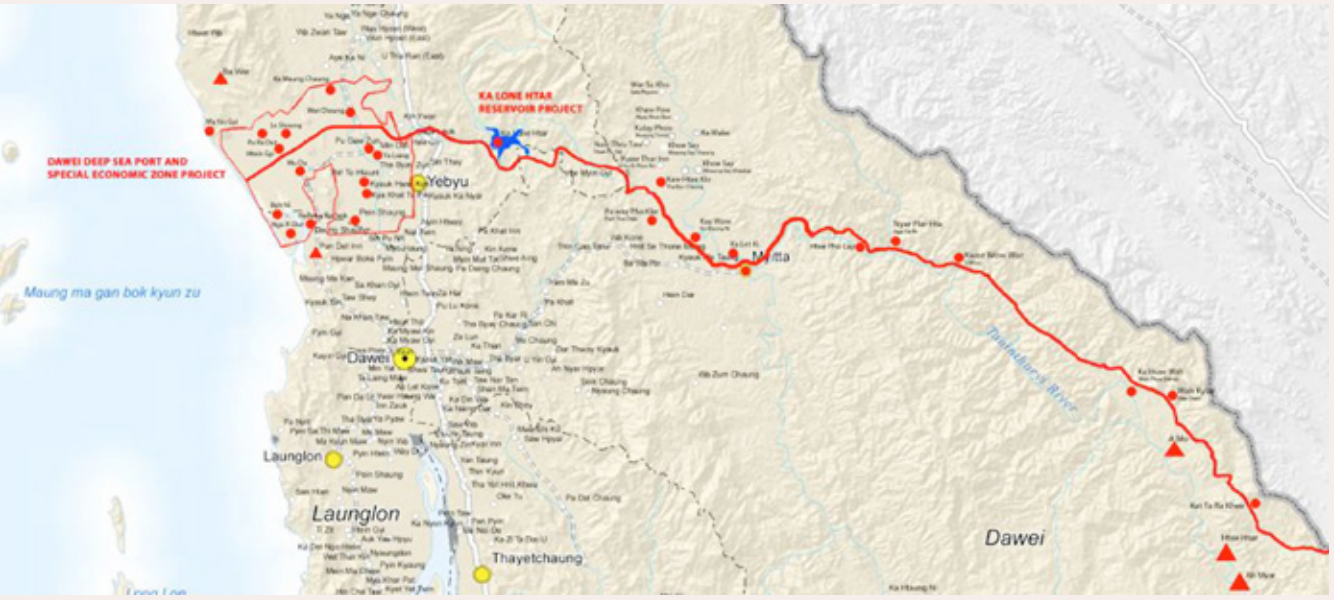

ภาพที่ 1.3: เส้นทางถนนเชื่อมต่อจากโครงการทวายสู่ชายแดนไทย

ถือว่าได้รับผลกระทบสองขั้นจากโครงการ เพราะไม่เพียงแต่หมู่บ้านจะถูกน้ำท่วมจากการสร้างเขื่อน แต่ชาวบ้านยังได้รับผลกระทบจากการสร้างถนนเชื่อมต่ออีกด้วย

สรุป

โดยสรุปแล้ว ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับพื้นที่ที่แท้จริงของโครงการ จำนวนครัวเรือน หรือแม้แต่จำนวนยอดรวมของหมู่บ้านทั้งหมดที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ซึ่งถ้าหากไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน มันก็ย่อมเป็นไปไม่ได้เลยที่รัฐบาลจะสามารถประเมินและพิจารณาถึงผลกระทบที่แท้จริงทั้งหมด และในทางเดียวกัน หากปราศจากข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุม นักลงทุนในโครงการนี้ก็จะไม่สามารถเข้าใจถึงต้นทุนทั้งหมดที่โครงการจะต้องรับผิดชอบ เช่น การเยียวยาและการชดเชยให้กับความเสียหายที่บรรดานักลงทุนจะก่อผลกระทบต่าง ๆ ต่อชาวบ้านในพื้นที่ หากโครงการเดินหน้า

ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาโครงการ จากตัวเลขที่กล่าวไว้ข้างต้น คาดการณ์ว่าประชากรใน 20–36 หมู่บ้าน (ซึ่งมีประมาณ 22,000–43,000 คน จาก 4,384–7807 หลังคาเรือน) จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการก่อสร้างโครงการ รวมถึงโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึง นิคมอุตสาหกรรม ท่าเรือ ถนนเชื่อมต่อ อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน) และพื้นที่รองรับผู้อพยพโยกย้าย

สุดท้ายนี้ หากโครงการเดินหน้า ประชากรทั้งที่อาศัยอยู่ในเมืองและชนบทของทวายประมาณ 790,000 คน มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบด้านลบจากการดำเนินการของนิคมอุตสาหกรรมและปิโตรเคมี ดังนั้น จะต้องทำการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและทางด้านสุขภาพเชิงลึกที่ครอบคลุมแผนโครงการพัฒนาทั้งหมด เพื่อประเมินความเสี่ยงต่าง ๆ รวมถึงผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนเหล่านี้ทั้งหมด มิใช่เพียงแค่ชุมชนที่อยู่ในเขตที่ตั้งของโครงการเท่านั้น

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยทำขึ้นในหมู่บ้าน 20 แห่ง โดยแบ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามประกาศอย่างเป็นทางการ 9 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่อยู่ในเขตถนนเชื่อมต่อ 8 หมู่บ้าน และอีก 3 หมู่บ้านที่อยู่นอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ (ดูตารางด้านล่าง) การคัดเลือกหมู่บ้านเหล่านี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่าเป็นหมู่บ้านใหญ่ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ

คณะทำงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีคณะทำงาน 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งทำหน้าที่เก็บข้อมูลในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมี 39 คน กลุ่มที่สองทำหน้าที่เก็บข้อมูลในเขตพื้นที่ถนนเชื่อมต่อ ซึ่งมี 9 คน ผู้เก็บข้อมูลในแต่ละหมู่บ้านจะเป็นชาวบ้านที่อาศัยในหมู่บ้านนั้น ๆ เนื่องจากสามารถเข้าใจภาษาสำเนียงท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ คณะทำงานเหล่านี้ผ่านการฝึกอบรมทักษะการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 3 วัน ในช่วงต้นเดือนกันยายน 2556 ก่อนลงมือเก็บข้อมูลภาคสนาม การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเสร็จสิ้นในวันที่ 25 กันยายน 2556 สำหรับในตัวเมืองทวายมีอาสาสมัคร 11 คนทำหน้าที่บันทึกข้อมูลทั้งหมดจากแบบสอบถาม, ผู้ประสานงานวิจัย 4 คน และหัวหน้าคณะทำงานวิจัย 1 คน

การสุ่มตัวอย่างวิจัย

คณะนักวิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างการวิจัยในพื้นที่โดยการเก็บข้อมูลทุก ๆ หนึ่งในสามครัวเรือน อย่างไรก็ตามมีความผิดปกติในการเก็บข้อมูลเกิดขึ้นในบางพื้นที่ เช่น ในหมู่บ้านหงาปิดัต มีสถิติการเก็บข้อมูลมากกว่าปกติถึง 82 เปอร์เซ็นต์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะคณะทำงานมีความกระตือรือร้นในเก็บข้อมูลในหมู่บ้านขนาดเล็กแห่งนี้

หากว่าเจ้าของครัวเรือนไม่สะดวกใจที่จะตอบคำถาม หรือไม่ต้องการตอบแบบสอบถาม คณะนักวิจัยจะย้ายไปเก็บข้อมูลยังบ้านข้างเคียง การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลของหมู่บ้านในพื้นที่ราบลุ่ม (ชุมชนชาวทวายบริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษ) จัดทำกันที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน ส่วนหมู่บ้านในพื้นที่สูง (ชุมชนชาวกะเหรี่ยง) การสัมภาษณ์จัดขึ้นภายในโบสถ์ของชุมชน

คณะวิจัยได้เก็บข้อมูลจากหมู่บ้านในพื้นที่สูง 201 ครัวเรือน, หมู่บ้านพื้นที่ราบลุ่ม 1,303 ครัวเรือน และหมู่บ้านกาโลนท่า 79 ครัวเรือน (ดังรายชื่อในตารางที่ 2) รวม 1,583 ครัวเรือน ทั้งนี้ ในพื้นที่โครงการวิจัยมีจำนวนครัวเรือนอย่างเป็นทางการทั้งหมด 3,699 ครัวเรือน

ผู้ให้ข้อมูลเป็นหญิงประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ และชาย 38 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอีก 2 เปอร์เซ็นต์เป็นการให้สัมภาษณ์ทั้งหญิงและชายที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูล (94 เปอร์เซ็นต์) สำเร็จการศึกษาอย่างเป็นทางการในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาโรงเรียนวัด 11 เปอร์เซ็นต์ ระดับประถม 60 เปอร์เซ็นต์ ระดับมัธยมต้น 15 เปอร์เซ็นต์ ระดับมัธยมปลาย 7 เปอร์เซ็นต์ และระดับอุดมศึกษา 1 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอีก 2 เปอร์เซ็นต์ เข้าโรงเรียนในแบบอื่น ๆ และมีเพียง 4 เปอร์เซ็นต์ ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้

ตารางที่ 2: รายละเอียดการสุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านต่างๆ

ชื่อหมู่บ้าน	ลักษณะพื้นที่	โครงการที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย	จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการสัมภาษณ์
เต็งจี (Htein Gyi)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	164
กามองชอง (Kha Maung Chaung)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	121
เลชอง (Le Shaung)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	250
มะยินจี (Mayin Gyi)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	73
มูดู (Mudu)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	135
ปากอซอน (Pagawzone)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	152
ปาราดัต (Paradut)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	113
เว็ตชอง (Wet Chaung)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	35
ยาลายง์ (Yalaing)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ	108
บาวาร์ (Bawar)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่ติดกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ (พื้นที่รองรับผู้อพยพโยกย้าย)	72
หงาปิดัต (Ngapidat)	พื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ (ท่าเรือขนาดเล็ก)	80
ชินปิวตาย (Hsin Phyu Tine)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	28
กาลาตจี (Kalatgyi)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	13
กาตองนี (Ka Htaung Ni)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	17
มิตตา (Myitthar)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	81
ปินธาดอว์ (Pyin Thar Taw)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	25
ตะบิวชอง (Thabyu Chaung)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	19
เยโปต์ (Yaypote)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	8
วาห์ดอว์ (Wahtaw)	พื้นที่สูง	พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	10
กาโลนท่า (Kalonehtar)	หมู่บ้านกาโลนท่า	พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน) และถนนเชื่อมต่อ	79
		รวม	1583

เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถาม

แต่ละครัวเรือนจะได้รับแบบสอบถามพร้อมคำอธิบาย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละครัวเรือนมีอายุตั้งแต่ 18–65 ปี จะตอบคำถามด้วยวาจา แต่อาจมีสมาชิกอื่น ๆ ในครัวเรือนให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วย โดยชาวบ้านจะได้รับคำถามที่เกี่ยวข้องกับ:

- การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

พิเศษทวาย

- ความรู้เกี่ยวกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ และโครงการย่อยต่าง ๆ
- การมีส่วนร่วมในการประชุมกับทางเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และบริษัท
- การคำนวณ และความเหมาะสมของการชดเชยตามสิทธิโดยชอบธรรม
- ใบเสร็จการจ่ายค่าชดเชย ตามสิทธิโดยชอบธรรม
- เงินค่าชดเชยถูกนำไปใช้อย่างไร
- แหล่งทรัพยากรในการประกอบอาชีพ
- การเข้าถึงแหล่งน้ำ
- สำมะโนประชากรครัวเรือน

การสนทนากลุ่ม

นอกจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ยังได้จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 18 ครั้ง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถแสดงความคิดเห็นด้วยภาษาของตัวเอง เกี่ยวกับประสบการณ์ ความกังวล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งนี้ มีการสนทนากลุ่มครั้งหนึ่งที่รวมชาวบ้านจาก 2 หมู่บ้านมาสนทนาพร้อมกัน คือ หมู่บ้านวาห์ดอว์ และหมู่บ้านซินปิวตาย และไม่มีการจัดสนทนากลุ่มในหมู่บ้านหงาปิดัต

ในการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง ผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะเป็นผู้ช่วยจัดกลุ่มชาวบ้านประมาณ 8–12 คน ผู้เข้าร่วมจะถูกคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งอิงตามความแตกต่างทางเพศ อายุ และอาชีพ รวมถึงชาวบ้านผู้ที่ได้รับค่าชดเชย และไม่ได้รับ

ข้อจำกัด

ด้วยรูปแบบการบันทึกข้อมูลของการสนทนากลุ่มในพื้นที่ 10 หมู่บ้าน (ได้แก่ ซินปิวตาย กาลัตจี กาตองนี มิตตา ปินธาดอว์ ตะบิวซอง เยโปต์ วาห์ดอว์ ยาลายง์ และปากอซอน) มีความแตกต่างจาก 9 หมู่บ้านที่เหลือ จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า งานวิจัยนี้ไม่สามารถรายงานถึงสัดส่วนหญิง-ชายในกลุ่ม 10 หมู่บ้านแรก ทั้งที่สัดส่วนตัวแทนผู้หญิงมีค่อนข้างมากในการศึกษาเชิงปริมาณ แต่เนื่องจากมิได้คำนึงถึงความสมดุลของสัดส่วนหญิง-ชายอย่างเพียงพอ จึงทำให้เสียงของผู้หญิงไม่ได้ถูกนำเสนอมากนักในการสนทนากลุ่มในทุกหมู่บ้าน

คณะทำงานวิจัยตัดสินใจไม่จัดสนทนากลุ่มในหมู่บ้านหงาปิดัต โดยพิจารณาเป็นกรณีพิเศษว่าเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการสำรวจระดับครัวเรือนแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในหมู่บ้านหงาปิดัต ซึ่งเป็นเรื่องน่าเสียดาย

คณะวิจัยท้องถิ่นรวบรวมข้อมูลวิจัย

บทที่ 2

ข้อค้นพบ

วิถีการดำรงชีพของชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่พึ่งพาวิถีการดำรงชีพด้านเกษตรกรรมและทรัพยากรธรรมชาติ

ในพื้นที่วิจัย ที่ดิน การประมง และป่าไม้ เป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับวิถีการดำรงชีพ ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ และการจ้างงานของครอบครัวมาหลายต่อหลายรุ่น 71 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดระบุว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ไม่ว่าจะเป็นการทำสวนผลไม้ ทำนา หรือเลี้ยงปศุสัตว์ นอกจากนี้ ทั้งในเขตพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่สูง ผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก ๆ ต่างระบุว่า พวกเขาสามารถเก็บหาอาหารและทรัพยากรอื่น ๆ จากป่าในชุมชนท้องถิ่น ชายฝั่งทะเล และเนินเขา อาทิเช่น ผลไม้ สัตว์ต่าง ๆ (รวมถึง ปลา หอย นางรม และปู) เห็ด ไผ่ เครื่องเทศและสมุนไพรที่ใช้รักษาโรค เป็นต้น

แผนภาพที่ 2.1

ผืนนาที่อุดมสมบูรณ์
เป็นปัจจัยหลักในวิถีอาชีพ
ของชาวบ้านในพื้นที่เขต
เศรษฐกิจพิเศษ

DDA

ซากโบราณสถานเมืองธาการะ
ซึ่งเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์
และวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวทวาย

DDA

หมู่บ้านในพื้นที่ราบลุ่ม

ที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายอยู่ในเขตพื้นที่ที่รู้จักกันในท้องถิ่นว่า นาบูเล (Nabule) เป็นเขตที่ขึ้นชื่อในเรื่องผืนนาและชายฝั่งทะเลที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งดึงดูดให้ชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาตั้งรกรากกว่าหลายศตวรรษ กลุ่มชาติพันธุ์หลักที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและพื้นที่ใกล้เคียงคือกลุ่มชาติพันธุ์ทวาย โดยผู้ให้ข้อมูลในเขตหมู่บ้านพื้นที่ราบลุ่มนี้มากถึง 99 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่าตนคือคนทวาย

ประเพณีส่วนใหญ่ของชุมชนทวายแสดงออกผ่านงานประเพณี บทเพลง ภาษาถิ่น และวัดวาอารามต่าง ๆ ซึ่งมีพื้นเพมาจากเรื่องราวของเมืองธาการะ (Thagara) – เมืองศักดิ์สิทธิ์โบราณที่ก่อตั้งขึ้นในคริสต์สหัสวรรษที่ 1 ตามแผนปัจจุบัน ที่ตั้งของเมืองธาการะอยู่ใกล้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษมาก รอยพระพุทธบาทศักดิ์สิทธิ์และรอยพระบาทของราชากระบือ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมธาการะประดิษฐานอยู่ที่พระธาตุจีดอว์ยา (Kyidawyar Pagoda) ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านเลซองและปาราดัต หากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายเดินหน้า วัดแห่งนี้จะถูกห้อมล้อมไว้ด้วยเขตอุตสาหกรรมหนัก

เช่นเดียวกับที่อื่น ๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่ราบลุ่มมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ที่มากไปกว่านั้นคือ ประมาณ 41 เปอร์เซ็นต์ของผู้ครอบครองที่ดินที่สำรวจในหมู่บ้านพื้นที่ราบลุ่ม ใช้ที่ดินทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งสวนผลไม้ นาข้าว และทำไร่บนพื้นที่สูง ซึ่งช่วยให้ชาวบ้านมีโอกาสหลากหลายในแหล่งรายได้และอาหาร และเพิ่มพูนความมั่นคงต่อการดำรงชีพ

การทำนาข้าวเป็นอาชีพที่สำคัญของวิถีชีวิตชาวบ้านในพื้นที่ราบลุ่ม โดยครัวเรือนเกือบ 45 เปอร์เซ็นต์ให้สัมภาษณ์ว่าเป็นเจ้าของที่นา หมู่บ้านที่พึ่งพาการทำนามากที่สุดคือ หมู่บ้านมะยินจี ประมาณสามในสี่ของครัวเรือนในหมู่บ้านมะยินจีมีที่นาและถือการทำนาเป็นอาชีพหลัก หมู่บ้านยาลายง์ เต็งจี ปาราดัต และมูดู ก็เป็นหมู่บ้านที่มีที่นาเป็นจำนวนมากเช่นกัน โดยประมาณ 54–57 เปอร์เซ็นต์ของครอบครัวในหมู่บ้านเหล่านี้เป็นเจ้าของที่นา

ที่นามิได้แค่ผลิตข้าวในช่วงฤดูฝนเท่านั้น แต่ยังผลิตพืชผลในฤดูกาลอื่น ตัวอย่างเช่น การสนทนากลุ่มที่หมู่บ้านมูดู ชาวบ้านให้ข้อมูลว่าปลูกพืชต่าง ๆ เช่น แตงโม กระเจี๊ยบแดง พริกแดง และพืชผักอื่น ๆ บนที่นาหลังทำนาปีเสร็จสิ้น พืชผลเหล่านี้สำหรับทั้งบริโภคในครัวเรือนและขาย

อย่างไรก็ตาม การทำพืชสวนถือเป็นวิถีเลี้ยงชีพที่สำคัญที่สุดในเขตพื้นที่ราบลุ่ม โดย 75 เปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลถือครองพื้นที่สวนผลไม้ พืชสวนที่เป็นแหล่งรายได้มีหลายชนิด ชนิดที่ระบุถึงมากที่สุด คือ มะม่วงหิมพานต์ รองลงมาคือ ยางพารา หมาก และมะพร้าว ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีผลไม้อื่น ๆ เช่น เงาะ มะนาว ทุเรียน ส้มโอ และมะม่วง

ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ราบลุ่มส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดิน โดยเป็นเจ้าของที่ทำเกษตรจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้มีประมาณ 18 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่ไม่ได้ถือครองที่ดินใด ๆ เลย ปัญหาที่ชาวบ้านไม่มีที่ดินเป็นของตนเองพบมากในหมู่บ้านเลซอง โดยผู้ให้ข้อมูลถึง 25 เปอร์เซ็นต์ระบุว่าไม่มีที่ดินทำเกษตรเป็นของตนเอง ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินส่วนมากจะรับจ้างรายวันและเลี้ยงปศุสัตว์เป็นอาชีพหลัก

ส่วนหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับชายฝั่ง การทำประมงและทำนาเกลือเป็นวิถีอาชีพที่สำคัญ ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่มบางส่วนเป็นแรงงานอพยพตามฤดูกาล ซึ่งทั้งทำไร่ทำนาและประมงในช่วงแต่ละฤดูกาล เคยมีป่าชายเลนอยู่แถบชายฝั่งด้านตะวันตกของโครงการ ก่อนที่พื้นที่ ดังกล่าวกว่า 369 เอเคอร์ (1.49 ตารางกิโลเมตร) ถูกตัดถางไปเพื่อสร้างถนนเลียบชายฝั่งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ดูแผนที่ดิจิทัล 2.2) ป่าชายเลนแห่งนี้เคยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และอนุบาลพันธุ์ปลาตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อการประมง และยังถือเป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญต่อชาวบ้านละแวกใกล้เคียง เช่น หมู่บ้านหงาปิดัต เต็งจี และบาวาร์ การประมงเป็นแหล่งรายได้ประมาณ 13 เปอร์เซ็นต์ของหมู่บ้านในพื้นที่ราบลุ่ม และมันมีความสำคัญเป็นพิเศษต่อหมู่บ้านหงาปิดัต เพราะผู้ให้ข้อมูลถึง 69 เปอร์เซ็นต์มีรายได้จากการทำประมง

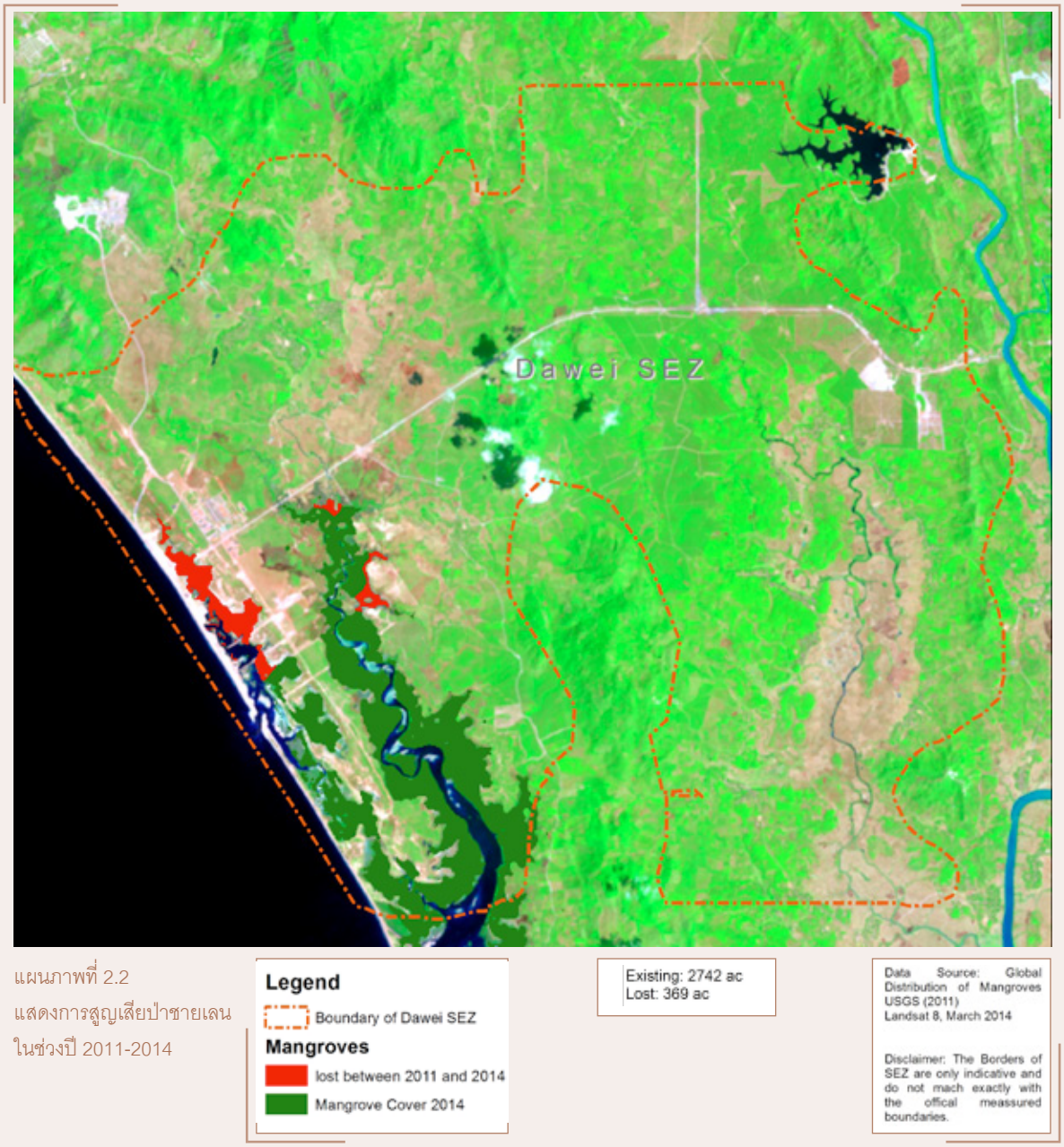

แผนภาพที่ 2.2
แสดงการสูญเสียป่าชายเลน
ในช่วงปี 2011-2014

พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ: หมู่บ้านในพื้นที่สูง

ดังระบุไว้ในบทที่แล้วว่า ไม่เพียงแต่ที่ราบนาบูเลเท่านั้นที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ การสร้างถนนเชื่อมต่อยังได้ตัดผ่านพื้นที่สูงของเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง อันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มายาวนานกว่า 1,000 ปี

ชุมชนในพื้นที่สูงพึ่งพาทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าชุมชนในพื้นที่ราบลุ่ม ครัวเรือนมากถึง 94 เปอร์เซ็นต์ในหมู่บ้านพื้นที่สูงถือครองที่ทำกิน

การทำสวนเป็นอาชีพสำคัญในพื้นที่สูงพอ ๆ กันกับในพื้นที่ราบลุ่ม โดยครัวเรือนกว่าสามในสี่ของผู้ให้สัมภาษณ์

ทั้งหมดถือครองที่ดินทำสวน ซึ่งเพาะปลูกยางพารา และต้นหมาก และพืชเศรษฐกิจหลักอื่น ๆ กระบวนการผลิตหมากซึ่งใช้แรงงานจำนวนมาก มักทำกันในหมู่บ้าน หมากที่ได้มาจะขายทั้งในท้องถิ่น และที่เมืองย่างกุ้ง

การทำนาข้าวไม่เป็นที่นิยมนักในเขตพื้นที่สูง อย่างไรก็ตาม หลายครัวเรือนทำไร่ข้าวหมุนเวียน โดยแต่ละปีจะปลูกข้าวสลับกับพืชผลอื่น ๆ และจะทิ้งที่ดินให้พักฟื้นอยู่หลายปีเพื่อให้ป่าฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ สองในสามของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงระบุว่าถือครองที่ทำไร่ข้าวหมุนเวียน ซึ่งผลผลิตจากไร่ข้าวไม่เพียงแต่บริโภคในครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังสร้างรายได้ด้วย

แต่ละครัวเรือนมักเลี้ยงปศุสัตว์โดยปล่อยให้หากินตามที่ดินว่างเปล่า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบเกษตรผสมผสาน สำหรับบางครัวเรือนการเลี้ยงปศุสัตว์นับเป็น

ชุมชนชายฝั่งมีวิถีอาชีพที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก

การทำสวนเป็นวิถีอาชีพหลักของชาวบ้านในเขตที่ราบลุ่มและพื้นที่สูง ทั้งยังสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยการจ้างแรงงานสำหรับครัวเรือนที่ไม่ถือครองที่ดิน

อาชีพหลัก รวมถึงครัวเรือน 12 เปอร์เซ็นต์ในหมู่บ้านมิตตา นอกจากนี้ การประมงน้ำจืดถือเป็นอีกหนึ่งอาชีพสำคัญของชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ใกล้กับแม่น้ำ เช่น หมู่บ้านเยโปต์ (ครัวเรือน 63 เปอร์เซ็นต์มีรายได้จากการจับปลา) หมู่บ้านตะบิวชอง (58 เปอร์เซ็นต์) หมู่บ้านกาตองนี (46 เปอร์เซ็นต์) และหมู่บ้านปินธาดอว์ (32 เปอร์เซ็นต์)

พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (เขื่อน): หมู่บ้านกาโลนท่า

หมู่บ้านกาโลนท่าตั้งอยู่บนพื้นที่สูง แต่ทว่าอยู่ใกล้ ๆ กับที่ราบนาบูเล ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่ (95 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่าตนเป็นชาติพันธุ์ทวาย ด้วยเหตุนี้ทำให้หมู่บ้านกาโลนท่าแตกต่างจากทั้งหมู่บ้านชาวทวายทั่วไปในพื้นที่ราบและหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่สูง

สถานการณ์การถือครองที่ดินในหมู่บ้านกาโลนท่าค่อนข้างแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ ครัวเรือนกว่า 94 เปอร์เซ็นต์เป็นเจ้าของที่สวน มีเพียงผู้ให้ข้อมูลไม่กี่คนที่ถือครองแปลงเกษตรแบบอื่น ๆ ครัวเรือนกว่า 81 เปอร์เซ็นต์มีรายได้จากการทำสวน ขณะที่ 44 เปอร์เซ็นต์มีรายได้เสริมจากการเลี้ยงปศุสัตว์

วิถีการดำรงชีพของผู้ไร้ที่ดินทำกินในเขตที่ได้รับผลกระทบ

ชาวบ้านผู้ไร้ที่ดินทำกินและสมาชิกอื่น ๆ ในชุมชนหาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างทำการเกษตร ซึ่งมีทั้งแบบลูกจ้างรายวันตามฤดูกาล หรือลูกจ้างประจำ กับเจ้าของที่สวนไร่นา หรือไม่ก็เป็นลูกจ้างโรงงานแปรรูปมะม่วงหิมพานต์ และยางพารา นอกจากนี้ยังมีครัวเรือนอื่น ๆ ที่ทำการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับฐานะของชุมชนนั้น ๆ ด้วย ผู้ไร้ที่ดินเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีอาชีพรับจ้างประจำ (2 เปอร์เซ็นต์) โดยส่วนมากจะเป็นลูกจ้างรายวัน แต่ข้อมูลจากการสำรวจระบุเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนเท่านั้น

โดยเฉลี่ยแล้ว ชาวบ้านประมาณหนึ่งในสามของหมู่บ้านพื้นที่ราบลุ่มให้ข้อมูลว่า สมาชิกในครอบครัวอย่างน้อยหนึ่งคนออกไปทำงานต่างถิ่น ไม่ว่าจะเป็นภูมิภาคอื่นในเมียนมาร์ หรือว่าประเทศไทย ประมาณ 45 เปอร์เซ็นต์ของแรงงานต่างถิ่นเป็นผู้หญิง สถานการณ์ดังกล่าวปรากฏน้อยกว่าในหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง โดยมีครัวเรือนเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ที่ให้ข้อมูลว่าสมาชิกในครอบครัวไปเป็นแรงงานต่างถิ่น ซึ่งในจำนวนดังกล่าว 55 เปอร์เซ็นต์เป็นผู้หญิง

ครัวเรือนประมาณ 15 เปอร์เซ็นต์ในหมู่บ้านพื้นที่ราบให้ข้อมูลว่า สมาชิกในครอบครัวอย่างน้อยหนึ่งคนทำงานกับบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย เช่น บริษัท อิตาเลียนไทยฯ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในหมู่บ้านกาโลนท่า และหมู่บ้านในพื้นที่สูง ไม่มีครัวเรือนที่สมาชิกในครอบครัวทำงานกับบริษัทที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

รายได้ในเขตที่ได้รับผลกระทบ

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น รายได้จากภาคการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ข้อมูลเพิ่มเติมแสดงให้เห็นว่า 71 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดระบุว่ามีรายได้จากการทำสวน, 47 เปอร์เซ็นต์มีรายได้จากการเลี้ยงปศุสัตว์ และ 36 เปอร์เซ็นต์มีรายได้จากการทำนา (ดูแผนภาพที่ 2.3)

ตัวเลขรายได้ประจำปีในปี 2556[12] ของแต่ละครัวเรือน ชี้ให้เห็นว่า 47 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดหรือเกือบครึ่งหนึ่ง มีรายได้ต่ำกว่า 2,300,000 จ๊ัตต่อปี หรือประมาณ 30 บาทต่อคนต่อวัน[13] และเกือบสามในสี่ หรือประมาณ 73 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมด มีราย

---

[12] เป็นที่น่าสังเกตว่า หลายครัวเรือนในหมู่บ้านพื้นที่สูงไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากวิถีการประกอบอาชีพของชุมชนชาวกะเหรี่ยงพึ่งพาอาศัยอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมากกว่ารายได้ที่เป็นตัวเงิน เป็นที่น่าเสียดายว่า แหล่งที่มาของทรัพยากรทั้งหมดที่ชาวบ้านพึ่งพาในรูปแบบที่ไม่ใช่ตัวเงินนั้น ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของการวิจัยนี้

[13] ตัวเลขข้างต้นมีที่มาจากรายได้ต่อครัวเรือนที่ 2,300,000 จ๊ัต ซึ่งหารโดย 365 วัน (หรือ 6,300 จ๊ัตต่อครัวเรือนต่อวัน) และต่อมาหารด้วย 6.5 คน (หรือประมาณ 970 จ๊ัตต่อคนต่อวัน) ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจที่ระบุในพื้นที่ศึกษาชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนมักมีขนาดใหญ่ โดยมีจำนวนเฉลี่ย 6.3 คนต่อครัวเรือนในพื้นที่ราบ และ 7.8 คนต่อครัวเรือนในพื้นที่สูง จึงได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 6.5 คนต่อครัวเรือน และอัตราแลกเปลี่ยน 1,000 จ๊ัต เท่ากับ 30 บาทโดยประมาณ

ได้ต่ำกว่า 60 บาทต่อคนต่อวัน จากระดับรายได้ที่ต่ำเช่นนี้ แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ครอบครัวส่วนใหญ่จะมีเงินออมสำหรับใช้จ่ายในยามที่รายได้ขัดสน สถานการณ์ดังกล่าวตอกย้ำถึงความเร่งด่วนที่ภาคส่วนที่รับผิดชอบจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการอย่างทันท่วงที เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความยากจนที่จะทวีความรุนแรงขึ้นในพื้นที่

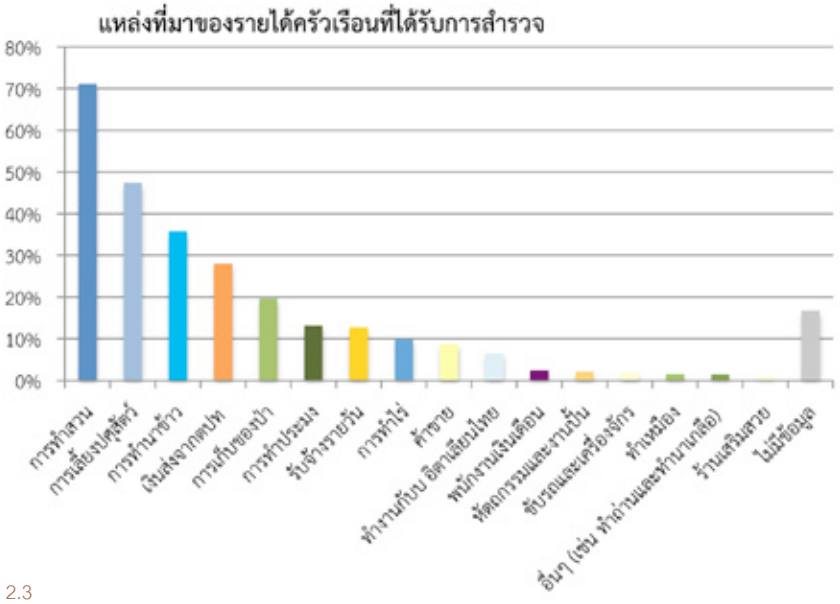

แผนภาพที่ 2.3

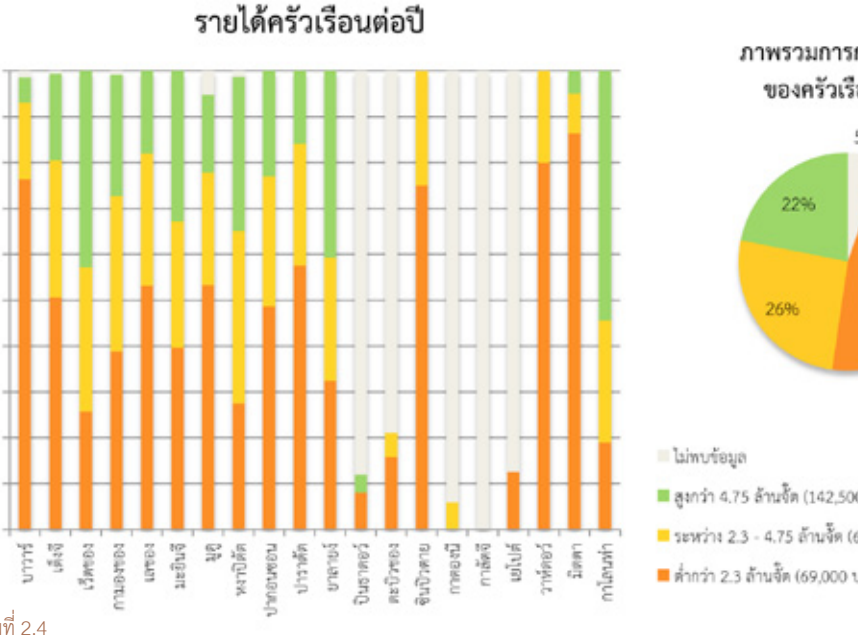

แผนภาพที่ 2.4

การเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาด
มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับ
ชุมชนลุ่มน้ำกาโลนท่า

DDA

ทวายเป็นพื้นที่
ความหลากหลายทางชีวภาพ
ด้วยสัตว์และพืชท้องถิ่น
หลายสายพันธุ์

DDA

สรุป

โดยสรุปแล้ว ที่ดินเป็นสินทรัพย์สำหรับวิถีอาชีพที่สำคัญยิ่งสำหรับชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ชาวบ้านส่วนใหญ่ถือว่าเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก (71 เปอร์เซ็นต์) เพราะฉะนั้น คาดได้ว่าการสูญเสียที่ดินจะส่งผลกระทบรุนแรงต่อชาวบ้านในพื้นที่

เป็นที่ชัดเจนว่าวิถีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินนั้นมีความหลากหลาย การพัฒนาและใช้ที่ดินแต่ละแปลงเป็นไปอย่างหลากหลาย โดยที่ดินแปลงหนึ่งอาจปลูก

พืชหลายชนิดแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงของปี ซึ่งให้ทั้งอาหารและสร้างรายได้ นอกจากนี้ วิถีอาชีพที่ยึดโยงกับที่ดินไม่ได้มีเพียงการเพาะปลูกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเลี้ยงสัตว์ การประมง และการหาของป่า ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญให้กับครัวเรือนถึง 13 เปอร์เซ็นต์ด้วย

ทั้งนี้ ยังมีแหล่งรายได้อื่น ๆ อีกมากที่เกี่ยวข้องกับที่ดินโดยทางอ้อม โดยเฉพาะการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และงานอื่น ๆ ที่ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งมีแนวโน้มที่อาชีพเหล่านี้จะได้รับผลกระทบ หากผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำลงและอาจทำให้เศรษฐกิจชุมชนล่มสลายได้ ด้วยเหตุนี้ วิถีการประกอบอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่ทั้งหมดจำเป็นต้องได้รับพิจารณาอย่างถ้วนถี่ เพื่อจัดสรรความช่วยเหลือแก่ประชากรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

ความสูญเสียและผลกระทบ

โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายได้เริ่มการก่อสร้างในขั้นต้นแล้ว ชาวบ้านในพื้นที่รายงานว่า กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเริ่มขึ้นบริเวณพื้นที่ชายฝั่งเมื่อปี 2553 และต่อมาในพื้นที่ถนนเชื่อมต่อเมื่อต้นปี 2554 การก่อสร้างเตรียมความพร้อมได้เสร็จสิ้นไปแล้ว รวมถึงการแผ้วถางป่าในพื้นที่ใกล้กับหลักกิโลเมตรที่ “ศูนย์” ของโครงการ ซึ่งเป็นจุดที่ตั้งท่าเรือน้ำลึกและจุดเริ่มต้นของถนนเชื่อมต่อไปสู่ประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีการก่อสร้างเหมืองหิน ท่าเรือขนส่งขนาดเล็ก ศูนย์เยี่ยมชมโครงการ และเรือนรับรองบุคคลสำคัญ รวมถึงเส้นทางถนนตัดผ่านภูเขาระยะทาง 150 กิโลเมตรจากชายแดนไทยที่บ้านพุน้ำร้อนไปยังพื้นที่โครงการก็ได้รับการก่อสร้างและเปิดให้สัญจรแล้ว

ก่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ ไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาผลกระทบหรือความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นกับชาวบ้านในพื้นที่แต่อย่างใด บริษัท อิตาเลียนไทยฯ เพิ่งเริ่มจ้างคณะที่ปรึกษาเพื่อศึกษาประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในเดือนกันยายน 2554 แม้จะมี 3 คณะทำงาน[14] ที่ถูกว่าจ้างให้ศึกษาผลกระทบของโครงการ แต่จนถึง ณ ปัจจุบัน ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับผลกระทบรับทราบเพียงการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอยู่เพียง 1 คณะทำงานเท่านั้น นั่นคือ การศึกษาประเมินผลกระทบโครงการถนนเชื่อมต่อ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวยังคงดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงกลางปี 2556 ทั้ง ๆ ที่การก่อสร้างถนนได้ตัดผ่านที่ดินของชาวบ้านมาหลายปีแล้ว

จากการสำรวจเกี่ยวกับที่ดินที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเฉพาะคำถามที่ว่า ที่ดินของพวกเขานั้นอยู่ในที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วยหรือไม่ และพวกเขาได้รับการชดเชยแล้วหรือไม่ การสำรวจได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินแต่ละชนิดที่ชาวบ้านถือครอง ซึ่งรายละเอียดเพิ่มเติมจะนำเสนอไว้ในตอนต่อไปของรายงาน ทั้งนี้ จากการสำรวจ 1,583 ครัวเรือน พบว่า 1,331 ครัวเรือนถือครองที่ดินทำกิน, 1,116 ครัวเรือนมีที่ดินอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย และคาดว่า 964 ครัวเรือนจากจำนวนดังกล่าวจะสูญเสียที่ทำกินในปัจจุบันให้กับโครงการ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ 71 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่สำรวจ จะสูญเสียที่ดิน

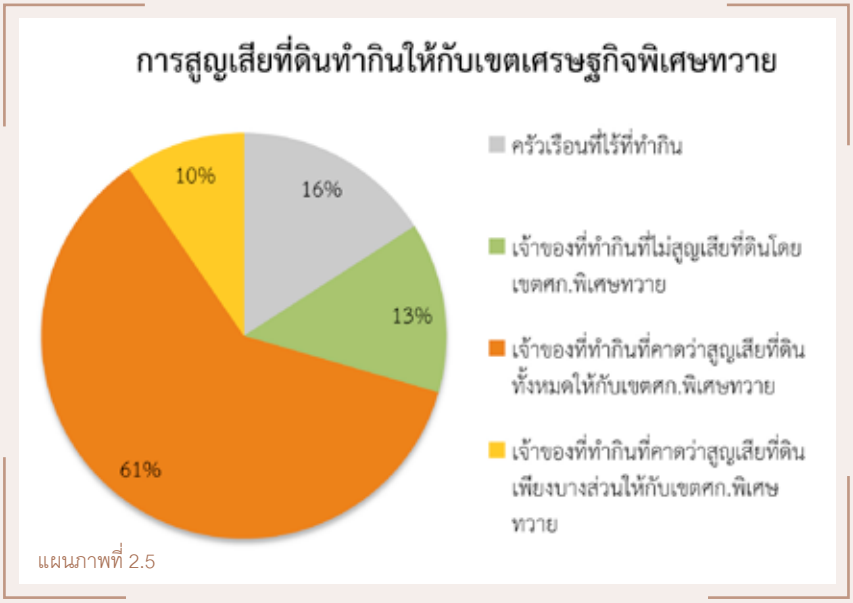

แผนภาพที่ 2.5

[14] โดย บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง แอนด์ แมเนจเมนท์ จำกัด, บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รถก่อสร้าง
ผ่านเข้าใน
หมู่บ้าน

DDA

รถก่อสร้างของบริษัท
อิตาเลียนไทย
ทำลายที่ทำกิน
ของชาวบ้าน

DDA

บางส่วน หรือไม่ก็ทั้งหมดให้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ข้อมูลดังกล่าวได้สรุปไว้ในแผนภาพที่ 2.5

ในตารางถัดไป ได้สรุปถึงความสูญเสียและผลกระทบที่ได้รับข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ซึ่งรวมถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับที่ทำกินประเภทต่าง ๆ ของชาวบ้านที่เป็นทั้งแหล่งรายได้และอาหาร รวมถึงการสูญเสียการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะน้ำ ซึ่งชาวบ้านหลายคนจำเป็นต้องใช้เพื่อการชลประทานและอุปโภคบริโภค ในบางพื้นที่การสูญเสียป่าได้สร้างผลกระทบมากมายในชุมชน ทั้งการสูญเสียไม้ฟืน ไปจนถึงการสูญเสียการเข้าถึงอาหารซึ่งแต่เดิมสามารถ “หาได้อย่างอิสระ” ผลกระทบอื่น ๆ ที่ได้หยิบยกขึ้นมา ได้แก่ ผลกระทบทางสังคม ทั้งความยากจน ภาวะซึมเศร้า รวมถึงความกังวลต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการหลั่งไหลเข้ามาของคนแปลกหน้าต่างถิ่น ผลกระทบทางสุขภาพทั้งจากฝุ่นละอองจากการจราจรที่เพิ่มขึ้นบนท้องถนน และปัญหาความปลอดภัยบนท้องถนน

ตารางที่ 3: ผลกระทบจากการดำเนินงานโครงการในช่วงเริ่มแรก ที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาในการสนทนากลุ่ม

ชื่อหมู่บ้าน	การสูญเสียที่ดิน	การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ	ผลกระทบอื่น ๆ
หมู่บ้านเต็งจี * พื้นที่หมู่บ้านชาคาน *อยู่ในเขตปกครองของหมู่บ้านเต็งจี*	หมู่บ้านชาคาน*: บ้านหลายหลังถูกทำลาย, นาเกลือถูกทำลาย, ชาวบ้านดั้งเดิมไม่มีงานประจำ ต้องเป็นแรงงานรับจ้างรายวันเพื่อหาเลี้ยงปากท้อง	หมู่บ้านชาคาน: แต่ก่อนเราเคยมีบ่อน้ำ 2 แห่ง แต่ขณะนี้บ่อหนึ่งถูกทำลายไปแล้ว ทำให้เหลือเพียงบ่อเดียว	หมู่บ้านชาคาน: ชาวบ้านที่อยู่มาก่อนถูกดำเนินคดีในศาลด้วยข้อหาไม่เชื่อฟังคำสั่งให้ย้ายออกจากพื้นที่ เราไม่มีที่ให้อยู่อาศัยหรือแม้แต่ที่จอดเรือหาปลา ชาวบ้าน 2-3 ครอบครัวต้องอาศัยอยู่ในกระโจมเดียวกัน
	หมู่บ้านเต็งจี: เนื่องจากถนนตัดผ่านพื้นที่นา น้ำจึงไม่สามารถไหลผ่านได้ตามปกติ ไม่มีระบบระบายน้ำอีกต่อไป ขณะที่ที่นาบางแห่งต้องจมอยู่ใต้น้ำ ที่นาอีกหลายแห่งก็ไม่มีน้ำจากชลประทาน กลายเป็นที่ดินแห้งแล้งไร้ประโยชน์	หมู่บ้านเต็งจี: การก่อสร้างได้ทำลายป่าชายเลนในพื้นที่ หอยทะเลหูหมู ที่หาได้จากป่าชายเลนไม่มีให้เห็นและสูญพันธุ์จากพื้นที่ไปแล้ว ไม่มีไม้ฟืนอีกต่อไป เห็ดบางชนิดก็ไม่พบเห็นอีกในพื้นที่	หมู่บ้านเต็งจี: เขตพื้นที่ของ บริษัท อิตาเลียนไทยฯ กั้นไว้ด้วยรั้วลวดหนาม เด็กนักเรียนและคนค้าขายที่เคยใช้เส้นทางในพื้นที่ดังกล่าวต้องประสบความยากลำบากในการเข้าออกหมู่บ้าน
หมู่บ้านกามองชอง	เจ้าของที่สวนและที่นาจำเป็นต้องหยุดการเพาะปลูกหลังจากบริษัทเข้ามาสำรวจที่ทำกิน		ชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินทำกิน ต้องถูกเลิกจ้างรายวัน และไม่มีงานอะไรให้ทำเพื่อหาเลี้ยงชีพได้
หมู่บ้านเลซอง	ที่นาและที่สวนถูกทำลาย ที่สวนถูกยึด	การก่อสร้างถนนได้โค่นล้มต้นไม้ที่เราปลูกไว้กินด้วย	การคมนาคมสะดวกขึ้น ยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา
หมู่บ้านมะยินจี	ที่นาไม่สามารถเพาะปลูก เนื่องจากดินถล่มและเกิดน้ำท่วมทำลายที่นาที่ใกล้กับเนินเขาทั้งหมด ที่นาของชาวบ้านที่เคยใช้เพาะปลูกได้ตกไปอยู่ในมือของคนรวย หรือไม่ก็บริษัท [อิตาเลียนไทยฯ] ชาวบ้านไม่มีที่ดิน	มีการระเบิดเนินเขามะยินจีเพื่อนำหินไปก่อสร้างท่าเรือ จนกระทั่งชาวบ้านหยุดโครงการดังกล่าวได้ การระเบิดภูเขาทำให้ดินไหลไปทับถมที่นาของชาวบ้านและกีดขวางทางน้ำ ไม้ฟืนหาไม่ได้อีกต่อไป ตั้งแต่มีการ	ความยากจนเป็นสิ่งที่ชาวบ้านกังวลอยู่ตลอด กลัวว่าจะหมดหนทางทำมาหากิน โดยเฉพาะจากการสูญเสียที่นา ความหวาดกลัวคือผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีคนต่างถิ่นมากมายเข้ามาในพื้นที่

ชื่อหมู่บ้าน	การสูญเสียที่ดิน	การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ	ผลกระทบอื่น ๆ
	สำหรับเพาะปลูกอีกต่อไป	เทปูนวางท่อตรงสะพาน น้ำก็ไม่ไหลลงลำธารอีก หลังจากภูเขาถูกทำลาย ก็ไม่มีป่าที่ช่วยพยุงรักษาน้ำไว้ ทำให้ตอนนี้น้ำไหลลงมาอย่างรุนแรงและท่วมพื้นที่ต่าง ๆ	
หมู่บ้านมูดู	ที่นาและต้นไม้ถูกรถแทร็กเตอร์ไถทำลาย ความเสียหายต่อพืชผลการเกษตรได้สร้างปัญหาซ้ำเติม เพราะนอกจากชาวบ้านจะสูญเสียรายได้แล้ว ยังต้องเสียเงินเพื่อซื้ออาหารอีก ชาวบ้านบางคนไม่สามารถปลูกแตงโม พืชผลที่เป็นรายได้สำคัญของหมู่บ้านได้อีกต่อไป และเป็นไปไม่ได้ที่จะพบมูลสัตว์สำหรับปุ๋ย	ชาวบ้านประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ต้องซื้อน้ำดื่ม เราไม่สามารถใช้ฟืนหรือถ่านที่เคยหาได้จากที่ดินของเราอีกต่อไป และอาจต้องหันมาใช้ไฟฟ้าแทน ปูและหอยที่อยู่ในลำธารหลังหมู่บ้านตายและหายไปหมดแล้ว ไม่มีต้นไม้รายรอบอีกต่อไป สภาพภูมิอากาศตอนนี้ก็แปลกประหลาด ไม่ร้อนจัด ก็หนาวจัด	มีการคุกคามอยู่ตลอดเวลาว่าจะต้องถูกโยกย้าย สร้างภาวะหดหู่กดดันความยากจนเพิ่มขึ้น “ชาวบ้าน 85 เปอร์เซ็นต์” ประสบปัญหาการเงิน ปีที่แล้วชาวบ้าน 270 คนได้สมัครงานกับโครงการทวาย แต่ไม่มีใครสักคนที่ได้งาน พบปัญหาฝุ่นฟุ้งกระจายทั่วหมู่บ้าน
หมู่บ้านปากอซอน	หลังจากบริษัทเข้ามารังวัดที่ดิน ที่ทำกินของชาวบ้านก็ถูกกั้นไม่ให้เข้าออก ชาวบ้านที่หาเช้ากินค่ำโดยการรับจ้างทำงานในที่ดินเหล่านี้อยู่ทุกปี เช่น งานถางที่สวนเพื่อเตรียมผืนดิน ต้องสูญเสียอาชีพรายวันเพราะเจ้าของที่เหล่านั้นถูกยึดที่ดินไป โครงการได้ขุดท้องร่องและสร้างรั้วกั้นที่ดิน ทำให้รถไถของชาวบ้านไม่สามารถผ่านเข้าที่นาได้อีกต่อไป แปลงเกษตรของชาวบ้านถูกรถแทรกเตอร์ไถราบในขณะที่ไม่มีใครอยู่ในพื้นที่ น้ำเสียไหลลงท้องนา ทำให้ข้าวเสียหาย	น้ำเสียที่ระบายมาจากเครื่องจักรของโครงการได้ไหลลงในลำธาร ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้น้ำในลำธารได้อีกต่อไป ดินถล่มลงมากีดขวางทางน้ำที่ต้นน้ำโดยไม่ทราบสาเหตุ ทำให้ชาวบ้านไม่มีน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคอีกต่อไป ปลาในแม่น้ำเริ่มหายากขึ้น ชาวบ้านต้องเลิกอาชีพประมง ปลามีราคาสูงขึ้น	เส้นทางบนเขาที่เป็นถนนสำหรับรถจักรยานยนต์ถูกทำลาย ถนนที่ขึ้นไปยังเจดีย์ที่ชาวบ้านทุกคนกราบไหว้นับถือถูกแยกออกไปจากหมู่บ้านโดยรั้วกั้น บริษัทสัญญาว่าจะย้ายเจดีย์มาไว้ที่ด้านข้างภูเขาให้เหมาะสม แต่ไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ เยาวชนในหมู่บ้านที่จบมาไม่มีงานทำ ถนนหนทางเสียหายเพราะรถบรรทุกและรถขนาดใหญ่สัญจรไปมา ถนนกลายเป็นที่อันตรายสำหรับเด็ก ๆ ซึ่งเพิ่มภาระให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองที่ต้องคอยไปรับไปส่งลูกที่โรงเรียน
หมู่บ้านปาราดัต	ชาวบ้านสูญเสียที่ทำกิน ชาวบ้าน เพาะปลูกไม่ได้ เนื่องจากการก่อสร้างของโครงการทำให้น้ำไม่ไหลเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูก ที่นาของชาวบ้านถูกยึด และชาวบ้านถูกห้ามไม่ให้สร้างบ้านหลังใหม่ หรือปลูกสวนมะม่วงและสวนยางในพื้นที่ว่างเปล่า	น้ำท่วมถนนจนถึงเข่า แม้แต่พระก็ไม่สามารถเดินบิณฑบาตได้ น้ำเริ่มขาดแคลน เกิดภัยแล้ง แหล่งน้ำที่เคยลึกกว่า 12 ศอก ถูกทับถมด้วยตะกอนดิน น้ำลดระดับลง รวมทั้งน้ำในลำธารและบ่อน้ำก็เหือดแห้งอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ป่าและภูเขาที่ชาวบ้านเคยหาเผือก ลูกเนียง และของป่าอื่น ๆ ถูกทำลาย	ฝุ่นจากรถที่ฟุ้งอยู่ตลอดวันสร้างความกังวลต่อการหายใจ เกิดแรงสั่นสะเทือนเพราะรถสัญจรคับคั่ง เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนจำนวนมาก มีทั้งผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต บางกรณีขับรถชนแล้วหนี เกิดปัญหาคนขับรถผิดข้างการจราจรและขับด้วยความเร็วสูง เกิดความกังวลในเรื่องการขาดแคลนอาหารและความอยู่รอดทางเศรษฐกิจหลังการโยกย้ายถิ่นฐาน

ชื่อหมู่บ้าน	การสูญเสียที่ดิน	การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ	ผลกระทบอื่น ๆ
หมู่บ้านเว็ตซอง	หลังจากที่นาถูกรังวัดไปแล้ว ชาวบ้านไม่มีสิทธิและไม่ได้รับอนุญาตให้เพาะปลูกได้อีก พวกเขา [คนจากบริษัท] ได้ทำลายต้นไม้ในแปลงเกษตรโดยแทร็กเตอร์	ลำธารถูกกัดเซาะ หลังจากป่าไม้และป่าต้นปาล์มถูกรถแทร็กเตอร์ทำลายไป ภูมิอากาศในพื้นที่ร้อนขึ้นกว่าแต่ก่อน	อาชีพการงานหายากขึ้น แรงงานที่รับจ้างตามไร่นาต้องหาอาชีพใหม่ด้วยการเผาถ่านจากไม้ในป่า แต่เนื่องจากต้นไม้เหลือไม่มาก ทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้กลายเป็นคนไม่มีงานทำและเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ
หมู่บ้านยาลายง์	เราไม่สามารถเพาะปลูกในที่สวนที่นามา 3 ปี แล้ว นับจากที่พวกเขา [คนจากบริษัท] มาสำรวจที่ดิน พวกเขาก็ไม่อนุญาตให้เราถางป่าเพื่อเพาะปลูกในแปลงใหม่อีก	การก่อสร้างถนนทำให้น้ำท่วมตามลำธารต่าง ๆ และน้ำเสียจำนวนมากไหลเข้าที่นาของชาวบ้าน ทำให้ข้าวเสียหาย	คนหนุ่มสาวที่จบการศึกษามาไม่มีงานทำ
หมู่บ้านบาวาร์	การดำเนินงานของบริษัทรบกวนการไหลของลำธาร แปลงเกษตรเจิ่งนองไปด้วยน้ำ ระบบน้ำในพื้นที่ถูกทำลาย นาข้าวเสียหายเนื่องจากขาดแคลนน้ำ พืชที่ปลูกตามฤดูกาล เช่น แตงโม ดอกไม้ แตงกวา ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ผลไม้จากสวนลดลงเนื่องจากขาดแคลนน้ำ	เราจำต้องดื่มน้ำสกปรกเนื่องจากขาดแคลนน้ำ เราไม่มีบ่อน้ำใต้ดิน สิ่งแวดล้อมในธรรมชาติถูกทำลายเนื่องจากขาดแคลนน้ำ เนื้อสัตว์และปลาก็หายากขึ้น	ความยุ่งยากทางสังคมและศาสนาเกิดขึ้น เนื่องจากการทะลักเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น
หมู่บ้านชินปิวตาย และหมู่บ้านวาห์ดอว์	ผืนดินถูกทำร้าย	เนื่องจากภาวะฝนแล้ง ตอนนี้เราจึงจำเป็นต้องซื้อน้ำสะอาดเพื่อบริโภค	
หมู่บ้านกาลัตจี	สูญเสียที่ทำกิน ทำให้เราไม่สามารถเลี้ยงปศุสัตว์ได้	เนื้อสัตว์และพืชผักเริ่มขาดแคลน เราไม่สามารถหาพืชผักมากินได้ พืชผลต้นไม้ตามป่าที่เคยเก็บกินได้หายไป ป่าไม้ถูกทำลาย น้ำสกปรกมากขึ้นและไม่สามารถดื่มได้ ต้นไม้ลิง และปลา มีเหลืออยู่ไม่มาก	กล้วยไม้ น้ำผึ้ง และรากจากพืชต่าง ๆ ถูกขโมยไป
หมู่บ้านกาตองนี	ที่ทำกินถูกทำลาย	ป่าไม้ถูกทำลาย น้ำสกปรกมากขึ้นและไม่สามารถดื่มได้	
หมู่บ้านมิตตา	ที่ทำกินถูกทำลาย และต้องสูญเสียที่ดิน		การหายใจเต็มไปด้วยฝุ่นละออง กล้วยไม้และสัตว์ป่าถูกนำไปที่ประเทศไทย

ชื่อหมู่บ้าน	การสูญเสียที่ดิน	การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ	ผลกระทบอื่น ๆ
หมู่บ้าน ปินธาดอว์	ที่ทำกินถูกทำลาย	แม่น้ำและลำธารเสียหายอย่างมาก ปริมาณสัตว์น้ำลดลง ป่าไม้ถูกทำลาย สูญเสียต้นไม้ ผลไม้ และพืชพรรณต่าง ๆ ที่เคยหาได้จาก	แล้วจะเหลืออะไรให้เรากิน?
หมู่บ้าน ตะบิวชอง	ชาวบ้านสูญเสียที่ทำกิน	ต้นไม้ ผลไม้ และพืชพรรณที่ไม่เคยจำเป็นต้องซื้อถูกทำลาย แม่น้ำลำธารลดขนาดลง และป่าไม้เสื่อมโทรม น้ำในแม่น้ำมีสารปนเปื้อน แม่น้ำตื้นเขินขึ้น ริมฝั่งแม่ถูกน้ำกัดเซาะ และพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ หายไป	
หมู่บ้านเยโปต์	ที่ดินที่พวกเราสามารถเพาะปลูกได้ลดลง	ป่าไม้ถูกทำลายมากขึ้น น้ำปนเปื้อนมลพิษและไม่สามารถดื่มได้	การหายใจเต็มไปด้วยฝุ่นละออง เกิดมลพิษทางเสียงมากขึ้น เกิดดินถล่ม
หมู่บ้านกาโลนท่า	สูญเสียพื้นที่ทำการเกษตรเนื่องจากโครงการ ที่นาและสวนถูกยึดเอาไปสร้างถนน ป่าฟาลาห์** ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้านในแต่ละปี (90 ล้านจั๊ต [หรือ 270,000 บาท] ต่อเอเคอร์ต่อปี) ถูกตัดทำลาย ***พืชตระกูลผลไม้เปลือกแข็งท้องถิ่นชนิดหนึ่ง มีรสเผ็ด ใช้สำหรับเคี้ยวเล่นและประกอบอาหาร*	ดินไหลลงสู่ลำธาร ทำให้พวกเราไม่สามารถจับปลาได้อีกต่อไป น้ำดื่มไม่ได้ ริมฝั่งแม่น้ำถูกกัดเซาะและพังทลายลงในบางพื้นที่	ผลกระทบเชิงลบจากท่าเรือน้ำลึกเกิดขึ้นตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2553 คนรวยเข้ามากว้านซื้อที่ดินในหมู่บ้าน พวกเขารู้เรื่องโครงการก่อนชาวบ้านอย่างพวกเรา เราไม่รู้ว่าคนพวกนี้มีวัตถุประสงค์อะไร ตอนนี้ที่ดินในพื้นที่ขาดแคลน เกิดความขัดแย้งและความตึงเครียดจากการแข่งขันแย่งชิงที่ดิน บางคนที่สูญเสียที่ดินกลายเป็นคนไร้อาชีพการงาน

ผลการศึกษาเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่า 25 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดประสบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งน้ำ ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้านพื้นที่สูงมากกว่าและบ่อยครั้งกว่าหมู่บ้านในพื้นที่ราบ ในหมู่บ้านพื้นที่สูง ครัวเรือนกว่า 71 เปอร์เซ็นต์ให้ข้อมูลว่า กิจกรรมการก่อสร้างต่าง ๆ ของโครงการ (ได้แก่ การก่อสร้างถนน การสร้างเขื่อน หรือการก่อสร้างอื่น ๆ) ได้ก่อผลกระทบต่อแหล่งน้ำของชาวบ้านในพื้นที่ ในขณะที่ข้อมูลจากหมู่บ้านพื้นที่ราบลุ่ม พบว่าครัวเรือน 17 เปอร์เซ็นต์ประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงแหล่งน้ำและคุณภาพของน้ำหลังการดำเนินงานของโครงการในขั้นต้น

ครัวเรือนที่ประสบความยากลำบากระบุถึงปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ น้ำเปลี่ยนสีหรือความสะอาดของน้ำ (57 เปอร์เซ็นต์) ปัญหาตะกอนในแม่น้ำลำธาร (50 เปอร์เซ็นต์) และแหล่งน้ำแห้งแล้งลง (54 เปอร์เซ็นต์)

โดยรวมแล้ว 96 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดระบุว่า ชาวบ้านหาน้ำดื่มได้จากแหล่งบ่อน้ำตื้น และในจำนวนที่พอ ๆ กัน (95 เปอร์เซ็นต์) ใช้บ่อน้ำดังกล่าวเพื่อการซักล้างและอุปโภคภายในบ้าน, 51 เปอร์เซ็นต์ยังใช้เพื่อ

เลี้ยงสัตว์ และ 30 เปอร์เซ็นต์ใช้เพื่อการเกษตร ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องปกป้องแหล่งบ่อน้ำตื้นในพื้นที่หากเกิดการปนเปื้อน หรือแหล่งน้ำถูกทำลายลง คาดได้ว่าจะส่งผลกระทบทันทีต่อสุขภาพของครอบครัวที่อาศัยแหล่งน้ำดังกล่าว เว้นเสียแต่จะมีแหล่งน้ำอื่น ๆ ที่เพียงพอกับความต้องการได้ทันท่วงที ชาวบ้านที่ชาคาน (ในหมู่บ้านเต็งจี) ได้สูญเสียบ่อน้ำตื้นในหมู่บ้านไปแล้ว พร้อมกับผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น และต้องเผชิญกับความยากลำบากอย่างมาก ซึ่งจะอธิบายไว้ในกรณีศึกษา ในส่วนท้ายของรายงานฉบับนี้

กระบวนการยึดเวนคืนที่ดิน

การเข้าถึงข้อมูล

ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบได้รับข้อมูลน้อยมากเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โครงการย่อย และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการโยกย้ายถิ่นฐาน ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอในส่วนนี้ โอกาสสำหรับการปรึกษาหารืออย่างมีความหมายมีอยู่อย่างจำกัดและไร้ประสิทธิผล กิจกรรมชี้แจงข้อมูลที่จัดโดยเจ้าหน้าที่บริษัทและรัฐบาลไม่ได้เข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบ มีชาวบ้านเพียงจำนวนไม่กี่คนที่ได้รับสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับโครงการ และมีไม่ถึงครึ่งที่เข้าใจรายละเอียดดังกล่าว การประชุมชุมชนต่าง ๆ ไม่มีการปรึกษาหารือ ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม หรือไม่ครอบคลุมกลุ่มชาวบ้านทั้งหมด และชาวบ้านไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและโครงการย่อย

ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบโดยส่วนมากได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายอย่างไม่เป็นทางการ เช่น จากการบอกต่อกัน (70 เปอร์เซ็นต์) และสื่อท้องถิ่น (13 เปอร์เซ็นต์) อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนมากยังคงไม่เข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการว่าเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเผยให้เห็นว่าชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบรับรู้เกี่ยวกับโครงการก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่เข้ามาสำรวจในพื้นที่สวนหรือที่นาของพวกเขา หรือไม่ก็พบเห็นการเริ่มการก่อสร้างในพื้นที่ มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่สำรวจทั้งหมดที่กล่าวว่า ตนได้รับแจ้งข้อมูลโครงการจากเจ้าหน้าที่รัฐ

สองในสาม (66 เปอร์เซ็นต์) ของครัวเรือนที่สำรวจไม่ได้รับข้อมูลใด ๆ จากรัฐบาลหรือบริษัทเลยแม้แต่น้อย สำหรับชาวบ้านที่ได้รับข้อมูลจากรัฐบาลและบริษัท ส่วนใหญ่หรือประมาณสามในห้าของชาวบ้านกลุ่มนี้เปิดเผยว่า ได้รับข้อมูลเฉพาะผลกระทบด้านบวกของโครงการ ในขณะที่ส่วนที่เหลืออีกสองในห้า ได้รับข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้น

เอกสารและสิ่งพิมพ์

มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 8 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ระบุว่า ได้รับข้อมูลของโครงการจากเอกสารสิ่งพิมพ์ อย่างไรก็ตาม ครึ่งหนึ่งในจำนวนดังกล่าว บอกว่าพวกเขาไม่เข้าใจเนื้อหาที่เขียนอยู่ในนั้น

ข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้ได้รับผลกระทบโดยส่วนมาก (92 เปอร์เซ็นต์) ไม่ได้รับข้อมูลที่เป็นทางการของโครงการในรูปแบบเอกสาร ซึ่งบ่งชี้ว่าการแจกจ่ายเอกสารสิ่งพิมพ์ของโครงการอยู่ในวงจำกัดมาก

ความรู้เกี่ยวกับโครงการ

กิจกรรมการเผยแพร่ข้อมูลโครงการดูเหมือนว่าไม่ได้ผลแม้แต่น้อย ทั้งลักษณะและขอบเขตของโครงการทั้งหมดไม่เป็นที่รับรู้ของชุมชน มีครัวเรือนที่สำรวจเพียง 6 เปอร์เซ็นต์ และไม่มีผู้ให้สัมภาษณ์ชาวบ้านคนไหนจากการสนทนากลุ่มที่รู้ว่า โครงการจะเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ รวมถึงอุตสาหกรรมปิโตรเคมีด้วย

โดยมาก ชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ รู้เพียงแค่การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก (โดยเฉพาะชาวบ้านในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ) และถนนทางหลวง (โดยเฉพาะชาวบ้านในพื้นที่ถนนเชื่อมต่อ) ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม 5 กลุ่มรับรู้ว่าจะมีโรงงานแบบทั่ว ๆ ไปเกิดขึ้น ซึ่งได้รับการบอกกล่าวว่าจะช่วยสร้างงานให้กับผู้ว่างงาน มีเพียงอุตสาหกรรมไม่กี่ชนิดที่ถูกพูดถึงเป็นการเฉพาะ ซึ่งมักจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและเบาเท่านั้น เช่น โรงงานผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม โรงกลั่นเหล้า และโรงงานผลิตซีเมนต์ (ดูตารางที่ 4)

ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม 5 กลุ่มได้กล่าวถึง

ตารางที่ 4: ความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย
ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ในปี 2556-2557

พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และพื้นที่ใกล้เคียง	
หมู่บ้านเต็งจี	*เรารู้ว่าพวกเขา (บริษัท) จะสร้างโรงงานถ่านหิน ท่าเรือน้ำลึก และอาคารต่าง ๆ*
หมู่บ้านเว็ตชอง	*เราไม่รู้ว่าอาคารหรือสิ่งก่อสร้างแบบไหนที่จะเกิดขึ้น เราได้ยินมาว่าจะมีการก่อสร้างโรงงานผลิตสินค้า เหล้า มีการกล่าวถึงแผนการก่อสร้างโรงงานถ่านหินอยู่ครั้งหนึ่ง*
หมู่บ้านกามองชอง	*จะมีการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก โรงงานต่าง ๆ และสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้อง*
หมู่บ้านเลชอง	*เรารู้มาว่า พวกเขาจะสร้างท่าเรือน้ำลึก ถนน 8 เลน และ 6 เลน เชื่อมระหว่างไทยและเมียนมาร์ โรงงานซีเมนต์ โรงงานเสื้อผ้า และสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้อง*
หมู่บ้านมะยินจี	*เรารู้เกี่ยวกับท่าเรือน้ำลึก แม้ว่าจะไม่มีประกาศก็ตาม พวกเขาบอกเราว่าจะสร้างโรงงานถ่านหิน*
หมู่บ้านมูดู	*ที่ดินถูกยึดไปสร้างท่าเรือน้ำลึก*
หมู่บ้านปากอซอน	*จะมีการก่อสร้างถนนทางหลวงเชื่อมไทยและเมียนมาร์ โรงงานอุตสาหกรรม และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เรารู้มาว่าพวกเขาจะก่อสร้างโรงงานที่มีคุณภาพรองลงมา (second-hand factory)*
หมู่บ้านปาราดัต	*เราได้ยินมาว่าพวกเขาจะก่อสร้างอะไรบางอย่างที่ชายหาดหมู่บ้านมะยินจี*
หมู่บ้านยาลายง์	*เราได้ยินมาว่าพวกเขาจะก่อสร้างโรงงานถ่านหิน และโรงงานซีเมนต์*
หมู่บ้านบาวาร์	*เราได้ยินเกี่ยวกับการโยกย้ายชาวบ้าน อาจมีโรงงานมาตั้ง แต่ไม่ใช่ในหมู่บ้านบาวาร์*
พื้นที่ถนนเชื่อมต่อ	
หมู่บ้านปินธาดอว์	*เรารู้มาว่าจะมีการสร้างถนน โรงงานถ่านหิน และเขื่อน*
หมู่บ้านตะบิวชอง	*ชาวบ้านบางคนรู้ว่าจะมีการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก แต่คนอื่น ๆ ไม่รู้ เรารู้มาว่าพวกเขากำลังสร้างถนน*
หมู่บ้านชินปิวตาย	*จะมีการก่อสร้างท่าเรือระหว่างประเทศ และอุโมงค์สำหรับทางรถไฟฟ้า*
หมู่บ้านกาตองนี	*เรารู้มาว่า มีการก่อสร้างถนน โรงงานถ่านหิน และเขื่อน*
หมู่บ้านกาลัตจี	*อย่างเดียวที่เรารู้เกี่ยวกับโครงการนี้ คือ การก่อสร้างถนน*
หมู่บ้านเยโปต์	*โครงการนี้จะก่อสร้างถนนหลวงสายเอเชีย*
หมู่บ้านมิตตา	*เรารู้เพียงแค่การก่อสร้างถนน*
หมู่บ้านกาโลนท่า	*เราเห็นแบบจำลองของท่าเรือน้ำลึก และเขื่อนที่หมู่บ้านกาโลนท่า จะมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่ปากอนซอน*

โรงไฟฟ้าถ่านหิน[15] แต่เชื่อว่าโครงการดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปแล้ว ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น โรงไฟฟ้าถ่านหินอาจได้รับอนุญาตให้กลับมาสร้างใหม่ได้ ซึ่งไม่เป็นที่รับรู้ในหมู่ชาวบ้าน และขัดกับคำมั่นสัญญาที่รัฐมนตรี ขิ่น หม่องโซ ให้กับสาธารณะในปี 2555 ที่ยกเลิกโครงการดังกล่าวด้วยเหตุผลทางสิ่งแวดล้อม

[15] ซึ่งถูกเรียกสั้น ๆ ว่า “โรงงานถ่านหิน” ในหมู่ชาวบ้าน

การก่อสร้างโครงการส่งผลกระทบต่อแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำและการหาปลาซึ่งเป็นอาชีพเสริมของชาวบ้าน

พื้นที่ถนนเชื่อมต่อซึ่งตัดผ่านที่ทำกินของชาวบ้าน

ข้อความในตารางข้างต้นสอดคล้องกับการวิจัยสำรวจชุมชนในแต่ละครัวเรือน น้อยกว่าหนึ่งในสามของผู้ให้ข้อมูล (27 เปอร์เซ็นต์) ระบุว่าตนเองรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการย่อยต่าง ๆ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีชาวบ้านเพียง 1 เปอร์เซ็นต์จากการสำรวจทั้งหมดเท่านั้น ที่สามารถระบุชื่อโครงการย่อยทั้งหมดได้ ในส่วนที่รับรู้เกี่ยวกับโครงการส่วนต่าง ๆ โครงการที่เป็นที่รู้จักมากที่สุด ได้แก่ ถนนเชื่อมต่อ เขื่อนอ่างเก็บน้ำ และโรงไฟฟ้าถ่านหิน

ตามที่ได้รายงานไว้ข้างต้น มีเพียง 6 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่สำรวจรับทราบว่าจะมีการก่อสร้างเขตนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงของตน ทั้ง ๆ ที่โครงการดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ดูภาพ 2.6 ของ บริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด)

ที่มา: เว็บไซต์ของบริษัท ทวาย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2557)
หมายเหตุ: ในภาพนี้จะเห็นแผนผังของโครงการที่ถูกบรรจุอยู่ในแผนแต่ไม่ได้มีตัวหนังสืออธิบายกำกับ คือ เขตนิคมอุตสาหกรรมขนาดกลางซึ่งอยู่ในพื้นที่กรอบสีเหลือง พื้นที่อุตสาหกรรมเบาที่อยู่ในกรอบสีน้ำเงินเข้ม รวมถึงอ่างเก็บน้ำ (เขื่อน) ที่อยู่ด้านบนสุด และถนนเชื่อมต่อระหว่างพรมแดน ในเว็บไซต์ของบริษัทยังระบุข้อมูลชัดเจนว่า โรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ รวมอยู่ในแผนปัจจุบันเช่นกัน

ภาพที่ 2.6 ภาพจำลองโครงการท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมทวาย

การเปิดรับฟังความคิดเห็น หรือการปรึกษาหารืออย่างมีความหมาย

มีหลักฐานเพียงน้อยนิดที่แสดงถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็นหรือการปรึกษาหารืออย่างจริงจังกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ในการประชุมชุมชนเกี่ยวกับโครงการในแต่ละครั้ง มีเพียงกลุ่มคนวงจำกัดที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วม และน้อยครั้งจะมีโอกาสเสนอความคิดเห็น ข้อกังวล ตั้งข้อซักถาม เสนอเงื่อนไข และให้ข้อเสนอแนะในที่ประชุม การเข้าถึงข้อมูลล่วงหน้าที่จำกัดยังเป็นปัจจัยทำให้ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบไม่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ชาวบ้านมีเวลาไม่มาก หรือไม่มีเวลาเลยที่จะได้อภิปรายพูดคุยถึงแง่มุมต่าง ๆ ของโครงการระหว่างพวกเขากันเองทั้งก่อนหรือหลังการประชุม และแทบจะไม่ได้รับการแจ้งล่วงหน้าเกี่ยวกับการเริ่มต้นก่อสร้างในพื้นที่ ซึ่งหมายความว่า ชาวบ้านไม่สามารถเสนอความเห็นทั้งเรื่องการชดเชย หรือแผนการโยกย้ายถิ่นฐานได้ในเวลาที่เหมาะสม

การประชุมชุมชน

เมื่อเปรียบเทียบผลสำรวจตามครัวเรือน พบว่ามีการจัดประชุมชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการขึ้นทุกหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านทุกคนไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วม มีเพียง 27 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ให้ข้อมูลว่าตนเข้าร่วมประชุมชุมชนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการของโครงการ ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบโดยส่วนใหญ่ (73 เปอร์เซ็นต์) ไม่

แผนภาพที่ 2.7

ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมใด ๆ เลย

ในการสนทนากลุ่ม ชาวบ้านอธิบายว่า ในการประชุมหลาย ๆ ครั้ง ชาวบ้านที่ได้รับเชิญจะเป็นพวกที่เจ้าหน้าที่บริษัทหรือรัฐบาลเชื่อว่ามีแนวโน้มที่จะสนับสนุนโครงการ ข้อความด้านล่างเป็นคำพูดบางส่วนของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

- *"คนที่เป็นประโยชน์ต่อพวกเขา [บริษัทและรัฐบาล] เท่านั้นที่จะได้รับเชิญ พวกเราไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้"* – เกษตรกรนาข้าวและนาเกลือหญิงสูงวัย หมู่บ้านเต็งจี
- *"พวกเขา [เจ้าหน้าที่รัฐ] เข้ามาหาเรา แต่ไม่มีการรับฟังความเห็นหรือปรึกษาหารืออะไรเลย พวกเขาไม่ได้ถามถึงความต้องการของชาวบ้านเลย พวกเขาแค่มานำเสนอและก็กลับไป มีเพียงแค่นั้นจริง ๆ"* –ชาวสวนวัยรุ่น หมู่บ้านเว็ตชอง
- *"เมื่อพวกเขา [เจ้าหน้าที่รัฐ] ประกาศให้มีการประชุม... พวกเขาก็เชิญแต่คนที่สนิทกับพวกเขา หรือบริษัท อิตาเลียนไทยฯ เท่านั้น"* – ชาวสวนชายสูงวัย หมู่บ้านเลชอง

ส่วนในพื้นที่สูง ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มระบุว่า มีเพียงคนที่ *"ได้รับความเสียหาย [จากโครงการสร้างถนนเชื่อมต่อ]"* เท่านั้น ที่ได้รับเชิญเข้าร่วมการประชุม ซึ่งจะพูดคุยกันเฉพาะเรื่องการชดเชยเท่านั้น

ในจำนวนที่ได้เข้าร่วมประชุมชุมชน มีชาวบ้านถึง 82 เปอร์เซ็นต์ที่กล่าวว่า ตนไม่ได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายหรือเสนอความเห็นใด ๆ

เมื่อถามถึงเหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการประชุม คำตอบของชาวบ้านที่เคยเข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประชุม และไม่รู้ว่าจะถูกเชิญให้พูดหรือไม่ (ดูแผนภาพด้านล่าง) 42 เปอร์เซ็นต์กล่าวว่าข้อมูลที่ได้รับมาก่อนการประชุมไม่เพียงพอ ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การขาดความเข้าใจในกระบวนการการประชุมชุมชน นอกจากนี้ มากกว่าหนึ่งในสี่ของผู้ให้ข้อมูลยังให้รายละเอียดว่า ผู้จัดประชุมไม่เปิดโอกาสให้มีการซักถาม หรือเสนอความเห็นจากชาวบ้านเลย

คำถามสำคัญ ๆ ของชาวบ้านก็ไม่ได้รับคำตอบที่เป็นที่น่าพอใจ ตัวอย่างเช่น เกษตรกรชายจากหมู่บ้านมะยินจี กล่าวว่า *"ถึงแม้พวกเขาจะพูดถึง [เขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย] ว่าเป็นการพัฒนาของรัฐ เราก็อยากจะถามว่าทำไมเราต้องสูญเสียสิทธิของเราในการถือครองที่ดินด้วย เราก็เป็นพลเมืองของประเทศนี้เช่นกัน"*

แผนภาพที่ 2.8

หมายเหตุ: อุปสรรคทางด้านภาษาเนื่องจากภาษาที่ชาวบ้านใช้ในพื้นที่โครงการมีทั้งภาษากะเหรี่ยง ภาษาทวาย และภาษาเมียนมาร์

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มบรรยายถึงการประชุมว่า เป็นเหมือนกับการนำเสนอโครงการจากเจ้าหน้าที่มากกว่าการเปิดรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารืออย่างแท้จริงจากผู้ได้รับผลกระทบ ชาวบ้านอธิบายรูปแบบของผู้จัดประชุมในท้องถิ่นว่า

- *"[พวกเรา] ไม่มีสิทธิที่จะอภิปรายเสนอความเห็นเลย ไม่มีโอกาสในการแสดงออกถึงความต้องการของเรา"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านกาลัตจี
- *"สิ่งเดียวที่พวกเขาบอกกับเราคือ จะมีบริษัทต่าง ๆ เข้ามา เราไม่ได้รับอนุญาตให้พูดในสิ่งที่เราอยากจะพูด"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านซินปิวตาย
- *"คำถาม เช่น หมู่บ้านของเราจะต้องย้ายออกไปเมื่อไหร่ ก็ไม่มีคำตอบ คำถามต่าง ๆ ที่ถามไปไม่ได้รับคำตอบแม้แต่คำถามเดียว"* – ชาวนาหญิงสูงวัย หมู่บ้านมูดู
- *"เจ้าหน้าที่ปกครองในท้องที่และคนกลุ่มหนึ่งนัดเจอกันในสถานที่ลับแห่งหนึ่ง เพื่อพูดคุยกันเรื่องการยึดที่นาของชาวบ้าน พวกเขาไม่ได้บอกให้ชาวบ้านรับรู้เรื่องดังกล่าวเลย"* – เกษตรกรชาย หมู่บ้านมะยินจี
- *"รัฐบาลหรือบริษัทไม่เคยถามถึงความประสงค์และความปรารถนาของเราเกี่ยวกับโครงการเลย"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านเยโปต์
- *"เนื่องจากที่จริงแล้วพวกเขา [รัฐบาลและบริษัท] ไม่เคยบอกกล่าวกับเราเลยว่าพวกเขาจะทำอะไร เราไม่มีโอกาสที่จะแสดงออกว่าเราเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย"* – แรงงานรับจ้างชาย หมู่บ้านเว็ตชอง

กล่าวโดยรวม ผู้จัดการประชุมดังกล่าวไม่ได้เปิดพื้นที่ให้กับชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบได้ซักถาม หรือทำให้ชาวบ้านมั่นใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปรายเสนอความเห็นโดยปราศจากความกลัว และสามารถมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย และสามารถอภิปรายอย่างไร้ข้อกีดกั้นทางภาษา

แผนภาพที่ 2.9

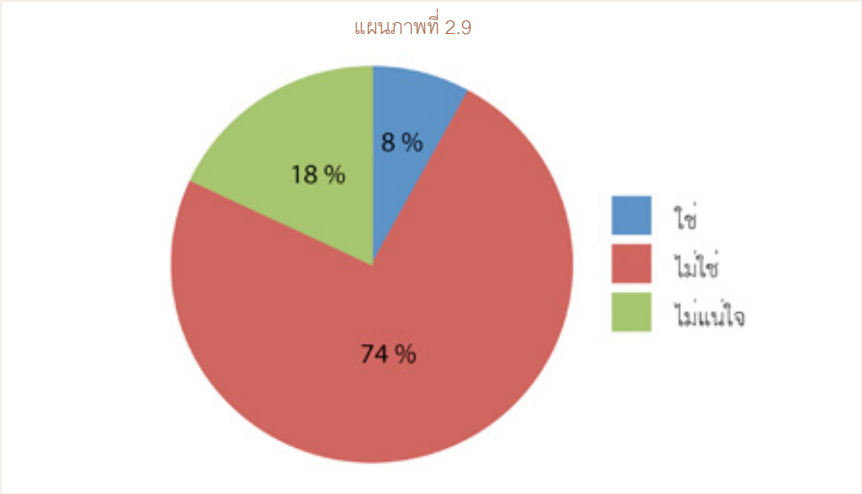

ปราศจากความยินยอมจากชาวบ้าน

ดังที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้น ประชาชนที่อยู่ทั้งในพื้นที่สูงและพื้นที่ราบลุ่มรู้สึกหวาดกลัวการถูกโยกย้ายออกจากพื้นที่อันเนื่องมาจากโครงการ แต่การยึดเวนคืนที่ดินไม่ได้เป็นเรื่องที่พูดคุยกันในที่ประชุมเลย เพราะในความเป็นจริงการยึดที่ดินได้กระทำกันก่อนหน้าที่จะมีการพูดคุยกับชาวบ้าน การสำรวจรายครัวเรือนชี้ให้เห็นว่ามีเพียง 8 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดที่รู้สึกว่า รัฐบาลได้รับความยินยอมจากพวกเขาก่อนที่กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการจะเริ่มขึ้น

ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มหลายกลุ่มได้ให้ความเห็นต่อสถานการณ์ดังกล่าว ดังนี้

โดยรวมแล้ว ชาวบ้าน 79 เปอร์เซ็นต์จากครัวเรือนทั้งหมดเข้าใจดีว่า หากพวกเขามีอิสระในการตัดสินใจ พวกเขาก็ไม่ต้องการย้ายออกจากหมู่บ้านถิ่นเกิดของตน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในข้อมูลระหว่างเขตพื้นที่ราบและพื้นที่สูง โดยในขณะที่ 75 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนในพื้นที่ราบมั่นใจว่าพวกเขาไม่ต้องการย้ายออก ชาวบ้าน 87 เปอร์เซ็นต์ในหมู่บ้านกาโลนท่า และชาวบ้านเกือบทั้งหมดซึ่งมากถึง 99 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนในพื้นที่สูงบอกชัดเจนว่า พวกเขาไม่ต้องการย้ายออก

ชาวบ้านได้แสดงความเห็นในการสนทนากลุ่มถึงเหตุผลที่พวกเขาไม่เต็มใจที่จะโยกย้าย ตั้งแต่เรื่อง

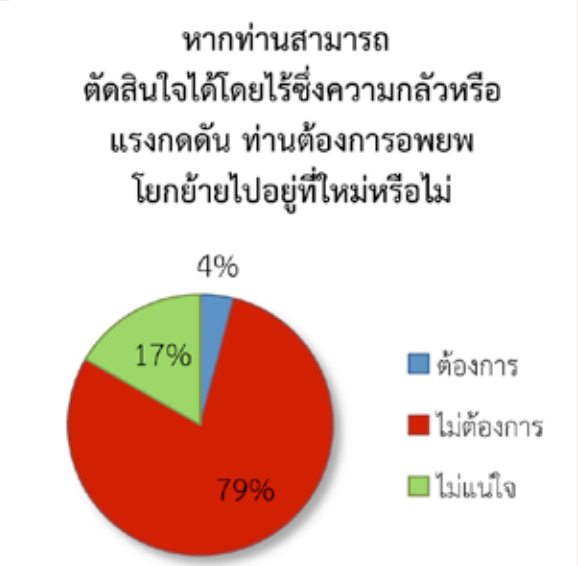

แผนภาพที่ 2.10

ความพอใจในสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสภาพแวดล้อม ณ ปัจจุบัน การพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน ความผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิด ความยึดโยงกับอัตลักษณ์ของประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์ และความกลัวที่ไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต เป็นต้น

- *"เราอยู่ที่นี่ได้ดีอยู่แล้ว เราไม่จำเป็นต้องซื้อผัก เนื้อสัตว์ หรือปลา เราไม่เคยขาดแคลนไม้ฟืนด้วย สภาพอากาศที่นี่ก็ดี เราไม่มั่นใจว่าพื้นที่ที่เราจะย้ายไปเหมาะกับเราหรือไม่ มันอาจเทียบไม่ได้กับที่นี่ที่เราอยู่ตอนนี้ บางทีเราอาจจะเจออุปสรรคมากมายที่นั่น"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านตะบิวชอง
- *"ในที่ของเรามีทุกอย่างพร้อม เราจะเข้าไปกินที่บ้านไหนก็ได้ ถ้าเราจะขึ้นเขาเพื่อไปเก็บหน่อไม้และผักต่าง ๆ มากิน ก็ไม่ใช่ปัญหาอะไร ดังนั้น เราจึงไม่คิดที่จะย้ายออกจากที่นี่"* – ชาวนาหนุ่ม หมู่บ้านมะยินจี
- *"เราไม่อยากย้ายออกไป เราหมายความอย่างนั้นจริง ๆ เราต้องการอาศัยอยู่ในถิ่นฐานบ้านเกิดของเราเท่านั้น"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านมิตตา
- *"เราอยากอยู่ในถิ่นฐานบ้านเกิดของเรา บ้านเกิดของเรามีหลักประกันต่าง ๆ ในชีวิตให้กับเรา"* ชาวบ้าน หมู่บ้านซินปิวตาย
- *"ที่นี่ [ที่เราอาศัยอยู่] มีต้นไม้ให้ร่มเงา เราเคยชินกับการอยู่ในพื้นที่ที่สงบ และเราชอบความสงบสุขเช่นนี้"* – เจ้าของที่นา หมู่บ้านมูดู
- *"เราก็แก่แล้ว อยากอยู่ในที่ของเราเอง ไม่มีผลหมากรากไม้ในพื้นที่รองรับผู้อพยพเลย เราจะกลายเป็นคนว่างงานถ้าไปอยู่ที่นั่น และจะต้องหาเช้ากินค่ำจากการรับจ้างรายวัน"* – ชาวนาหญิง หมู่บ้านปาราดัต
- *"ถ้าเราต้องถูกโยกย้ายและไม่มีแผ่นดินให้อยู่ เราจะกลายเป็นคนไร้ชาติไร้ผ่าพันธุ์ในที่สุด"* – ชาวนาชายสูงวัย หมู่บ้านมูดู
- *"ถ้าเราต้องย้ายไปอยู่ที่อื่น เราจะเผชิญกับแรงกดดันทางจิตใจอย่างมาก มันคงจะไม่เหมือนเดิมที่อยู่กันอย่างปกติสุขเช่นทุกวันนี้"* – เกษตรกรชาย หมู่บ้านมูดู
- *"เหตุผลที่เราไม่อยากจะย้ายไปไหน เพราะที่ที่เราเรียกว่าเลชอง มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษของเรา ที่นี่มีเจดีย์ที่ประดิษฐานมาหลายยุคหลายสมัย ถ้าเราต้องย้ายออกไป ก็เท่ากับต้องทอดทิ้งมัน"*– เกษตรกรชายสูงวัย หมู่บ้านเลชอง

ในเขตพื้นที่ราบประชากรส่วนน้อยซึ่งมีประมาณหนึ่งในห้าของทั้งหมด (19 เปอร์เซ็นต์) ยังไม่ตัดสินใจว่าตนต้องการจะย้ายออกหรือไม่ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มในหมู่บ้านต่าง ๆ ได้แสดงความเห็นว่า พวกเขาอาจจะยอมรับที่จะย้ายหากมีเงื่อนไขสนับสนุนที่เพียงพอ เช่น การเข้าถึงพื้นที่แปลงเกษตรแห่งใหม่ บ้านที่อยู่อาศัย ไฟฟ้า และน้ำประปา ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งในหมู่บ้านมะยินจีได้อ้างถึงมาตราหนึ่งในกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย (บทที่ 8 มาตราที่ 34) ว่า ผู้ที่ได้รับผลกระทบจะต้องได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนให้สถานภาพภายหลังจากการอพยพโยกย้ายนั้นต้องไม่ตกต่ำไปกว่าสถานภาพดั้งเดิมของพวกเขา (ดูเพิ่มเติมในบทที่ 3) ข้อความจากการสนทนากลุ่มด้านล่างนี้ บ่งบอกถึงความคิดเห็นของชาวบ้านที่พิจารณาเรื่องการโยกย้าย

- *"ถ้าสภาพความเป็นอยู่ไม่ดีขึ้น เราก็คงจะไม่ย้าย เพราะมันคงไม่มีความหมายที่จะทำเช่นนั้น หากชาวบ้านไม่ต้องพบกับความทุกข์ยาก เราก็น่าจะย้ายไป*

TRIP-NET

ปัญหาดินถล่มอันเนื่องมาจากการก่อสร้างโครงการกีดขวางทางน้ำ ขัดขวางการเข้าถึงแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภค

DDA

มีครัวเรือนที่สำรวจเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ที่ได้รับค่าชดเชย สี่ในห้าของจำนวนดังกล่าวยังคงรอค่าชดเชยครบตามจำนวน

ได้ แต่ถ้าต้องไปลำบาก เราก็จะไม่ย้าย" – หญิงชาวสวน หมู่บ้านเว็ตซอง

- *"เราไม่อยากจะไปหยุดยั้งพวกเขาหรอก เนื่องจากมันเป็นเขตเศรษฐกิจของรัฐ เราจะยอมรับมันได้หากบริษัทช่วยชาวบ้านให้อยู่รอดได้ด้วยตัวเองเมื่อไปอยู่ข้างนอกแล้ว และหากพวกเขายึดตามกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เขียนไว้"* – ชายสูงวัย ชาวประมงและชาวนารับจ้าง หมู่บ้านมูดู
- *"สำหรับผมแล้ว ผมไม่คิดที่จะยอมรับเงินค่าชดเชยที่ให้มาแม้แต่น้อย มีเพียงชาวบ้านหนึ่งในสามเท่านั้นที่อยู่รอดได้จากเงินค่าชดเชยเท่านั้น ชาวบ้านส่วนที่เหลืออยู่ไม่ได้หรอก หากว่าสามารถชดเชยด้วยที่ดินและที่นาสำหรับเพาะปลูกได้ ผมคิดว่าเราสามารถย้ายออกไปได้ทันทีเลย หากเป็นเช่นนั้นได้ก็ดี"* – ชายสูงวัย ชาวนาและสวน หมู่บ้านมูดู

การข่มขู่คุกคามจากเจ้าหน้าที่

เป็นที่น่ากังวลว่า การหลอกลวงและการข่มขู่คุกคาม เป็นกลวิธีที่ทางเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นใช้เพื่อให้ชาวบ้านยินยอมต่อโครงการ รายงานจากการสนทนากลุ่มครั้งหนึ่งระบุว่า นักการเมืองท้องถิ่นของพรรคสหภาพเอกภาพและการพัฒนา (USDP) พยายามปลุกปั่นให้ชาวบ้านต้องย้ายออกจากพื้นที่ โดยยืนยันว่าโครงการนี้เป็นสิ่งที่ "ต้อง"ทำเพื่อพัฒนาประเทศ ข้อความหลักฐานด้านล่างได้รับการจดบันทึกไว้ ดังนี้

"มีนายหน้าที่ดินจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่ทางรัฐบาลส่งมาอยู่ในพื้นที่ [นักการเมือง (ขอสงวนนาม)] จากพรรคจานต์ปูต์ เป็นนายหน้าคนสำคัญ พวกเขาเข้ามาที่นั่น และบอกกับชาวบ้านด้วยวิธีการโกงและข่มขู่ชาวบ้านว่า โครงการนี้เป็นโครงการของรัฐ ดังนั้นเราจึงควรจะต้องรับ [ค่าชดเชย] เมื่อพวกเขาให้ หรือไม่เช่นนั้นเราก็จะไม่ได้อะไรมากในอนาคต ... พวกชาวบ้านตกใจกันมากก็เลยขายที่ดินไป"

"เรารู้สึกว่าต่างชาติเข้ามาและมากดขี่ข่มเหงเรา รัฐบาลกลางก็ไม่สนใจในเรื่องนี้ ไม่มีการปรึกษาหารือกันเลย ตั้งแต่ที่พวกเขาเข้ามาและทำอะไรก็ได้ที่พวกเขาอยากจะทำ มันเหมือนกับการนำปฏิบัติการทำลายล้างเข้ามาในพื้นที่นี้"

ในที่อื่น ๆ ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มได้กล่าวว่า ความกลัวทำให้เขาต้องจำใจยอมรับค่าชดเชย เช่น

"นาย [ขอสงวนนาม] ได้ลงชื่อรับค่าชดเชย 150 ล้านจั๊ต (ประมาณ 4,500,000 บาท) แต่ว่าในเวลาที่เขารับเงินจริง ๆ เขาได้เพียง 75 ล้านจั๊ต (ประมาณ 2,250,000 บาท) เขาต้องรับเงินไปด้วยความหวาดกลัว เนื่องจากคนพวกนั้นบอกเขาว่า ไม่สนใจหรอกว่าเขาจะรับเงินนั่นหรือไม่" – ชาวสวนและชาวนาหญิง หมู่บ้านปาราดัต

"เราไม่อยากจะรับเงินค่าชดเชย แต่ที่เรารับไปก็เพราะเราสูญเสียทรัพย์สินไปแล้ว มันไม่มีการประเมินราคาเลย ส่วนราคาประเมินที่ชาวบ้านส่งไปให้ ทางบริษัทก็ยังมาต่อรองอีก พวกเขาเอารถแทร็กเตอร์มารื้อทำลายที่ดินทำกินโดยไม่บอกกล่าว มารื้อถอนทำลายในวันอาทิตย์ตอนที่ไม่มีใครอยู่ และก่อนที่จะมีการเริ่มสำรวจนับจำนวนต้นหมาก พวกเขาก็โกงโดยการโค่นต้นหมากทิ้ง แม้ว่าเราจะไม่อยากรับเงินชดเชยนั่น แต่ต้องจำใจรับเพราะความกลัว" – ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบ หมู่บ้านมิตตา

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มคนอื่น ๆ ยังได้พูดถึงการไลรื้อที่และรื้อถอนทำลายที่ดินที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า หญิงชาวนา หมู่บ้านเว็ตซอง กล่าวว่า

"ฉันไม่รู้หรอกว่าเป็นหน่วยงานไหนที่ทำ แต่บุคคลที่มารื้อถอนไร่นาของเรา ลักลอบทำตอนที่ไม่มีใครอยู่ที่นั่น"

ที่หมู่บ้านกาโลนท่า ซึ่งเป็นสถานที่ก่อสร้างเขื่อนเพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำสำหรับโครงการ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่นั่นให้ข้อมูลว่า คณะทำงานสนับสนุนโครงการของรัฐบาลได้เริ่มรณรงค์โฆษณาชวนเชื่อ และจัดเตรียมเอกสารข้อมูลประชาสัมพันธ์โครงการ พวกเขายังเตรียมร่างข้อตกลงที่มีเนื้อหาสำคัญว่าชาวบ้านยินยอมให้สร้างเขื่อน

"เงินเป็นที่ต้องการมากขึ้นเมื่อไม่มีป่าอีกต่อไป" การยึดเวนคืนที่ดินในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อการเข้าถึงทรัพยากรท้องถิ่น

DDA

DDA

การรณรงค์
"ไม่เอาเขื่อน" และ "ไม่โยกย้าย"
โดยชาวบ้านกาโลนท่า
ระหว่างการประชุม
กับตัวแทนบริษัทอิตาเลี่ยนไทย

และยินยอมอพยพโยกย้าย โดยพยายามให้ชาวบ้านลงนามในข้อตกลง แต่ชาวบ้านปฏิเสธที่จะลงชื่อในเอกสารดังกล่าว ต่อมาเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นได้เรียกตัวผู้อาวุโสในหมู่บ้านไปพบที่สำนักงานของโครงการทวาย เพื่อโน้มน้าวให้ลงนามยินยอมในเอกสารข้อตกลง ชาวบ้านก็ปฏิเสธไปอีกครั้ง ต่อมาเจ้าหน้าที่รัฐได้เข้ามาที่หมู่บ้านอีกครั้งเพื่อขอให้ชาวบ้านลงนามยินยอม ชาวบ้านก็ปฏิเสธอีกเป็นครั้งที่สาม ท้ายที่สุด ส.ส. พรรครัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่บริษัท อิตาเลียนไทยฯ เข้ามาที่หมู่บ้านพร้อมกับตำรวจ ("บอดี้การ์ด") ซึ่งเป็นความพยายามครั้งที่สี่ เพื่อให้ชาวบ้านยินยอมลงนามในเอกสาร แต่ชาวบ้านก็ยังคงนิ่งเงียบ และถือแผ่นป้ายรณรงค์ด้วยข้อความที่ชัดเจนว่า "ไม่เอาเขื่อน" (No Dam) และ "ไม่โยกย้าย" (No Relocation) อย่างไรก็ดี แรงกดดันและการข่มขู่คุกคามดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจอย่างมากต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

"พวกเขา [รัฐบาลและบริษัท] ไม่ได้สนใจชาวบ้านหรอก คนพวกนี้ไม่เคยซื่อสัตย์จริงใจกับเรามาตั้งแต่ต้น"
– ชาวสวนสูงวัย หมู่บ้านกาโลนท่า

การปรึกษาหารือที่ไร้ความหมายและการสร้างภาพ

ในเดือนพฤษภาคม 2556 นักวิชาการจากสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดเวทีปรึกษาหารือกับชาวบ้านที่หมู่บ้านตะบิวชอง ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของโครงการถนนเชื่อมต่อ ความพยายามจัดเวทีประชุมปรึกษาหารือนี้เกิดขึ้น 3 ปีหลังจากโครงการได้เริ่มก่อสร้างถนน ซึ่งส่งผลให้เกิดการไล่รื้อที่ดินไปก่อนหน้านี้แล้ว ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากหมู่บ้านตะบิวชองได้ร้องเรียนเกี่ยวกับการปรึกษาหารือที่ล่าช้า และแสดงความไม่พอใจต่อกระบวนการดังกล่าวเพิ่มเติมอีกหลายเรื่อง ประเด็นดังกล่าวนั้นรวมถึงข้อเท็จจริงที่ว่าไม่มีการออกหนังสือเชิญอย่างเป็นทางการ ชาวบ้านที่มาจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในบางตำบลเท่านั้นที่ได้รับเชิญมาร่วมประชุม นั่นจึงเป็นที่น่าสงสัยว่าเป็นความพยายามที่จะสร้างสถานการณ์เพื่อให้ชุมชนแตกแยก เวลาในการประชุมก็สั้นเกินไป อีกทั้งวาระและวัตถุประสงค์ของการประชุมก็มิได้แจ้งให้ชาวบ้านทราบล่วงหน้า ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากหมู่บ้านตะบิวชองจึงปฏิเสธที่จะเข้าร่วมในเวทีปรึกษาหารือที่ไร้ความหมายเช่นนี้

ในที่อื่น ๆ ก็มีการพบเห็นว่าบริษัทได้ใช้วิธีการสร้างภาพลักษณ์เพื่อการรณรงค์ประชาสัมพันธ์กับชาวบ้าน ซึ่งมักจะสื่อเป็นนัยอย่างผิด ๆ ว่าเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการ ตัวอย่างเช่น ในหมู่บ้านกาโลนท่า ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบได้ให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่ของบริษัท อิตาเลียนไทยฯ ได้ถ่ายรูปพระสงฆ์ขณะกำลังพูดคุยกับเจ้าหน้าที่โครงการ และนำรูปภาพนั้นไปใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับโครงการ ซึ่งภายหลังนำไปจัดวางไว้ที่ศูนย์เยี่ยมชมของบริษัท โดยไม่ได้ขออนุญาต ชาวบ้านหมู่บ้านกาโลนท่าได้ตอบโต้ต่อเหตุการณ์ดังกล่าวโดยการแสดงสัญลักษณ์ร่วมที่ชัดเจน ว่าไม่พอใจต่อกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ของโครงการในการประชุมชุมชนครั้งต่อ ๆ มา เพื่อเป็นมาตรการไม่ให้บริษัท อิตาเลียนไทยฯ นำรูปภาพของพวกเขาไปใช้อย่างไม่เหมาะสมอีก[16]

[16] ดูใน Paung Ku, LIFT report 2014 (กรณีศึกษาที่กาโลนท่า)

การชดเชย

ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการการชดเชยและสิทธิโดยชอบธรรมอันพึงมี

ผู้ให้ข้อมูลกว่า 63 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่า เจ้าหน้าที่บริษัทและเจ้าหน้าที่รัฐไม่เคยได้ให้ข้อมูล หรือเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดราคาและกระบวนการการชดเชย

การจ่ายค่าชดเชย

โดยสรุปมีเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนทั้งหมดในการสำรวจที่ให้ข้อมูลว่าได้รับเงินค่าชดเชยไปแล้ว ในกรณีที่มีการจ่ายค่าชดเชยให้กับชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ พบว่ากระบวนการจ่ายค่าชดเชยมีความล่าช้าอย่างผิดสังเกต และการจ่ายมักไม่จ่ายเต็มจำนวน สี่ในห้าของชาวบ้านที่ได้รับค่าชดเชยไปเพียงบางส่วน ยังคงรอการจ่ายค่าชดเชยส่วนที่เหลือให้ครบตามจำนวน

มีชาวบ้านจำนวนมากในครัวเรือนที่สำรวจที่ยังไม่ได้รับค่าชดเชย แม้ว่าพวกเขาจะอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ (ดูแผนภาพที่ 2.13)

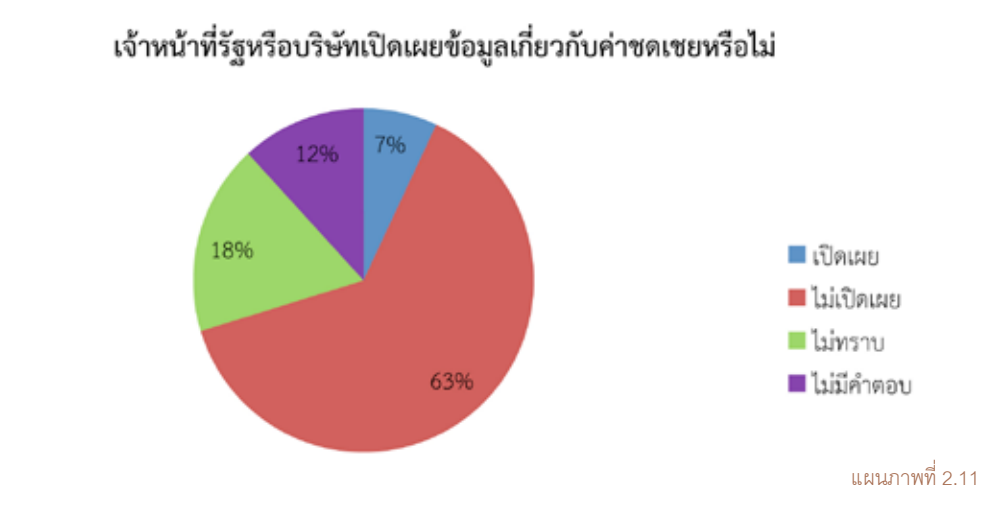

แผนภาพที่ 2.11

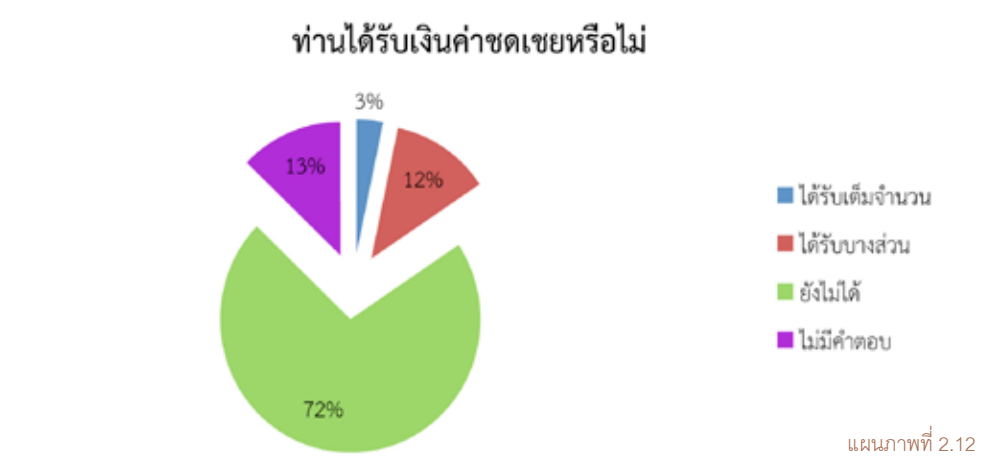

แผนภาพที่ 2.12

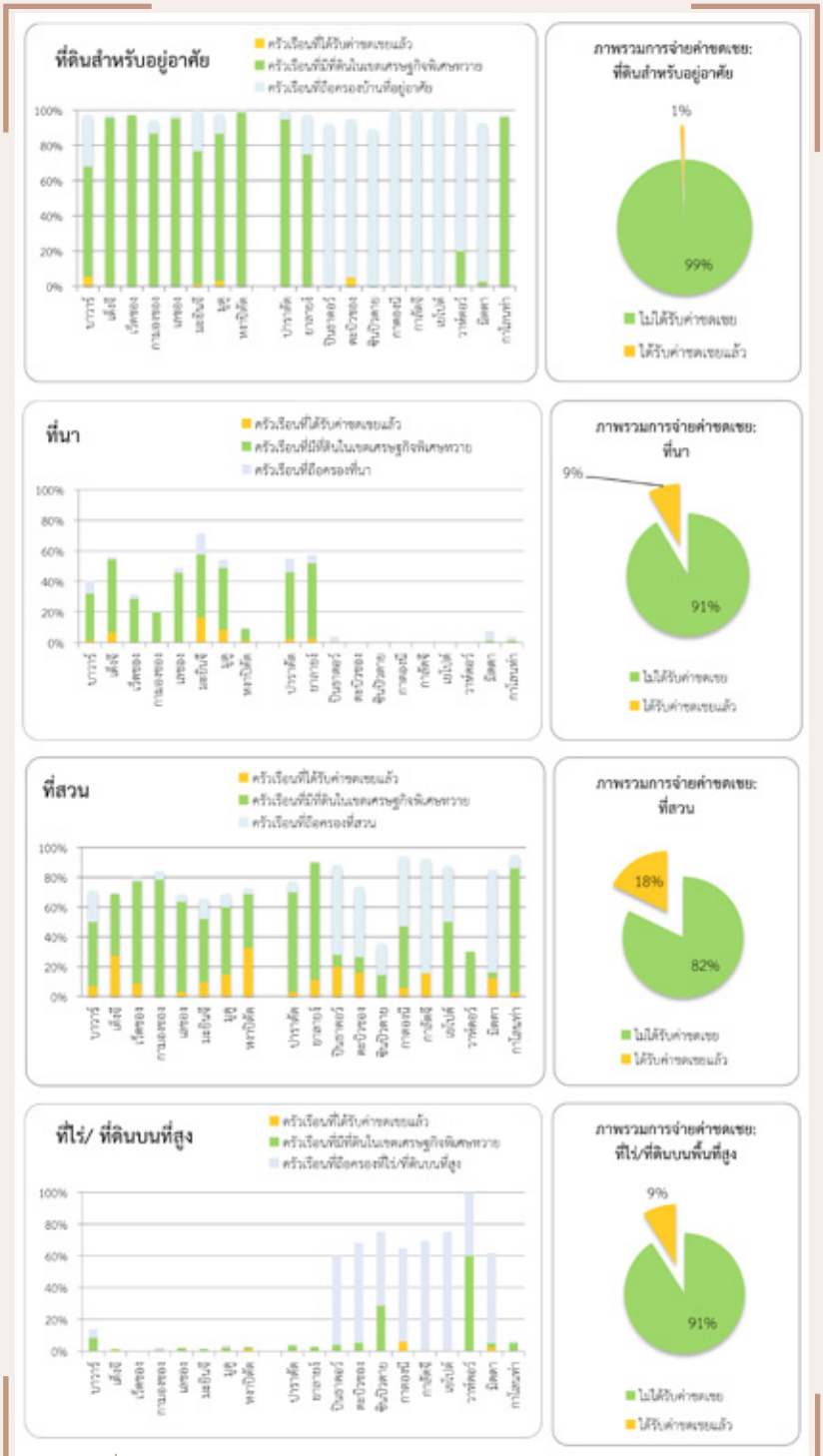

แผนภาพที่ 2.13

ที่ดินสำหรับอยู่อาศัย: จากการสำรวจครัวเรือนที่เป็นเจ้าของบ้านเรือนพบว่า สี่ในห้า (79 เปอร์เซ็นต์) ของครัวเรือนที่สำรวจทั้งหมดอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตก่อสร้างโครงการ แต่มีชาวบ้านเพียง 1 เปอร์เซ็นต์ที่ให้ข้อมูลว่าได้รับค่าชดเชยสำหรับการสูญเสียบ้านและที่ดิน

ที่สวน: ประมาณ 84 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่มีที่สวน รับรู้ว่าที่สวนของพวกเขาอยู่ในแผนเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย อย่างไรก็ตาม มีเพียง 18 เปอร์เซ็นต์ หรือน้อยกว่าหนึ่งในห้าเท่านั้น ที่ได้รับเงินค่าชดเชยสำหรับที่สวน

ที่นา: ชาวบ้านเกือบทั้งหมด (90 เปอร์เซ็นต์) ที่เป็นเจ้าของที่นา มีที่นาที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่มีเพียง 8.5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ได้รับค่าชดเชยสำหรับที่นา ในขณะที่อีก 91.5 เปอร์เซ็นต์ระบุว่ายังไม่ได้รับอะไรเลย

ที่ดินบนพื้นที่สูง: 30 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่มีที่ทำกินในพื้นที่สูงให้ข้อมูลว่าที่ดินของพวกเขาจะถูกใช้โดยโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แต่เท่าที่ผ่านมามีเพียง 5 ครัวเรือน หรือ 9.09 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่ให้ข้อมูลว่าได้รับค่าชดเชยแล้ว

นี่คือคำให้การของชาวบ้านเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชยที่ล่าช้า

- *"[มันเป็นเวลากว่า 3 ปีแล้วที่พวกเขาก่อสร้างถนน] เราไม่ได้ทำรายได้อะไรเลยมา 3 ปีแล้ว แม้พวกเขาสัญญาว่าจะจ่ายค่าชดเชยให้กับเรา แต่ก็ยังไม่ได้จ่าย พวกเขามาถ่ายรูปสวนของเรา แต่ไม่ได้ให้อะไรกับเรา เรารอคอยอยู่ด้วยความหวัง แต่พวกเขาก็ไม่ได้ให้อะไรเราสักอย่างเลย"* – หญิงชาวนา หมู่บ้านเต็งจี
- *"ถ้า [เจ้าหน้าที่รัฐ] จะจ่ายเงินค่าชดเชยให้เฉพาะกับที่ทำกินใดที่เขากำหนด พวกเขาก็ควรที่จะเข้าไปสำรวจที่แปลงนั้นเท่านั้น แต่นี่กลับมาสำรวจแปลงเกษตรทุก ๆ แปลง และไม่อนุญาตให้เราเพาะปลูก [ในที่ดินที่ถูกสำรวจแล้ว] อีก พวกเขาสามารถ [สำรวจ] ได้ ถ้าพวกเขาจ่ายค่าชดเชยสำหรับทุก ๆ อย่างหลังจากที่เขาได้สำรวจไปแล้ว"* – หญิงชาวสวน หมู่บ้านเว็ตชอง
- *"นี่มันก็ 3 ปีมาแล้วที่พวกเขามารังวัดและสำรวจที่นาของเรา แต่เรายังไม่ได้รับค่าชดเชยอะไรเลย พวกเราคับข้องใจกันมาก สามีของฉันต้องไปเฝ้าที่นาของเราอยู่ตลอด เพราะกลัวว่าจะถูกรถแทร็กเตอร์แอบเข้ามาถางทำลาย พวกเขาไม่อนุญาตให้เราทำอะไรในนั้นเลย หรือแม้แต่ถางป่าในพื้นที่ ตั้งแต่นั้นมา เราก็ไม่ได้เพาะปลูกอีกเลย ต้นไม้ยังมีขนาดเล็กอยู่ในตอนที่พวกเขามาสำรวจ แต่ตอนนี้มันใหญ่และสูงขึ้น เราสงสัยว่าพวกเขาจะให้ค่าชดเชยกับเราอย่างไร เราต้องการให้พวกเขาชดเชยให้เราทันทีที่มีการสำรวจที่ดิน ไม่ใช่ทำตามอำเภอใจและไร้หลักการเช่นนี้ สิ่งที่พวกเขาทำอยู่เป็นการกดขี่ข่มเหงชัดๆ"* – ชาวบ้านหญิงหมู่บ้านยาลายง์
- *"เราจะพอใจถ้าหากเราได้รับค่าชดเชยตามที่สัญญาเอาไว้ พวกเขาบอกว่าจะทำทุกอย่างตามความเหมาะสม จึงไม่มีใครเป็นกังวลในตอนนั้น ถ้าพวกเขาทำตามที่พูด ก็ไม่มีอะไรที่เราจะว่าได้"* – ชาวบ้านชาย หมู่บ้านเต็งจี
- *"เรายอมรับไม่ได้กับวิธีการที่คนไทยทำกับเราแบบนี้ เหมือนปล้นที่นาของเราไป มันแย่มากที่เราต้องตามไปหาคนพวกนั้น เพื่อบอกพวกเขาให้ [ค่าชดเชย] เรา หลังจากที่พวกเขาได้ยึดเอาที่ดินเราไปแล้ว"* – ชาวนาชาย หมู่บ้านมะยินจี

สำหรับชาวบ้านที่ได้รับค่าชดเชยเพียงบางส่วนหรือเต็มจำนวน กระบวนการจ่ายเงินโดยส่วนใหญ่ทำโดยเจ้าหน้าที่ของบริษัท (37 เปอร์เซ็นต์), เจ้าหน้าที่รัฐ (29 เปอร์เซ็นต์) หรือในที่ประชุมที่มีทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่บริษัท และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (30 เปอร์เซ็นต์)

เอกสารการรับเงิน

มีเพียง 9.3 เปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับค่าชดเชยที่กล่าวว่าได้รับเอกสารอย่างเป็นทางการที่ระบุตัวเลขการคำนวณและการจ่ายค่าชดเชย การบันทึกการจ่ายค่าชดเชยให้กับชาวบ้านนั้นไม่มีมาตรฐาน มากถึง 59 เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ได้ค่าชดเชยระบุว่าไม่ได้รับเอกสารการจ่ายค่าชดเชยเลย และ 30 เปอร์เซ็นต์ระบุว่าได้รับเพียงเศษกระดาษที่ไม่เป็นทางการ จากภาพ 2.16 แสดงให้เห็นว่าการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชยใช้รูปแบบที่แตกต่างกัน บางรูปแบบค่อนข้างมีรายละเอียด เช่น เอกสารจากหมู่บ้านเต็งจี (ทางด้านซ้าย) ระบุทั้งชื่อบริษัท รายละเอียดจำนวน ชนิด และอายุของพืชเศรษฐกิจที่ได้ค่าชดเชย พร้อมกับวันที่และลายเซ็นกำกับจากทั้งตัวแทนของบริษัท อิตาเลียนไทยฯ บริษัท แม็กซ์ เมียนมาร์ ชาวบ้านเจ้าของที่ดิน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ และเจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอ ในขณะที่แบบอื่นเป็นกระดาษแผ่นเล็ก ๆ ที่มีทั้งแบบที่พิมพ์หรือเขียนเป็นภาษาอังกฤษ และมีรายละเอียดระบุเพียงชื่อเจ้าของที่ดิน ขนาดพื้นที่ และยอดรวมของค่าชดเชย (มีหนึ่งตัวอย่างที่มีลายเซ็นและวันที่เพิ่มเติมเข้ามา) และสันนิษฐานได้ว่าใบรับเงินที่ระบุยอดเงินค่าชดเชย (7.68 จั๊ต) ที่เป็นตัวพิมพ์นั้น เป็นจำนวนที่ไม่ถูกต้อง ในตัวอย่างสุดท้าย เอกสารรับเงินเป็นเพียงเศษกระดาษที่มีลายมือเขียนเป็นภาษาพม่าบอกเพียงชื่อของเจ้าของที่ดินและยอดรวมของค่าชดเชยเท่านั้น

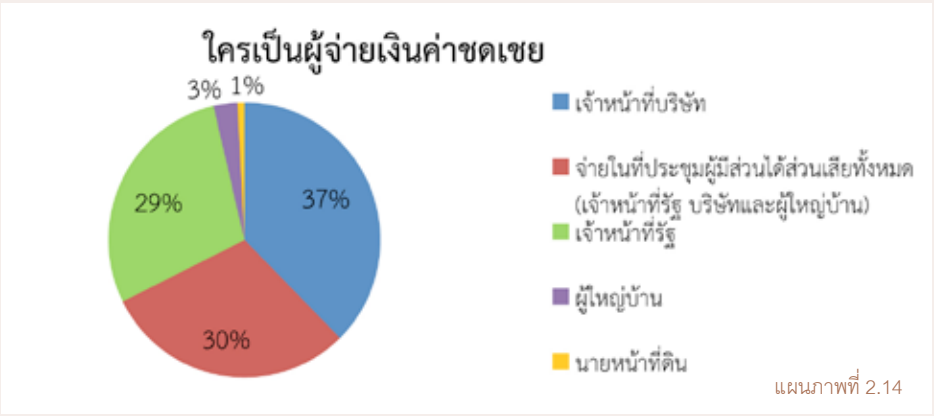

แผนภาพที่ 2.14

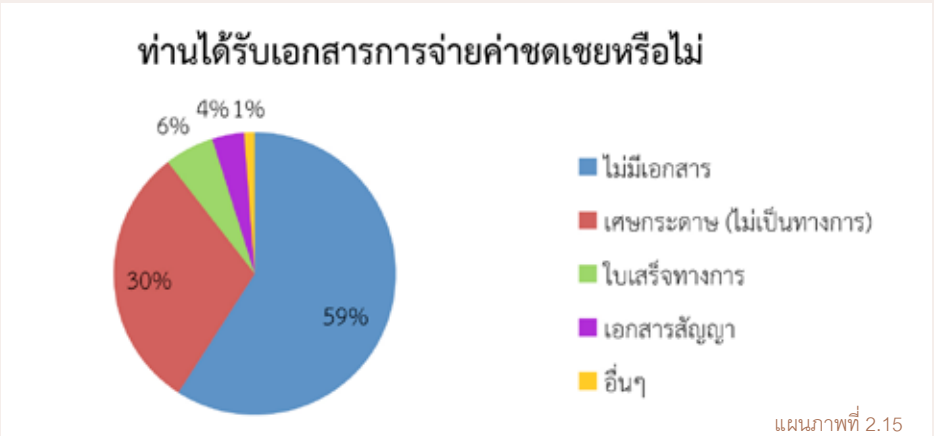

แผนภาพที่ 2.15

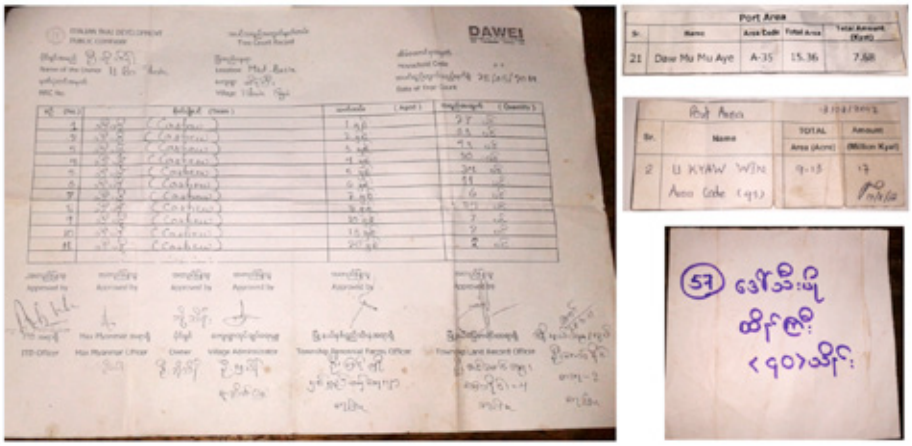

ภาพที่ 2.16: เอกสารการจ่ายเงินในรูปแบบต่าง ๆ ที่ออกให้กับชาวบ้านหลังจากการจ่ายค่าชดเชย

จำนวนเงินค่าชดเชย

ผู้ให้ข้อมูล 72 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่าบริษัทไม่ได้กำหนดโครงสร้างราคามาตรฐานสำหรับการคำนวณและการจัดสรรค่าชดเชย ในขณะที่ 18 เปอร์เซ็นต์ไม่มั่นใจ และอีก 3 เปอร์เซ็นต์กล่าวว่า ถึงแม้จะมีการอธิบายถึงระบบการจ่ายค่าชดเชย แต่กลับไม่ได้นำระบบมาใช้จริง มีเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ที่ระบุว่า อัตราค่าชดเชยมีมาตรฐาน นอกจากนี้ เกินกว่าครึ่งของชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดให้ข้อมูลว่า อัตราการจ่ายค่าชดเชยไม่เพียงแต่ถูกเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่ยังถูกเปลี่ยนอยู่บ่อยครั้ง มีเพียง 4 เปอร์เซ็นต์ที่ระบุว่า ราคาค่าชดเชยไม่ได้ถูกเปลี่ยนแปลง

69 เปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลระบุว่า การคำนวณค่าชดเชยนั้นไม่เป็นธรรมหรือไม่เท่าเทียม ในการสนทนากลุ่มชาวบ้านได้ให้ข้อมูลว่า เจ้าหน้าที่บริษัทและเจ้าหน้าที่รัฐได้ทำการต่อรองราคาค่าชดเชยกับชาวบ้านแต่ละบ้านด้วย

ผู้ได้รับผลกระทบที่มีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐจะได้รับค่าชดเชยเป็นจำนวนเงินที่สูงกว่าคนอื่น ผู้ได้รับผลกระทบที่เข้าถึงข้อมูลได้ดีกว่าและสามารถเข้าใจกระบวนการที่เกี่ยวข้องก็จะสามารถต่อรองให้ได้ค่าชดเชยที่สูงกว่าได้ ตัวอย่างเช่น ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มที่หมู่บ้านกาโลนท่าระบุว่า นักธุรกิจที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับการเก็งกำไรและซื้อขายที่ดินได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการก่อนชาวบ้านในชุมชน เพื่อเข้าถึงเงินกองทุนที่เกี่ยวข้องกับค่าชดเชย

แผนภาพที่ 2.17

คำให้การต่อไปนี้เรียบเรียงจากข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม

การขาดความโปร่งใสและความเที่ยงธรรมในการจ่ายค่าชดเชย

- *"ตัวแทนของบริษัทมาต่อรองจำนวนเงินค่าชดเชยกับเรา"* – ชาวนา หมู่บ้านปากอชอน
- *"ชาวบ้านบางคนได้รับค่าชดเชย 8,000,000 จั๊ต [240,000 บาท] ต่อเอเคอร์ ขณะที่คนอื่น ๆ ได้รับเพียง 400,000 จั๊ต [12,000 บาท] ต่อเอเคอร์"* – ชาวนา หมู่บ้านเต็งจี
- *"สิ่งที่เกิดขึ้นในตอนนี้ คือ บริษัทได้จ่ายไป 50,000,000 จั๊ต [1,500,000 บาท] แต่ชาวบ้านได้รับเงินเพียง 500,000 จั๊ต [15,000 บาท] ชาวบ้านไม่รู้ว่าเงินส่วนต่างนั้นหายไปไหน"* – ชาวประมงและชาวนา หมู่บ้านมูดู
- *"ในตอนที่จ่ายค่าชดเชย ไม่มีการเซ็นสัญญาในเอกสารอะไรเลย สิ่งที่ได้มามีเพียงเศษกระดาษที่เหมือนกับคูปองแลกของซึ่งเขียนอะไรบางอย่างด้วยปากกา ยกตัวอย่างเช่น ถ้าราคาประเมินเท่ากับ 10,000,000 จั๊ต [300,000 บาท] เวลาเขาจ่ายก็จะมีคนกลางอีกมากมายด้วยเหตุนี้มันจึงเหลือแค่ 7,000,000 จั๊ต [210,000 บาท] เมื่อมาถึงมือฉัน"* – หญิงชาวนาและชาวสวน หมู่บ้านปาราดัต
- *"เราไม่รู้หรอกว่าองค์กรหรือหน่วยงานไหนที่มาทำหน้าที่นี้ หรือว่าใครเป็นคนจ่ายเงินค่าชดเชยให้กับเรา เราไม่รู้ว่าเราควรมีท่าทีหรือต้องทำอย่างไรกับคนพวกนี้ ที่เข้ามาและถามเราในเรื่องต่าง ๆ"* – ชาวสวน หมู่บ้านเว็ตชอง
- *หญิงชาวนาและชาวสวน หมู่บ้านปาราดัต ได้อธิบายกระบวนการที่คนข้างบ้านของเธอได้รับเงินค่าชดเชย 7,500,000 จั๊ต [225,000 บาท] ต่อเอเคอร์ ขณะที่เธอได้รับเพียง 4,500,000 จั๊ต [135,000 บาท] ต่อเอเคอร์ ทั้ง ๆ ที่ปลูกต้นมะม่วงชนิดเดียวกัน* เธอแสดงความเห็นว่าเงินค่าชดเชยนั้นถูกจัดสรรอยู่บนพื้นฐานที่ว่า *"คนที่รู้วิธีการว่าต้องเจรจาอย่างไรก็จะได้ค่าชดเชยมากกว่าคนอื่น ๆ"* เธอยังกล่าวอีกว่า *"หากพวกเขารู้สึกถูกชะตากับชาวบ้านบางคนที่ทำนาอยู่บนเนินเขา พวกเขาก็จะให้ค่าชดเชยเป็นจำนวนเงินที่พอ ๆ กับที่สวนบนที่ราบ แต่ในขณะเดียวกันถ้าหากไม่ได้รู้สึกดีด้วยกับชาวบ้านคนไหนแล้ว ไม่ว่าที่ดินของเขาจะอยู่บนพื้นราบหรือว่าบนเขา พวกเขาก็จะให้เงินในราคาพอ ๆ กับที่บนเขา ซึ่งมักจะมีราคาต่ำกว่าที่สวนบนที่ราบ"*
- *"คนพวกนั้นพลิกวิถีชีวิตของเราจากหน้ามือเป็นหลังมือ พวกเขาให้ค่าชดเชยเราเพียงเล็กน้อยเท่านั้น น้อยมากจริง ๆ เราไม่รู้หรอกว่าจริง ๆ แล้วพวกเขาเสนอให้เราเท่าไหร่ ตอนนี้พวกเขาพากันไล่ที่เราโดยผ่านพวกนายหน้า เราไม่ได้อะไรเลยจริง ๆ คนพวกนี้มุ่งมั่นที่จะขับไล่เราออกไปจากพื้นที่"* – ชาวประมง หมู่บ้านเต็งจี

การคำนวณที่ไม่ถูกต้องต่อสิทธิอันชอบธรรมที่ต้องได้รับการชดเชย

- *"ที่ดิน 2 เอเคอร์ ถูกคำนวณและประเมินเพียงแค่ 1.5 เอเคอร์เท่านั้น"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านปากอชอน
- *"พวกเขาประเมินว่ามีต้นไม้ 200 ต้นต่อเอเคอร์ แต่จริง ๆ แล้วเราปลูกไป 250 ต้น"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านยาลายง์

- *"การชดเชยนั้นกำหนดราคาไม่เท่ากันกับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีขนาดเท่ากัน โดยมีอัตราเพียง 30 เปอร์เซ็นต์ของค่าชดเชยต่อเอเคอร์ที่ควรจะได้รับ"* – ชาวนารับจ้าง หมู่บ้านบาวาร์
- *"การจัดสรรค่าชดเชยนั้นถูกชี้นำด้วยอคติ ราคาของไร่นาคุณภาพชั้นหนึ่งไม่ได้สะท้อนถึงมูลค่าของพืชผลเศรษฐกิจ หรือราคาที่ได้ซื้อมาแต่เดิมเลยแม้แต่น้อย"* – ชาวบ้าน หมู่บ้านเลซอง
- กลุ่มชาวนาจากหมู่บ้านเลซองกล่าวว่า *"บริษัทอิตาเลียนไทยฯ ได้สัญญาว่าจะให้ค่าชดเชยในอัตราที่สมน้ำสมเนื้อกับคุณภาพของที่ดินที่ได้สำรวจไป และถ้าหากที่ดินของพวกเขาได้รับการชดเชยอย่างเหมาะสม พวกเขาก็พอใจที่จะไปซื้อที่ดินทำสวนใหม่นอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ"* แต่ว่าชาวบ้านกลุ่มนี้กล่าวว่า *"พวกเขาไม่เห็นว่าเงินที่ทางบริษัทอิตาเลียนไทยเสนอมาจะถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากมันไม่เพียงพอ และมีการจ่ายล่วงหน้าให้กับชาวบ้านเพียงบางคนเท่านั้น"*
- กลุ่มชาวนาจากหมู่บ้านซินปิวตายได้ให้ข้อมูลว่า พวกเขาไม่ได้รับเงินค่าชดเชยเนื่องจาก *"เราไม่มี 'ใบอนุญาตใช้ที่ดิน' อยู่ในมือ"* ทั้งนี้ เพราะว่าพวกเขาไม่มีเอกสารทางการที่แสดงสิทธิในที่ดิน

การคำนวณค่าชดเชยไม่ได้พิจารณาถึงความหลากหลายของวิถีการดำรงชีพของชาวบ้านที่จะต้องถูกโยกย้าย

- ค่าชดเชยนั้นให้เพียงแค่ค่าต้นไม้ที่อยู่บนที่ดิน แต่ไม่ได้ให้สำหรับที่ดินและมูลค่าที่ที่ดินมีให้ ยกตัวอย่าง เช่น ให้ร่มเงากับปศุสัตว์ *"เราปลูกต้นมะม่วงไว้เพื่อเป็นร่มเงาสำหรับการเลี้ยงปศุสัตว์ ถึงแม้ว่ามีที่ดิน 10 เอเคอร์ แต่เราก็ได้ค่าชดเชยเพียง 1,000,000 จ๊ัต [30,000 บาท] นั่นเพราะเราปลูกต้นมะม่วงเพียง 10 ต้นเท่านั้น"* ชาวบ้านจากหมู่บ้านมูดู กล่าว
- บนที่ดินที่ปลูกพืชและต้นไม้หลากชนิด *"ผมปลูกต้นไม้กว่า 900 ต้น ผมได้รับค่าชดเชยจากต้นไม้เพียงชนิดเดียวเท่านั้น ไม่ต้นยางพาราก็ต้นมะม่วง ผมไม่พอใจตรงนี้ ต้นไม้พวกนี้ปลูกก่อนที่บริษัทไทยจะเข้ามา ตอนนี้ก็ 8 ปีมาแล้ว แต่พวกเขากลับจ่ายค่าชดเชยให้กับต้นไม้เพียงชนิดเดียว"* หนุ่มชาวสวนจากหมู่บ้านเว็ตซอง กล่าว
- ชาวสวนจากหมู่บ้านเว็ตซองอีกคนหนึ่งได้กล่าวว่า ต้นมะม่วงและต้นหมากไม่ได้ถูกรวมไว้ในการคำนวณ มีการคำนวณเพียงต้นยางพาราเท่านั้น *"[อย่างไรก็ตาม] ต้นไม้ทุกชนิดทำเงินทั้งนั้น มันสร้างรายได้ซึ่งเราต้องพึ่งพาในการเลี้ยงชีพ"*

ไม่มีการชดเชยแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ โครงการ

- ชาวนาจากหมู่บ้านมะยินจีได้บรรยายถึงสถานการณ์ที่ที่นาของเขาเสียหายจากน้ำท่วมเนื่องจากการพังทลายของเนินเขาทางด้านหลังของถนนซึ่งอยู่ใกล้กับที่นาของเขา ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของโครงการ *"หากพิจารณาที่นาด้วย มันก็ประมาณ 200 เอเคอร์ แต่ไม่มีการจ่ายค่าชดเชยสำหรับที่นานั่นเลยแม้แต่น้อย"*
- ชาวบ้านจากหมู่บ้านเลซองยังกล่าวอีกว่า ค่าชดเชยควรจะพิจารณารวมถึงทั้งที่ทำกิน ที่สวน และวิถีการดำรงชีพของชาวบ้านที่ได้รับความเสียหายจากการดำเนินงานของโครงการ และผลที่เกิดขึ้นตามมาด้วย (ไม่ใช่พิจารณาเพียงแต่ตัวที่ดินที่ถูกยึดไปเท่านั้น)

แนวทางการชดเชยตามมาตรฐานสากลว่าด้วยการอพยพโยกย้ายโดยไม่สมัครใจ

ผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถาม 91 เปอร์เซ็นต์ กล่าวว่า ค่าชดเชยนั้นไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงครอบครัวในอนาคตได้ ข้อกังวลหลักที่ชาวบ้านแสดงออกในการสนทนากลุ่มคือ ค่าชดเชยนั้นไม่เพียงพอในการฟื้นคืนวิถีการดำรงชีพให้อยู่ในระดับเดียวกันกับก่อนที่จะถูกย้ายไปได้ ทั้งนี้ยังไม่ต้องพูดถึงการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ แสดงถึงนัยที่ว่าการชดเชยที่ได้จ่ายไป หรือที่ถูกเสนอไป ไม่สอดคล้องกับสิทธิตามกฎหมายที่ผู้ได้รับผลกระทบพึงได้รับ

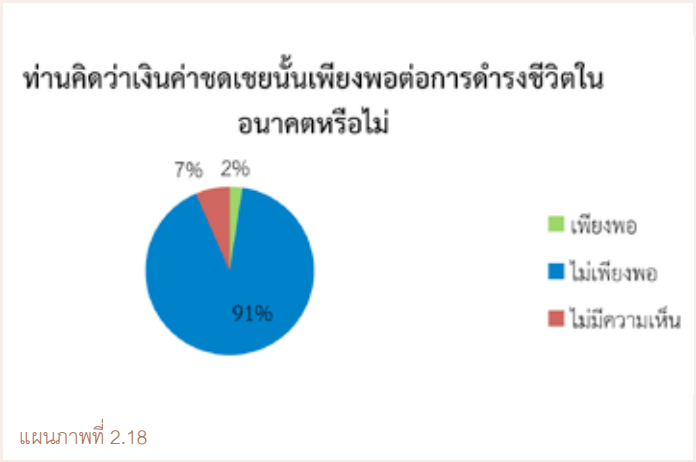

แผนภาพที่ 2.18

ในหลายกรณีที่ได้รับข้อมูลมา ค่าชดเชยที่ได้รับนั้นพิจารณาเฉพาะค่าเสียหายสำหรับต้นไม้ที่ปลูกไว้เท่านั้น ไม่ใช่ค่าชดเชยสำหรับที่ดิน แม้ว่าราคาตัวเลขที่ให้มาจะเป็นการชดเชยสำหรับที่ดินที่เวนคืน ผู้ให้ข้อมูลบางคนก็ระบุว่าตัวเลขดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานราคาตลาดของที่ดินในพื้นที่ที่จะเกิดการโยกย้ายชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม ดังที่อภิปรายไว้ในบทที่ 3 ผู้ที่ได้รับผลกระทบจะต้องได้รับค่าชดเชยที่เพียงพอสำหรับการหาซื้อหรือไม่ก็สามารถเข้าถึงที่ดินในพื้นที่อื่นได้ ซึ่งอาจจะเป็นพื้นที่ที่มีราคาสูงกว่าที่ดินเดิมที่พวกเขาถูกโยกย้ายมา ที่ดินในพื้นที่ใหม่ควรมีความทัดเทียมกันและเหมาะสมที่จะดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิม หรืออย่างน้อยเท่ากับมาตรฐานการครองชีพก่อนที่จะอพยพ และเพื่อให้เป็นไปตามหลักการของการดำรงชีพที่เทียบเท่ากับสถาพการณ์ก่อนอพยพ การชดเชยจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงราคาตลาดของที่ดินใหม่ที่มาทดแทน ไม่ใช่เพียงตัวที่ดินที่ได้มาถือครองเท่านั้น

ข้อความจากชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบตีแผ่ให้เห็นถึงประเด็นข้างต้น

- *"ตอนนี้ที่ดินในหมู่บ้านบาวาร์มีราคาแปลงละตั้งแต่ 25–30 ล้านจั๊ต [750,000–900,000 บาท] ต่อเอเคอร์ แต่ค่าชดเชยที่ดินที่หมู่บ้านมูดูได้มีราคาเพียง 2–3 ล้านจั๊ต [60,000–90,000 บาท] ต่อเอเคอร์เท่านั้น เมื่อได้ค่าที่ดินมาแค่ 2 ล้านจั๊ต แต่ที่ดินทำกินใหม่มีราคาถึง 30 ล้านจั๊ต เราไม่สามารถซื้อได้หรอก ถ้าคนอื่นๆ ได้รับมูลค่า 20 ล้าน เราก็ควรจะได้รับ 20 ล้านเช่นกัน เรายอมรับไม่ได้ที่เราจะได้รับเงินเพียง 1 ล้านหรือ 500,000 จั๊ต ในขณะที่บางคนได้รับตั้ง 20 ล้านจั๊ต"* – ชายสูงอายุ หมู่บ้านมูดู
- *"หากว่าเราได้รับ 3 ล้านจั๊ต [90,000 บาท] ต่อเอเคอร์ เราอาจต้องมีเงินหลายสิบล้านจั๊ตเพื่อซื้อที่นาใหม่ข้างนอกในคุณภาพเหมือนกับที่เราเคยมีที่นี่ เราทำเกษตรเป็นเพียงอย่างเดียว แล้วเราจะกินอะไรถ้าไม่มีนาข้าว และถ้าเราต้องไปซื้อที่ดินที่อื่นเพื่อปลูกข้าว ราคาข้าวแถว ๆ นี้จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว พวกเจ้าของที่ดินก็โตมาจากการกินข้าวทั้งนั้น"* – ชายชาวนา หมู่บ้านมะยินจี

การใช้จ่ายเงินค่าชดเชยของชาวบ้าน

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ชาวบ้านบางคนในเขตหมู่บ้านพื้นที่ราบแสดงความเห็นว่า พวกเขาจะยอมรับการอพยพโยกย้ายก็ต่อเมื่อได้รับค่าชดเชยที่เพียงพอสำหรับการซื้อที่ดินที่ยังสามารถรักษาวิถีการดำรงชีพในที่แห่งอื่นได้ สำหรับชาวบ้านที่ได้รับค่าชดเชยเป็นเงินสด มีเพียง 30 เปอร์เซ็นต์ที่ใช้เงินค่าชดเชยนั้นไปลงทุนในกิจกรรมสร้างรายได้ (เช่น ลงทุนในที่ดินและธุรกิจ) และมีเพียง 3

เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่เก็บออมเงินค่าชดเชยที่ได้มา จากการสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นว่า อัตราค่าชดเชยที่ต่ำ ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้า เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถนำเงินค่าชดเชยไปซื้อที่ดินใหม่ได้

การนำเงินไปชดใช้หนี้เป็นรายจ่ายที่พบมากที่สุด โดย 39 เปอร์เซ็นต์ของผู้ได้รับค่าชดเชยระบุว่าเป็นแนวทางแรกที่พวกเขานำเงินค่าชดเชยไปใช้ ประสบการณ์กรณีการถูกอพยพโยกย้ายในประเทศเมียนมาร์และส่วนอื่น ๆ ของภูมิภาคชี้ให้ถึงความเชื่อมโยงของการจ่ายค่าชดเชยที่ล่าช้าและไม่เป็นระบบ กับการพอกพูนหนี้สินของชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบ

แผนภาพที่ 2.19

ตัวอย่างในบางกรณี ชาวบ้านใช้เงินค่าชดเชยสำหรับซื้อสิ่งของจำเป็น เช่น อาหารและเครื่องนุ่งห่ม ในขณะที่ยังไม่มีรายได้ประจำที่มาทดแทนรายได้ที่หายไป เช่น ในหมู่บ้านมิตตา ผู้ร่วมการสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลว่า เงินค่าชดเชยเพียงพอสำหรับทดแทนรายได้ที่สูญเสียไปในช่วงระหว่างนี้เท่านั้น ชาวบ้านบางคนให้ข้อมูลว่าได้ใช้เงินส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเพื่อซื้อข้าวของที่จำเป็น

"ตอนนี้เงินเหลือแทบจะไม่ถึงครึ่งแล้ว หลังจากเงินหมด ชาวบ้านบางคนก็เดินทางไปเมืองไทย [เพื่อหางานทำ]" – ชายชาวนา หมู่บ้านมะยินจี

ชาวบ้านจำนวนมากระบุว่า พวกเขาไม่มั่นใจว่าเงินค่าชดเชยที่ได้รับจะสามารถนำมาใช้เพื่อฟื้นฟูวิถีการดำรงชีพ เพราะพวกเขาไม่เคยมีประสบการณ์และทักษะในการจัดการกับเงินจำนวนมากเช่นนี้ เจ้าหน้าที่รัฐและบริษัทไม่ได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจในการจัดการด้านการเงินเลย

"ไม่ใช่แค่เงินค่าชดเชยไม่เพียงพอเท่านั้น เราเองก็ไม่รู้ว่าจะจัดการกับเงินอย่างไร แม้ว่าเงินก้อนนี้ควรนำไปฝากธนาคาร เราก็เพิ่งได้ยินคำว่า 'ธนาคาร' เป็นครั้งแรก เราไม่รู้หรอกว่ามันทำงานอย่างไร และเราไม่รู้เลยว่าจะจัดการกับเงินค่าชดเชยนี้อย่างไร" – ชาวบ้าน หมู่บ้านตะบิวชอง

"เงินค่าชดเชยที่ได้รับมาส่วนใหญ่เราเอาไปบริจาคและบวชพระให้กับลูกชาย และก็ใช้จ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ ฉันไม่รู้ว่าการใช้เงินที่ดีต้องทำอย่างไร" – หญิงชาวนาและชาวสวน หมู่บ้านปาราดัต

การเตรียมการสำหรับอนาคต

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ที่ดินสำหรับการเกษตรถูกยึดเวนคืนเพื่อนำไปสร้างโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แต่ทว่าการเกษตรเป็นวิถีการดำรงชีพหลักของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่โครงการ ในพื้นที่ที่ได้ปักปันเขตไปแล้วแต่ว่ายังไม่ได้ยึดเวนคืน ทางเจ้าหน้าที่รัฐได้ออกคำสั่งห้ามไม่ให้ชาวบ้านลงทุนและเพาะปลูกอะไรในที่ดิน แม้ว่าที่ดินดังกล่าวยังอยู่ในกรรมสิทธิ์ของชาวบ้าน ในขณะที่พื้นที่อื่น ๆ ที่ดินถูกทำลายเสียหายและไม่สามารถใช้เพาะปลูกได้ ซึ่งเป็นผลมาจากดินถล่มและการกีดขวางทางน้ำจากกระบวนการก่อสร้างโครงการ ในขณะที่สภาพแวดล้อมค่อย ๆ ถูกทำลายลงไป ชาวบ้านก็เข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ได้น้อยลง ผิดจากเดิมที่เคยทำกินได้ง่าย และเมื่อเงินค่าชดเชยไม่เพียงพอสำหรับการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตเพื่อทดแทนสิ่งที่สูญเสียไป ชาวบ้านหลายครอบครัวแสดงความกังวลอย่างยิ่งเกี่ยวกับอนาคต

มีเพียง 5 เปอร์เซ็นต์จากครัวเรือนทั้งหมดที่มั่นใจว่าพวกเขาเตรียมการสำหรับการอพยพโยกย้าย โดยเตรียมทางเลือกในการประกอบอาชีพไว้ มีชาวบ้านน้อยมาก (1 เปอร์เซ็นต์) ที่มั่นใจว่ารัฐบาลจะจัดการสร้างหลักประกันให้พวกเขาได้มีวิถีชีวิตที่มั่นคงในอนาคต

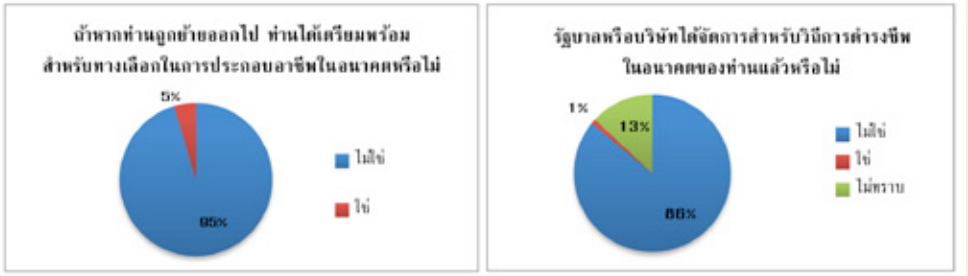

แผนภาพที่ 2.20

จากการสนทนากลุ่มในประเด็นการสูญเสียที่ดิน ชาวบ้านกล่าวว่า การสูญเสียไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะที่ดินที่ทำการเกษตร แต่ยังรวมถึงที่ดินอื่น ๆ และทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหารและแหล่งน้ำสำหรับชาวบ้าน ข้อความต่อไปนี้บอกเล่าชัดเจนถึงความหวาดกลัวของชาวบ้านเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

- *"ตอนนี้ที่นาที่เราได้พึ่งพามานานไม่สามารถปลูกข้าวได้อีกต่อไป แล้วเรากินจะอะไร"* – ชาวนาชาย หมู่บ้านมะยินจี
- *"ตั้งแต่ทางน้ำเปลี่ยน เราก็ไม่สามารถทำเกษตรได้อีกต่อไป ที่นาต่าง ๆ อันตรธานไปหมดแล้ว หน่วยงาน [ไม่ได้ระบุชื่อ] บอกกับเราว่า พวกเขาจะทำทางน้ำให้เมื่อมี... [การก่อสร้าง] เขื่อน ผมถามพวกเขาว่าใครต้องเป็นผู้รับผิดชอบ เขากลับตอบว่าไม่มีใครรับผิดชอบได้ มันอาจกลายเป็นความอ่อนด้อยของคนรุ่นหลัง หากเราไม่มีที่สำหรับทำมาหาเลี้ยงชีพ"* – ชาวนาชายสูงอายุ หมู่บ้านปาราดัต
- *"เพราะว่า [บริษัท] ได้กีดขวางทางน้ำที่ต้นน้ำ ทำให้เกิดดินถล่ม และเราก็ไม่สามารถใช้น้ำได้ในช่วงที่น้ำท่วม และเพราะการกีดขวางทางน้ำนี่เอง ทำให้ไม่มีปลาในลำน้ำอีกต่อไป ปลาเริ่มหายากขึ้น เมื่อก่อนรายได้จากการหาปลาของครอบครัวค่อนข้างดี แต่เดี๋ยวนี้หลาย ๆ อย่างได้เปลี่ยนไปแล้ว อาชีพหาปลาแทบจะไม่มีอีกแล้ว ซ้ำราคาปลาก็แพงขึ้นอีก"* – ชาวบ้านหมู่บ้านปากอซอน
- *"ต้นไม้ที่เราปลูกไว้ถูกรถแทร็กเตอร์ไถทำลายไปหมด มีกลุ่มชาวสวนที่เขายังไม่ได้เริ่มเก็บเกี่ยวพืชผลครั้งแรกเลย พวกเขาถึงกับร้องไห้"* – ชายเกษตรกรทำสวนและนาข้าว หมู่บ้านมูดู
- *"เราสูญเสียที่ดินหลายแปลงเนื่องจากโครงการ พวกเราส่วนมากไม่ได้รับค่าชดเชยจากการก่อสร้างถนน เราสูญเสียทั้งที่พักอาศัยและพื้นที่เพาะปลูก เราไม่สามารถจับปลาในลำธารได้อีก ทั้งที่เคยจับได้บ่อยเพราะ

ดินถล่มลงมาในลำน้ำ และน้ำในลำธารก็ดื่มไม่ได้อีกต่อไป" – ชายชาวสวน หมู่บ้านกาโลนท่า

- *"หลังฤดูทำนาเสร็จสิ้น เราจะปลูกพืชผักต่าง ๆ บนที่นาของเรา เราได้ทั้งอาหารและเงินจากพวกนี้ ถ้าเราต้องย้ายไป เราจะปลูกผักอะไรในที่นั่นได้บ้าง แม้แต่ใบกระเจี๊ยบยังหายากเลย"* – ชายชาวสวนและเจ้าของร้านค้า หมู่บ้านปาราดัต
- *"ในอดีตทุกอย่างเคยอยู่อย่างธรรมชาติ ทั้งถั่วฟาลาห์[17] เผือก และลูกเนียงเกิดขึ้นเองตามฤดูกาล เราเข้าไปหาในป่าและกินของพวกนี้ เราก็อยู่ได้สบาย ๆ ตอนนี้ป่าเขาหายไปหมดแล้ว และที่นายังถูกยึดไปอีก... ชาวนาก็รู้เพียงแค่การทำนา แล้วเราจะอยู่รอดได้อย่างไร"* – ชาวนาและชาวสวนชายสูงอายุ หมู่บ้านปาราดัต
- *"ในอดีตเราเคยชินกับการไปหากุ้งหอยปูปลาในธรรมชาติ ตอนนี้หลายอย่างได้เปลี่ยนไปแล้ว วิถีการดำรงชีวิตของเราได้รับผลกระทบ"* – ชายว่างงานสูงอายุ หมู่บ้านมูดู
- *"เมื่อมีป่าอยู่รอบ ๆ เราหาเลี้ยงครอบครัวโดยการผลิตถ่านขาย เรายังใช้ถ่านสำหรับทำอาหารในบ้าน เดี๋ยวนี้ป่าไม้หายไปหมดแล้ว เราไม่สามารถทำอะไรได้อีก"* – หญิงชาวสวน หมู่บ้านเว็ตซอง
- *"งานหายากขึ้นเรื่อย ๆ เงินเป็นสิ่งที่จำเป็นมากขึ้นเพราะไม่มีป่าอีกแล้ว"* – ชายหนุ่มว่างงาน หมู่บ้านเว็ตซอง

ในสถานการณ์เช่นนี้ ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับอนาคตของโครงการและการชะลอการปฏิบัติการของโครงการได้เพิ่มความเครียดให้กับชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ การขาดข้อมูลและความล้มเหลวในการตอบคำถามต่อผู้ได้รับผลกระทบได้ทอดทิ้งให้พวกเขาไม่สามารถเตรียมรับมือกับอนาคต และตัดสินใจไม่ได้ว่าจะทำอย่างไรดีในอนาคต ยกตัวอย่างเช่น

- *"ถ้าโครงการจะเกิดขึ้นแน่ ๆ คนที่ไม่มีงานทำก็จะสามารถเข้ามาหางานทำและมีรายได้ ตอนนี้ไม่มีใครจ้างชาวนาที่รับจ้างรายวันได้ พวกเราชาวบ้านไม่มีอะไรจะทำมาหากินเลย... เราต้องการรู้ว่า [โครงการนี้] จะสร้างได้สำเร็จหรือไม่ เราต้องการรู้เพื่อความแน่นอน ถ้าโครงการจะไม่ดำเนินต่อแล้ว เราจะได้ปลูกต้นไม้ในสวนอีกครั้ง ถ้าโครงการไม่เกิดขึ้นเราจะได้เตรียมกล้าไม้สำหรับสวน นี่เป็นเหตุผลที่เราอยากจะรู้ในทันที"* – ชายชาวสวน หมู่บ้านกามองซอง

การจัดการสำหรับการอพยพโยกย้าย

ชาวบ้านให้ข้อมูลว่า แม้บริษัทได้ให้คำมั่นสัญญาไว้ แต่พวกเขากลับเห็นว่ามีความช่วยเหลือเพียงน้อยนิดที่พวกเขาหรือชุมชนใกล้เคียงอื่น ๆ ได้รับจากโครงการ การจัดการเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายเป็นเนื้อหาสำคัญที่นำเสนออยู่ในศูนย์เยี่ยมชมโครงการของบริษัท อิตาเลียนไทยฯ มีการจัดแสดงนิทรรศการต่าง ๆ รวมถึงแบบจำลองของบ้านรองรับผู้อพยพ 3 ประเภท ที่ออกแบบสำหรับครอบครัวที่จะต้องถูกอพยพออกจากพื้นที่โครงการ

ปัจจุบัน บ้านจำนวน 480 หลังได้สร้างเสร็จแล้วในพื้นที่ของหมู่บ้านบาวาร์ อย่างไรก็ตาม บ้านส่วนใหญ่ยังคงว่างเปล่าไร้ผู้อยู่อาศัย เนื่องจากชาวบ้านยังปฏิเสธที่จะย้ายเข้าไปอยู่ ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบ้านที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่ภายหลังเหตุการณ์พายุ เช่น หลังคาพังลงมา ทำให้ชาวบ้านไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของการก่อสร้าง ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่หมู่บ้านมูดูได้เรียกร้องให้มีการรับประกันว่า บ้านเหล่านั้นจะปลอดภัยตลอดระยะเวลา 10-20 ปี แต่ปรากฏว่า หลังจากการตรวจสอบบ้านโดยกรมการเคหะ กลับไม่มีการรับประกันใด ๆ ขณะนี้มีเพียงหนึ่งครอบครัวเท่านั้นที่อาศัยอยู่อย่างยากลำบากในพื้นที่รองรับผู้อพยพที่บาวาร์ ดังจะอธิบายในกรณีศึกษาที่ 1 ต่อไป

หนึ่งในข้อกังวลของชาวบ้านที่ได้รับการพูดถึงบ่อยที่สุดก็คือ พื้นที่รองรับผู้อพยพมีที่ดินทำเกษตรไม่เพียงพอที่จะจัดสรรให้กับทุกครอบครัวที่จะย้ายเข้ามา ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ราคาที่ดินในพื้นที่นั้นสูงกว่าอัตราค่าชดเชยที่ชาวบ้านได้รับหลายเท่า

เกษตรกรที่ต้องถูกย้ายมายังชุมชนที่รองรับผู้

[17] พืชตระกูลผลไม้เปลือกแข็งท้องถิ่นชนิดหนึ่ง มีรสเผ็ด ใช้สำหรับเคี้ยวเล่นและประกอบอาหาร

บ้านตัวอย่างสำหรับผู้อพยพ
ในศูนย์เยี่ยมชม

การขาดแคลนที่ดินทำกิน
และการก่อสร้างที่ต่ำกว่ามาตรฐาน
เป็นสาเหตุสำคัญที่ชาวบ้าน
ไม่ต้องการโยกย้ายไปที่บาวาร์

อพยพจะถูกบีบคั้นให้ต้องหาอาชีพใหม่หากว่าพวกเขาไม่สามารถเข้าถึงที่ดินทำกินได้ เจ้าหน้าที่รัฐบางคนได้บอกกับชาวบ้านว่า พวกเขาจะได้เรียนรู้เทคนิคทางการเกษตรแบบใหม่ที่จะช่วยให้ปลูกพืชได้ปริมาณมากในพื้นที่สวนครัวหน้าบ้านในเขตอพยพใหม่ ส่วนที่หมู่บ้านมูดู ชาวบ้านได้ยินมาว่า พวกเขาจะได้เรียนรู้วิธีการแปรรูปมะขามและ “จะได้เปิดบริษัทใหญ่จากการผลิตใยมะพร้าวโดยใช้เครื่องจักรที่ทางบริษัทมี” อย่างไรก็ตาม เมื่อชาวบ้านถามถึงรายละเอียด กลับไม่มีคำตอบใด ๆ

เกษตรกรกังวลในเรื่องการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว หากพวกเขาจะต้องถูกบังคับให้ย้ายไปยังเขตอพยพที่หมู่บ้านบาวาร์ ซึ่งชาวบ้านยาลายง์เรียกว่า “ทุ่งแล้ง” ดังที่ชายชาวสวนจากหมู่บ้านกามองชองกล่าวว่า *“ถ้าผมจะต้องย้ายไปยังที่นั่น [ที่อพยพใหม่] ในตอนนี้ ผมต้องการให้มีวัดและโรงเรียน และผมยังต้องการโรงพยาบาลและคลินิก ข้อเรียกร้องของเราทั้งหมดจะต้องได้รับการตอบสนอง นอกจากนี้หมู่บ้านของเราจะต้องมีพร้อมทั้งไฟฟ้าและน้ำประปา และเราจะยอมรับได้ถ้ามีป่ามะม่วงตามที่พวกเขาได้พูดไว้ จะต้องมีบ้านและที่ทำกินอย่างที่เราต้องการ ไม่เช่นนั้นเราจะไม่ย้าย”*

ชาวบ้านถือเอกสารการจ่ายเงินที่เธอได้รับจากบริษัทอิตาเลียนไทยฯ หลังจากที่ได้รับแจ้งให้โยกย้าย ซึ่งแสดงถึงปัญหาเอกสารการจ่ายเงินที่ไร้มาตรฐานที่ชัดเจนและไม่เพียงพอ

กรณีศึกษาในประเด็นการอพยพโยกย้าย

กรณีศึกษาที่ 1

ชีวิตยากลำบากของครอบครัวที่ต้องย้ายไปยังเขตรองรับผู้อพยพที่บาวาร์

คู่สามีภรรยา นายเอ ส่วย (อายุ 48 ปี) และนางมา เล (อายุ 45 ปี) ได้ย้ายไปยังหมู่บ้านรองรับผู้อพยพที่บาวาร์ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2556 พวกเขาเคยมีบ้านอยู่ที่ชาคาน ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวประมงใกล้กับหลักกิโลเมตรที่ศูนย์ของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แต่บ้านของเขาถูกรื้อทำลายเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับโครงการ แต่เดิมมีอยู่ 4 ครอบครัวที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเขตอพยพนี้ แต่ว่าพวกเขาต้องประสบกับปัญหามากมายทั้งไม่มีน้ำ ไม่มีรถโดยสาร และลูกหลานไม่สามารถไปโรงเรียนได้ อีก 3 ครอบครัวจึงย้ายออกไปหลังจากนั้นไม่กี่เดือน เหลือเพียงครอบครัวนายเอ ส่วย และนางมา เล ที่ยังคงอยู่

แต่ก่อนที่พวกเขาอยู่ที่ชาคาน อาชีพหลักของครอบครัวคือ การทำประมง พวกเขามีรายได้ประมาณ 5,000–10,000 จ๊ัต [150–300 บาท] ต่อวัน ก่อนหน้านี้ พวกเขาอาศัยอยู่กับลูก ๆ แต่ตอนนี้ลูกชายของเขาสองคนซึ่งมีอายุ 7 และ 9 ปี ต้องไปอาศัยอยู่ที่วัด ลูกสาวอายุ 13 ปีต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานในหมู่บ้านประมงบริเวณใกล้เคียง เธอมีรายได้ในแต่ละวันจากการตากและแปรรูปปลา รวมเป็นเงิน 90,000 จ๊ัต (2,700 บาท) ต่อเดือน เธอต้องส่งเงินไปให้พ่อแม่ซึ่งต้องพึ่งรายได้ดังกล่าวเป็นหลัก ลูกสาวอาศัยอยู่กับเจ้าของเรือที่เธอทำงานด้วย

นายเอ ส่วย ต้องหันมาล่าสัตว์ตัวเล็กตัวน้อยตามพงหญ้า เช่น หนูและกระรอก รอบ ๆ เขตอพยพที่เขาอยู่ หากวันไหนมีงานรับจ้างให้ทำ พวกเขามีรายได้วันละ 1,000–1,500 จ๊ัต (30–45 บาท) แต่งานรับจ้างไม่ได้มีทุกวัน พวกเขาได้รับเงินค่าชดเชย 1,000,000 จ๊ัต (30,000 บาท) สำหรับที่ดินที่สูญเสียไป แต่เงินถูกใช้ไปหมดแล้ว และตอนนี้ครอบครัวก็ยังเป็นหนี้อีก ความช่วยเหลือเดียวที่ทางบริษัทให้หลังจากที่พวกเขาย้ายมาที่หมู่บ้านอพยพนี้คือ หาน้ำมาให้ทุก ๆ 3 วัน แต่ตั้งแต่ที่บริษัท อิตาเลียนไทยฯ ถอนตัวจากโครงการในเดือนพฤศจิกายน 2556 พวกเขาก็ไม่มีไฟฟ้าใช้ในบ้านอีกต่อไป ครอบครัวนายเอ ส่วย ไม่เหมือนกับอีกสามครอบครัวที่ได้ย้ายออกไป เพราะเขาไม่มีที่ไป จึงต้องอาศัยอยู่ในเขตอพยพเพียงลำพัง

กรณีศึกษาที่ 2

วิถีดำรงชีพถูกคุกคาม ชาวบ้านถูกฟ้องร้องที่หมู่บ้านชาคาน

นายโซ หนาย (อายุ 45 ปี) เกิดที่หมู่บ้านชาคาน ครอบครัวของเขาประกอบอาชีพประมงมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ หมู่บ้านชาคานมีศาลเจ้าเก่าแก่ซึ่งเป็นที่สักการะของชุมชนประมงในบริเวณใกล้เคียง และมีการจัดพิธีกรรมปีละครั้ง ชาวบ้านจำได้ว่าหมู่บ้านชาคานมีอายุมากกว่า 100 ปี เก่าแก่พอ ๆ กับหมู่บ้านเต็งจี ในปัจจุบันหมู่บ้านชาคานมี 30 ครัวเรือน มีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของเรือหาปลา 3 คน เรือแต่ละลำจะมีคนงานชาวประมง 10 คนออกหาปลา ซึ่งหมายความว่าเรือหาปลาเหล่านี้เป็นแหล่งทำมาหากินให้ชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านมีรายได้ประมาณ 5,000–10,000 จ๊ัต (150–300 บาท) ต่อวันจากการจับปลา ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคมของทุกปี ชาวบ้าน 15 ครอบครัวจะกลับไปอยู่ที่หมู่บ้านเต็งจี ซึ่งพวกเขามีบ้านแต่ไม่มีที่ทำกิน และทำงานรับจ้างรายวัน ในขณะเดียวกันอีก 15 ครอบครัวที่มีบ้านอยู่เฉพาะหมู่บ้านชาคานยังคงทำประมงอยู่ในหมู่บ้านตลอดทั้งปี

ก่อนหน้านี้มีป่าสนทะเลขึ้นเรียงรายตามชายหาดยาวกว่า 4-5 ไมล์ ปลามักจะขึ้นมาหาอาหารใต้ร่มเงาของป่าสนทะเลและชาวบ้านจะมาจับปลาที่นี่ แต่บริษัท อิตาเลียนไทยฯ ได้ทำลายป่าสนทะเลทั้งหมดและทำลายป่าชายเลนเนื้อที่กว่า 300 เอเคอร์ ซึ่งเป็นแหล่งหากุ้ง หอย ปู ไส้เดือน และผลิตผลอื่น ๆ ของชาวบ้าน

นายโซ หนาย และชาวบ้านคนอื่น ๆ ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ให้ย้ายออกจากหมู่บ้านโดยที่พวกเขาจะไม่ได้รับค่าชดเชยใด ๆ เขาและเพื่อนบ้านปฏิเสธที่จะย้าย เจ้าของเรือหาปลาทั้งสามลำ รวมถึงตัวนายโซ หนาย ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีภายใต้กฎหมายอาญามาตรา 188 ด้วยข้อหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ พวกเขาต้องจ้างทนายความเพื่อว่าความในศาลอยู่หลายครั้ง และมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากขึ้น พวกเขาหวังว่าจะสามารถหาที่อยู่ใหม่ที่เขายังสามารถทำประมงต่อไปได้

กรณีศึกษาที่ 3

ครอบครัวแตกแยก สูญเสียรายได้และแหล่งอาหาร ที่หมู่บ้านทำนาเกลือยอดัตทา

นางเล โป (อายุ 45 ปี) เกิดที่หมู่บ้านทำนาเกลือแห่งนี้และอาศัยอยู่มาทั้งชีวิต หมู่บ้านนี้มีชาวบ้านประมาณ 50 คนจาก 11 ครอบครัว ชาวบ้านที่นี่เคยประกอบพิธีกรรมทางจิตวิญญาณทุกๆ ปีเพื่อปกป้องคุ้มครองชุมชนของพวกเขา

ชาวบ้านแต่ละครอบครัวมีรายได้ประมาณ 8,000 จ๊ัต (240 บาท) ต่อเกลือหนึ่งโถ หรือประมาณ 40,000 จ๊ัต (1,200 บาท) ต่อวัน ตอนนี้ไม่มีใครทำเกลือได้อีกต่อไปแล้ว บริษัท อิตาเลียนไทยฯ ได้รื้อทำลายบ้านเรือนของพวกเขาในปี 2554 เพื่อสร้างถนนเลียบชายหาด นางเล โป ไม่สามารถหยุดยั้งคนเหล่านั้นที่มาทำลายบ้านเรือนเธอได้ และต้องย้ายออกไปจากพื้นที่ ปัจจุบันนี้เธอมีชีวิตลำบากขึ้นมาก เธอต้องอาศัยอยู่ในบ้านพี่สาวพร้อมกับลูก ๆ อีก 3 คน ก่อนหน้านี้ ลูก ๆ ของเธอทั้งหมดได้เข้าโรงเรียน แต่ตอนนี้เหลือเพียงคนเดียวที่ได้ไปโรงเรียน เพราะเธอไม่มีเงินพอที่จะส่งเสียลูกคนอื่น ๆ

นางเล โป เริ่มหางานรับจ้างรายวันทำโดยมีรายได้วันละ 1,000–1,500 จ๊ัต (30–45 บาท) แต่บางครั้งก็ไม่มีคนจ้าง เธอยังหารายได้จากการสานหลังคาด้วยใบไม้ หาสมุนไพรป่าขาย และเปิดร้านขายของชำเล็ก ๆ สามปีที่ผ่านมา เธอติดหนี้สะสมถึง 3,000,000 จ๊ัต (90,000 บาท) นางเล โป ต้องการค่าชดเชยที่เป็นธรรมสำหรับการสูญเสียที่ดินและนาเกลือ เนื่องจากเธอต้องสูญเสียแหล่งทำมาหากินที่สำคัญ

ครอบครัวอื่น ๆ จากหมู่บ้านทำนาเกลือต้องโยกย้ายไปอยู่อย่างกระจัดกระจายในหมู่บ้านเต็งจีซึ่งชาวบ้าน 5 ครอบครัวมีที่ดินอยู่ที่นั่น และที่หมู่บ้านปาราดัต (ทั้งสองหมู่บ้านนี้ยังคงถูกกำหนดเป็นบริเวณก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษ) นอกจากรายได้จากการทำนาเกลือ หลายครอบครัวในหมู่บ้านยังได้พึ่งพาเก็บหาอาหารจากป่าชายเลนด้วย แต่ตั้งแต่ที่ป่าชายเลนถูกทำลายลงในปี 2554 ไม่เพียงแต่ชาวบ้านจากยอดัตทาเท่านั้นที่สูญเสีย แต่ยังรวมถึงชาวบ้านในหมู่บ้านเต็งจีอีกหลายครอบครัวด้วย ชาวบ้านในหมู่บ้านเต็งจีประเมินว่า ประมาณหนึ่งในห้าของคนในหมู่บ้านพึ่งพาอาหารจากป่าชายเลน โดยเฉพาะชาวบ้านที่ไร้ที่ทำกิน ในตอนนี้ ชาวบ้านพวกนี้ต้องหันมาซื้ออาหารจากร้านค้าหรือในตลาด สถานการณ์ของพวกเขายิ่งแย่ลงไปเรื่อย ๆ

บทสรุปสำหรับข้อค้นพบ

การได้รับข้อมูลที่จำกัดทั้งก่อนและหลังการถูกอพยพโยกย้าย

■ เจ้าหน้าที่บริษัทและเจ้าหน้าที่รัฐบาลไม่ได้แจ้งอย่างเป็นทางการให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบรับทราบก่อนที่โครงการจะเริ่มกิจกรรมการสำรวจและก่อสร้าง

- มีเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่บอกว่าได้รับรู้เกี่ยวกับโครงการโดยเจ้าหน้าที่รัฐ
- ครัวเรือนส่วนใหญ่ (70 เปอร์เซ็นต์) ได้รับข้อมูลจากคำบอกเล่าแบบปากต่อปาก
- สองในสามของครัวเรือน (66 เปอร์เซ็นต์) ไม่ได้รับข้อมูลในรูปแบบใด ๆ เลยจากรัฐบาลหรือบริษัท และส่วนใหญ่ของผู้ที่ได้รับข้อมูลจะรับทราบเพียงผลกระทบเชิงบวกของโครงการ
- มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 8 เปอร์เซ็นต์ที่ได้รับเอกสารข้อมูลของโครงการ และเพียงครึ่งหนึ่งในจำนวนนี้เท่านั้นที่เข้าใจสิ่งที่เขียนอยู่ในเอกสาร

■ การเผยแพร่ข้อมูลของเจ้าหน้าที่โครงการไร้ประสิทธิภาพโดยสิ้นเชิง

- ชาวบ้านระบุว่า ไม่ได้รับรู้มากนักเกี่ยวกับลักษณะและขอบเขตขององค์ประกอบทั้งหมดของโครงการ มีครัวเรือนเพียง 6 เปอร์เซ็นต์จากการสำรวจโดยแบบสอบถาม และไม่มีชาวบ้านคนใดเลยจากการสนทนากลุ่มที่รับรู้ว่า จะมีอุตสาหกรรมน้ำมันและ

ก๊าซ หรืออุตสาหกรรมปิโตรเคมีแบบครบวงจรรวมอยู่ในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายด้วย

ไม่มีการปรึกษาหารืออย่างมีความหมายกับผู้ที่ได้รับผลกระทบ

■ หลักการ ความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ ไม่ได้ถูกนำมาใช้กับชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่

- มีครัวเรือนเพียง 8 เปอร์เซ็นต์ที่กล่าวว่า รัฐบาลขอความยินยอมจากพวกเขาก่อนเริ่มดำเนินงานโครงการ ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มระบุว่า เจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่นบางคนใช้กลวิธีหลอกลวงและข่มขู่ชาวบ้าน

■ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ต้องการย้ายออกจากพื้นที่

- ครัวเรือนถึง 79 เปอร์เซ็นต์กล่าวว่า หากพวกเขาสามารถตัดสินใจได้โดยอิสระ พวกเขาไม่ต้องการโยกย้ายไปถิ่นฐานใหม่ ชาวบ้าน 19 เปอร์เซ็นต์ในเขตพื้นที่ราบยังไม่แน่ใจว่าพวกเขาต้องการย้ายออกไปหรือไม่ ในการสนทนากลุ่ม ชาวบ้านอธิบายว่าการตัดสินใจดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ที่ดีเพียงพอในพื้นที่อพยพ เช่น การเข้าถึงที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย ไฟฟ้า และน้ำประปา เป็นต้น ในเขตหมู่บ้านพื้นที่สูง ครัวเรือน 99 เปอร์เซ็นต์ระบุว่าพวกเขาไม่ต้องการย้ายออกจากพื้นที่

■ การประชุมชุมชนที่จัดโดยเจ้าหน้าที่รัฐและบริษัทไม่ได้ให้โอกาสกับชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบในการแสดงคิดความเห็นและปรึกษาหารืออย่างมีความหมาย

- มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 27 เปอร์เซ็นต์ที่ได้เข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ และในกลุ่มชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุม กว่า 82 เปอร์เซ็นต์ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ ไม่มีโอกาสให้ได้ซักถามข้อสงสัย อุปสรรคทางภาษา หรือกลัวที่จะแสดงความเห็น และก่อนการประชุมกับเจ้าหน้าที่รัฐและบริษัท ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบไม่สามารถ หรือแทบจะไม่ได้พูดคุยกันเองเลย เกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ การประชุมดังกล่าวถือว่าเป็นการนำเสนอโครงการแบบให้ข้อมูล “ทางเดียว”
- การปรึกษาหารือเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (EIA) จัดขึ้นในบางหมู่บ้านในเดือนพฤษภาคม 2556 ซึ่งเป็นเวลา 3 ปีหลังจากการเริ่มโครงการก่อสร้างถนนตัดผ่านพื้นที่หมู่บ้านไปแล้ว

กระบวนการจ่ายค่าชดเชยมีข้อผิดพลาดร้ายแรง

■ มีความเสียหายต่าง ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย และคาดว่าจะมีความเสียหายเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต

- ผู้ให้สัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มย่อยระบุว่า ชาวบ้านประสบปัญหาจากการสูญเสียที่ดินทำกินและทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทั้งแหล่งอาหารและแหล่งรายได้ของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ชาวบ้านยังกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและสุขภาพอีกด้วย
- มีครัวเรือน 71 เปอร์เซ็นต์ที่คาดว่าจะสูญเสียที่ดินไม่ทั้งหมดก็บางส่วน ให้กับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

■ มีชาวบ้านเพียงไม่กี่ครอบครัวที่ได้รับค่าชดเชยเต็มจำนวน

- มีครัวเรือนที่สำรวจเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ที่ได้รับค่าชดเชย และมีเพียง 3 เปอร์เซ็นต์ที่ได้รับค่าชดเชยเต็มจำนวน
- สี่ในห้าของชาวบ้านที่ได้รับค่าชดเชยยังคงรอการจ่ายให้ครบตามจำนวน

■ ค่าชดเชยที่ชาวบ้านได้รับไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม

- ผู้ให้ข้อมูล 91 เปอร์เซ็นต์กล่าวว่า จำนวนค่าชดเชยที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของครอบครัวในอนาคต
- มีครัวเรือนเพียง 27 เปอร์เซ็นต์ที่ใช้เงินค่าชดเชยเพื่อซื้อที่ดินใหม่ ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มอธิบายว่า อัตราค่าชดเชยที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับการ

ซื้อที่ดินทำกินใหม่ในหมู่บ้านรองรับผู้อพยพและที่อื่น ๆ อีก 39 เปอร์เซ็นต์ใช้เงินไปกับการชดใช้หนี้สิน

■ การคำนวณและการจ่ายเงินค่าชดเชยที่ไม่ยุติธรรม เป็นไปตามสถานการณ์ และขาดความโปร่งใส

- บริษัทไม่ได้ตั้งโครงสร้างมาตรฐานราคาค่าชดเชย การคำนวณค่าชดเชยมักผิดพลาดและไม่คงเส้นคงวา
- มีเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนระบุว่า การชดเชยมีระบบมาตรฐาน ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มระบุว่า เจ้าหน้าที่บริษัทและเจ้าหน้าที่รัฐได้ต่อรองค่าชดเชยกับชาวบ้านในแต่ละครัวเรือน คำบอกเล่านี้ชี้ให้เห็นถึง ความไม่โปร่งใสและไร้ความเป็นธรรมในการจ่ายค่าชดเชย ซึ่งรวมถึง กรณีการคำนวณค่าชดเชยที่ผิดพลาด และความล้มเหลวในการชดเชยสำหรับวิถีอาชีพทั้งหมดของชาวบ้าน เนื่องจากการชดเชยมักคำนวณเฉพาะมูลค่าของพืชเศรษฐกิจเพียงชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น
- ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มระบุว่า ครอบครัวต่าง ๆ ประสบปัญหาสูญเสียรายได้อันเนื่องมาจากการดำเนินงานของโครงการ และผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม และการขาดแคลนน้ำ เป็นการสูญเสียที่ไม่ได้รับการชดเชย

■ชาวบ้านจำนวนมากตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่นในกระบวนการจ่ายค่าชดเชย

- ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มระบุว่า คนที่มีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐจะได้รับค่าชดเชยในอัตราที่สูงกว่าคนอื่น ๆ
- มีเพียง 9 เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ได้รับค่าชดเชยแล้วที่ระบุว่าได้รับเอกสารทางการเมื่อรับเงินค่าชดเชย ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ได้รับค่าชดเชยได้รับเพียงเศษกระดาษเป็นหลักฐาน ในขณะที่อีก 59 เปอร์เซ็นต์ไม่ได้รับเอกสารหลักฐานการจ่ายค่าชดเชยใด ๆ เลย

■ การจัดการสำหรับพื้นที่รองรับผู้อพยพไม่เพียงพอ

- ข้อมูลจากกรณีศึกษาชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านที่ต้องโยกย้ายไปอยู่ในพื้นที่รองรับผู้อพยพมีมาตรฐานการดำรงชีวิตต่ำลงจากแต่ก่อน
- มีเพียง 5 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่เชื่อมั่นว่ารัฐบาลได้จัดเตรียมพื้นที่ใหม่ให้ และให้หลักประกันว่าพวกเขาจะมีวิถีการดำรงชีวิตที่มั่นคงในอนาคต

DDA

ชาวบ้านพยายามยับยั้งการสร้างถนนซึ่งก่อสร้างโดยไม่ได้แจ้งและขอความยินยอมจากชาวบ้านที่หมู่บ้านตะบิวชอง

DDA

ชาวบ้านกาโลนท่าปล่อยบอลลูน “ไม่เอาเขื่อน” ในช่วงประเพณีบุญวันเพ็ญเดือนพฤศจิกายน 2555 เพื่อประกาศว่าชาวบ้านไม่ต้องการให้สร้างเขื่อนในชุมชน

บทที่ 3

พันธกรณีด้านกฎหมาย มาตรฐาน และความรับผิดชอบภายในประเทศ ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ

ผู้สนับสนุนและผู้ร่วมดำเนินการโครงการทั้งรัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทย ต่างมีพันธกรณีตามกฎหมายที่จะต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิ รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของชุมชนและบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย จากผลการศึกษาเชิงปริมาณที่นำเสนอมาแล้วแสดงให้เห็นว่า ผู้ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายยังไม่ได้คำนึงถึงหรือกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบเพื่อให้มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการพัฒนาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความรับผิดชอบตามกฎหมาย ทั้งการไม่เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอย่างเพียงพอ ขาดการปรึกษาหารืออย่างจริงจังและการให้โอกาสเข้าร่วมการตัดสินใจ การไม่จ่ายค่าชดเชยหรือจ่ายให้ไม่เพียงพอ การไม่เคารพต่อสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ ด้านสุขภาพหรือด้านอาหาร และการขาดความสนับสนุนต่อผู้ที่ต้องถูกโยกย้าย ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่แยกจากกัน แต่ดังที่ผลการศึกษาระบุ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และในหลายกรณีส่งผลกระทบต่อครัวเรือนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านที่ทำการสำรวจ ความล้มเหลวอย่างเป็นระบบในการดำเนินงานเบื้องต้นของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ทำให้เกิดความทุกข์ยากต่อผู้ได้รับผลกระทบ ชาวบ้านจำนวนมากได้แสดงความรู้สึกลึก ๆ ถึงความไม่เป็นธรรมที่โครงการกระทำกับพวกเขา รวมถึงการที่รัฐบาลและบริษัทไม่คุ้มครองสิทธิของพวกเขา

ในบทนี้เป็นการสรุปโดยย่อเกี่ยวกับกฎหมายและมาตรฐานในประเทศระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศซึ่งมีผลบังคับใช้ต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย กฎหมายและมาตรฐานเหล่านี้จัดทำขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในท้องถิ่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และให้มีกลไกเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับผู้ได้รับผลกระทบ

สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

ในการดำเนินโครงการที่ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างมาก อย่างกรณีโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์อย่างเพียงพอถึงผลกระทบเหล่านี้ มีการรับฟังความเห็นอย่างจริงจังจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบ มี

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้การชดเชยอย่างเพียงพอ และจัดสรรที่ดินให้ใหม่อย่างเหมาะสม ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 2 โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายไม่ได้ดำเนินการไปตามข้อกำหนดเหล่านี้ ในทางตรงกันข้าม กิจกรรมของบรรษัทและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นการละเมิดหรือส่งผลร้ายต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมาก

สิทธิเหล่านี้ได้รับการรับรองในความตกลงที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR) สิทธิทั้งหลายเหล่านี้เป็นผลมาจากกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และต้องได้รับการคุ้มครองไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะอยู่ที่ใด หรือมีการแสดงพันธกิจต่อกฎหมายในประเทศอย่างไร เมียนมาร์ไม่ได้เป็นรัฐภาคีของกติกา ICCPR หรือกติกา ICESCR แต่ได้ให้ภาคยานุวัติกับกฎบัตรระหว่างประเทศอื่น ๆ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW) ซึ่งคุ้มครองสิทธิหลายประการที่ปรากฏในกติกา ICESCR และกติกา ICCPR ไทยให้ภาคยานุวัติกับทั้งกติกา ICCPR และกติกา ICESCR ทั้งเมียนมาร์และไทยต้องเคารพสิทธิมนุษยชนสากล ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป ไม่เพียงแต่รัฐต้องมีพันธกรณีที่จะเคารพ คุ้มครอง และปฏิบัติให้เป็นผลซึ่งสิทธิเหล่านี้ แต่บรรษัทก็ต้องเคารพสิทธิมนุษยชนด้วย

สิทธิที่จะมีมาตรฐานการดำรงชีพที่เหมาะสม

บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานการดำรงชีพที่เหมาะสมทั้งด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ โดยเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติกา ICESCR[18] องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของสิทธิดังกล่าว ได้แก่สิทธิที่จะได้รับอาหารอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความอยู่รอดขั้นพื้นฐาน โดยที่คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Committee on Economic, Social and Cultural Rights - ECOSOC) ชี้แจงไว้ว่า รัฐมีพันธกรณีที่จะต้องเคารพ คุ้มครอง และปฏิบัติให้เป็นผลซึ่งสิทธิที่จะได้รับอาหารอย่างเพียงพอ

1. พันธกรณีที่จะต้อง ***เคารพ*** การเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอดังที่เป็นอยู่ อันเป็นเหตุให้รัฐภาคีต้องไม่ใช้มาตรการใด ๆ ซึ่งขัดขวางการเข้าถึงดังกล่าว
2. พันธกรณีที่จะต้อง ***เคารพ*** กำหนดให้รัฐต้องใช้มาตรการเพื่อประกันว่ากิจการหรือบุคคลไม่ขัดขวางการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอของบุคคล
3. พันธกรณีที่จะต้อง ***ปฏิบัติให้เป็นผล (สนับสนุน)*** หมายถึงว่ารัฐต้องดำเนินกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และใช้มาตรการเพื่อประกันความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งด้านความมั่นคงทางอาหาร
4. กรณีที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลไม่สามารถได้รับสิทธิที่จะได้รับอาหารอย่างเพียงพอตามช่องทางที่ตนมีอยู่ โดยเป็นผลมาจากปรากฏการณ์นอกเหนือการควบคุม รัฐต้องมีพันธกรณีที่จะต้อง ***ปฏิบัติให้เป็นผล (จัดหา)*** เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธินั้นโดยตรง[19]

ดังที่ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิที่จะได้รับอาหาร (UN Special Rapporteur on the Right to Food) อธิบายไว้ว่า พันธกรณีหลักในเบื้องต้น

[18] เพิ่งอ้าง, ข้อ 11; CRC, ข้อ 27; CEDAW, ข้อ 14; UDHR, ข้อ 25
[19] เพิ่งอ้าง., ย่อหน้า 15

ตามสิทธิด้านอาหารได้แก่ “รัฐจะต้องไม่นำมาตรการที่ส่งผลในเชิงคุกคามมาใช้ อย่างเช่น มาตรการอย่างจงใจซึ่งส่งผลคุกคามต่อความเป็นไปได้ที่จะปฏิบัติให้สิทธิที่จะได้รับอาหารเป็นผล”[20] ในทำนองเดียวกัน รัฐจะต้องควบคุมกิจกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ส่งผลในเชิงละเมิดสิทธิด้านอาหารของบุคคลอื่น [21]

ดังที่ตั้งข้อสังเกตในบทที่ 2 ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาต้องพึ่งพาการเข้าถึงที่ดินเพื่อการดำรงชีพ โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ประมาณ 71 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาให้ข้อมูลว่า ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ที่ดินและสิ่งแวดล้อมสร้างรายได้อย่างน้อย 85 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมดในครัวเรือน ซึ่งรวมทั้งรายได้จากการเพาะปลูกในที่ดินของตนเอง การเลี้ยงสัตว์ การเก็บของป่า หรือการทำประมง ประมาณ 36 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนในหมู่บ้านบนพื้นที่สูงระบุว่าไม่มีรายได้เป็นตัวเงิน หมายถึงว่าความอยู่รอดของครอบครัวเหล่านี้ต้องพึ่งพาที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดโดยเฉพาะในแง่ของอาหาร

71 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจได้สูญเสีย หรือคาดว่าจะสูญเสียที่ทำกินหากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายเกิดขึ้น บางพื้นที่ได้ถูกเวนคืนไปแล้ว แต่ในหลายกรณี ยังไม่มีการจ่ายค่าชดเชย การจัดสรรที่อยู่ใหม่และการฟื้นฟูอย่างเพียงพอตามข้อสังเกตด้านล่าง ในบางพื้นที่มีการปักหลักหมุดเขตแดนเอาไว้แต่ยังไม่เวนคืน เจ้าหน้าที่ได้สั่งห้ามไม่ให้เกษตรกรทำกินในที่ดินดังกล่าว เป็นเหตุให้ไม่สามารถเพาะปลูกผลผลิตใหม่ ไม่สามารถดูแลผลผลิตเดิมที่ปลูกไว้แม้ที่ดินผืนนั้นยังอยู่ใต้การครอบครองของตน ในพื้นที่อื่น ๆ ที่ดินทำกินอยู่ในสภาพใช้การไม่ได้โดยเป็นผลมาจากดินถล่มและการปิดกั้นลำน้ำ อันเนื่องมาจากการดำเนินงานของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยไม่มีการเยียวยาใด ๆ นอกจากนั้น ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มยังเน้นว่า ในปัจจุบันการเข้าถึงแหล่งอาหารและทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพเริ่มยากลำบากมากขึ้น ทั้งการใช้ประโยชน์จากป่า ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และการทำประมง

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและสนับสนุนทุนให้กับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย จึงเป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนในแง่การได้รับมาตรฐานการดำรงชีพอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากมีการปิดกั้นไม่ให้เข้าถึงที่ดินทำกินและที่ดินอื่น ๆ โดยไม่มีมาตรการชดเชย การจัดสรรที่อยู่ใหม่และการฟื้นฟูอย่างเพียงพอ เป็นเหตุให้เกิดความเสี่ยงต่อการดำรงชีพและช่องทางการอยู่รอดของผู้ได้รับผลกระทบ รัฐบาลจะต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้มีการละเมิดสิทธิด้านอาหารสำหรับผู้ได้รับผลกระทบ

สิทธิการมีที่อยู่อาศัยและการคุ้มครองไม่ให้ต้องถูกบังคับโยกย้าย

กฎบัตรระหว่างประเทศหลายฉบับกำหนดพันธกรณีให้รัฐต้องงดเว้นและป้องกันไม่ให้มีการบังคับโยกย้ายทั้งที่ดินและบ้านเรือน[22] การบังคับโยกย้ายส่งผลให้เกิดการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลหลายประการ รวมทั้งสิทธิมนุษยชนที่จะได้รับที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำอย่างเพียงพอ สิทธิด้านสุขภาพ การศึกษา การทำงาน และความมั่นคงของบุคคล[23] รัฐจะต้องประกันว่าจะนำมาตรการด้านกฎหมายและอื่น ๆ มาใช้เพื่อให้การคุ้มครองอย่างเพียงพอ และหากจำเป็น ให้

[20] สำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิที่จะได้รับอาหาร, http://www.ohchr.org/EN/issues/food/Pages/FoodIndex.aspx

[21] UN ECOSOC, CESCR General Comment No. 12 - สิทธิที่จะได้รับอาหารอย่างเพียงพอ, UN Doc. E/C.12/1999/5 (12 พฤษภาคม 2542), ย่อหน้า 19

[22] รวมทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติกา ICESCR (ข้อ 11(1)), อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ข้อ 27(3)) ข้อกำหนดห้ามการเลือกปฏิบัติยังปรากฏอยู่ในข้อ 14(2)(h) ของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW) และข้อ 5(e) ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination-ICERD)

[23] สำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, http://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/ForcedEvictions.aspx

ลงโทษเอกชนที่เกี่ยวข้อง กรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามีส่วนร่วมในการโยกย้ายบุคคลโดยไม่มีมาตรการคุ้มครองสิทธิอย่างเหมาะสม[24]

ผู้รายงานพิเศษด้านการมีที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ ได้กำหนดแนวปฏิบัติของกิจกรรมและการคุ้มครองในแง่การโยกย้ายเอาไว้ กล่าวคือมีการนำเสนอ “หลักการและแนวปฏิบัติพื้นฐานว่าด้วยการโยกย้ายและการเคลื่อนย้ายถิ่นเนื่องจากการพัฒนา” (‘Basic Principles and Guidelines on Development-based Evictions and Displacement’)[25] ต่อที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนเมื่อปี 2550 เรียกร้องให้มีการโยกย้ายบุคคลอย่างสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานระหว่างประเทศ หมายถึงว่า (1) การโยกย้ายดังกล่าวต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด และ (2) รัฐบาลที่เกี่ยวข้องต้องเคารพสิทธิทั้งก่อน ระหว่างและภายหลังการโยกย้าย[26] หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมถือว่าการโยกย้ายนั้นขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศ และถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน[27]

กรณีที่รัฐไม่สามารถแสดงให้เห็นว่ามีประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างจริงจัง อันเป็นเหตุให้ต้องโยกย้ายบุคคล และไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าได้คำนึงถึงวิธีการอื่น ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการโยกย้าย ก็ไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการโยกย้ายที่ “จำเป็นอย่างยิ่งยวด”[28] ในกรณีโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ทางการไม่ได้แสดงให้เห็น หรือไม่ได้วิเคราะห์ว่าอาจใช้พื้นที่อื่นเพื่อจัดทำเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษและเส้นทางคมนาคมได้ โดยเป็นพื้นที่ซึ่งมีชุมชนที่จะต้องถูกโยกย้ายน้อยกว่า โครงการนี้จึงไม่ได้ให้การคุ้มครองต่อการบังคับโยกย้ายใด ๆ ทั้งที่เป็นข้อห้ามตามกฎหมายระหว่างประเทศ

สิทธิที่จะได้รับข้อมูล มีส่วนร่วม และได้รับค่าชดเชยอย่างเพียงพอ

นอกจากต้องประกันให้ตอบสนองประโยชน์สาธารณะที่จำเป็นแล้ว รัฐบาลที่เกี่ยวข้องยังต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั้งก่อน ระหว่างและภายหลังการโยกย้าย[29] พันธกรณีดังกล่าวหมายถึงการประกันให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบสามารถเข้าถึงข้อมูล ได้รับโอกาสในการเข้าร่วมการตัดสินใจ และได้รับค่าชดเชยอย่างเพียงพอ โดยในขั้นต่ำ บรรษัทและรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายควรประกันว่า

1. ผู้ได้รับผลกระทบจะได้รับข้อมูลล่วงหน้าเกี่ยวกับการโยกย้ายใด ๆ
2. มีการกำหนดระยะเวลาการปรึกษาหารือและการเจรจาระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชุมชนที่ได้รับผลกระทบ หน่วยราชการส่วนท้องถิ่น รัฐบาล บริษัท ฯลฯ
3. ผู้ได้รับผลกระทบทุกคนได้รับค่าชดเชยที่เป็นธรรมและเหมาะสม
4. ผู้ได้รับผลกระทบทุกคนได้รับแจ้งเตือนเกี่ยวกับการโยกย้ายในเวลาที่มากพอและเหมาะสม
5. เจ้าพนักงานของรัฐอยู่ร่วมด้วยระหว่างการโยกย้าย
6. เจ้าพนักงานหรือหน่วยราชการที่ทำการโยกย้าย ต้องแจ้งสถานะของตนเองและจุดประสงค์

---

[24] UN ECOSOC, CESCR General Comment No. 7 - สิทธิที่จะมีที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ (ข้อ 11.1): การบังคับโยกย้าย, UN Doc. E/C.12/1999/5 (12 พฤษภาคม 2542), ย่อหน้า 19

[25] ภาคผนวก I ของ “การปฏิบัติตามมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่ที่ 60/251 วันที่ 15 มีนาคม 2549 ในหัวข้อ “คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน” รายงานของผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการมีที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ A/HRC/4/18, 5 กุมภาพันธ์ 2550 http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/106/28/PDF/G0710628.pdf?OpenElement.

[26] Centre on Housing Rights and Evictions, ‘A Guide to Land, Property and Housing Rights in Burma, 2009,’ น.28, http://www.globalprotectioncluster.org/_assets/files/field_protection_clusters/myanmar/files/HLP เปอร์เซ็นต์20AoR/myanmar_Guide_HLP_Rights_2009_EN.pdf.

[27] เพิ่งอ้าง, น.29

[28] เพิ่งอ้าง

[29] UNCESCR, General Comment 7, 2540

7. การโยกย้ายใด ๆ ต้องเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ปลอดภัย เช่น ต้องไม่กระทำในตอนกลางคืนหรือในช่วงที่อากาศเลวร้าย
8. ผู้ทำการโยกย้ายต้องไม่ใช้กำลัง หรือคุกคามความมั่นคงของผู้ได้รับผลกระทบ
9. ผู้ได้รับผลกระทบทุกคนได้รับการจัดสรรที่ดินและที่อยู่อาศัยแห่งใหม่
10. ที่ดินและที่อยู่อาศัยแห่งใหม่นั้นต้องตอบสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ[30]

มีหลักฐานน้อยมากว่าที่ผ่านมามีการปฏิบัติตามพันธกรณีเหล่านี้ หรือมีความพยายามอย่างจริงจังเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบในกระบวนการวิเคราะห์และให้ความเห็นชอบ หรือมีการแจ้งเตือน การรับฟังความเห็นและการชดเชยอย่างเหมาะสม ในทางตรงกันข้าม หลักฐานที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า ในกรณีส่วนใหญ่ การโยกย้ายเกิดขึ้น หรือมีการขู่ว่าจะโยกย้ายโดยเป็นผลมาจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย เป็นการกระทำที่ขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศ กิจกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายละเมิดต่อกฎหมายในลักษณะดังต่อไปนี้

- **ข้อมูลล่วงหน้า** ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายอย่างไม่เป็นทางการ และยังไม่ทราบว่าเป็นโครงการเกี่ยวข้องกับอะไร จากข้อมูลในจากการสนทนากลุ่มทำให้พบว่าในหลายกรณี ผู้ได้รับผลกระทบได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการนี้เป็นครั้งแรก ตอนที่เจ้าหน้าที่เดินทางมาสำรวจที่ดิน ที่ทำกิน และแปลงผักของตน หรือตอนที่ได้เห็นการก่อสร้างเริ่มต้นขึ้นแล้ว มีเพียง 7 เปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า พวกเขาได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับโครงการจากหน่วยงานของรัฐ ในบรรดาผู้ที่ได้รับข้อมูลจากราชการและบริษัทประมาณสามในห้าระบุว่า ข้อมูลที่ได้รับพูดถึงผลกระทบและประโยชน์ในเชิงบวกของโครงการเท่านั้น ส่วนชาวบ้านที่เหลือหรือสองในห้า ได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบในเชิงลบด้วย
- **การรับฟังความเห็นจากทุกฝ่าย** มีเพียง 27 เปอร์เซ็นต์ของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า ได้เข้าร่วมในการประชุมกับชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ในบรรดาผู้เข้าร่วมประชุม 82 เปอร์เซ็นต์ ระบุว่าไม่ได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพราะผู้ที่เข้าประชุมไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับเป้าประสงค์และกระบวนการจัดประชุม หรือเป็นเพราะผู้จัดประชุมไม่ได้เชื้อเชิญให้ตั้งคำถามหรือแสดงความเห็น ในกรณีอื่น ๆ ผู้เข้าร่วมประชุมระบุว่า มีความหวาดกลัวที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าใจสิ่งที่มีการพูดถึงในระหว่างการประชุม ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าในการประชุมจะมีเพียงการเสนอข้อมูลของราชการ แทนที่จะมีการปรึกษาหารือเพื่อรับฟังความเห็นและการสนทนากับผู้ได้รับผลกระทบอย่างจริงจัง
- **ค่าชดเชย** มีเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ ของครัวเรือนที่ได้รับค่าชดเชย และโดยส่วนใหญ่มักจะจ่ายไม่ครบ (สี่ในห้าของครัวเรือนที่ได้รับเงินระบุว่า เงินที่ได้รับน้อยกว่าจำนวนที่สัญญา) จากข้อมูลในการสนทนากลุ่ม มีการจ่ายค่าชดเชยให้เฉพาะความสูญเสียของไม้ยืนต้นและพืชผลในที่ดิน แทนที่จะเป็นการชดเชยมูลค่าที่ดิน อย่างไรก็ดี แม้จะมีการจ่ายค่าชดเชยให้เฉพาะพืชผลที่เสียหาย แต่เกษตรกรก็จำเป็นต้องมีเงินทุนเพื่อนำไปซื้อที่ดินแปลงใหม่ รวมทั้งการลงทุนปลูกพืชในที่ดินแปลงใหม่เพื่อชดเชยกับความสูญเสียที่เกิดขึ้น การจ่ายค่าชดเชยที่เป็นอยู่จึงมีลักษณะไม่เพียงพอ ไม่ได้ช่วยทำให้เกษตรกรที่ต้องโยกย้ายสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ในแปลงเกษตรที่ให้ประโยชน์เท่ากันหรือดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับที่ดินที่สูญเสียไป ทั้ง ๆ

[30] Centre on Housing Rights and Evictions, 'A Guide to Land, Property and Housing Rights in Burma, 2009,' น.32 (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ที่ น.33-39) http://www.globalprotectioncluster.org/_assets/files/field_protection_clusters/myanmar/files/HLP เปอร์เซ็นต์20AoR/เมียนมาร์_Guide_HLP_Rights_2009_EN.pdf

ที่เป็นข้อกำหนดตามแนวปฏิบัติและกฎหมายระหว่างประเทศ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มยังระบุว่า จำนวนค่าชดเชยที่จ่ายให้กับเกษตรกรที่ต้องโยกย้ายในหลายกรณี มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะนำไปซื้อที่ดินแปลงอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่ดินในหมู่บ้านบาวาร์ ซึ่งคาดว่าชาวบ้านจำนวนมากในหมู่บ้านแห่งนี้จะต้องถูกโยกย้ายออกไป ทั้งไม่มีการชดเชยให้กับการสูญเสียด้านอื่นของการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียแรงงานด้านเกษตร และรายได้อื่น ๆ ซึ่งมาจากที่ดินแปลงอื่นนอกเหนือจากที่ทำกิน

- **ไม่มีการจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยแปลงใหม่ให้อย่างเพียงพอ** จากกรณีศึกษาของหลายครอบครัวที่ได้รับการจัดสรรที่ดินแปลงใหม่ชี้ว่า ที่ดินแปลงใหม่เหล่านี้ยังไม่เพียงพอ ครอบครัวที่ย้ายเข้าไปอยู่ในที่ดินแปลงใหม่ต้องย้ายออกมาเพราะอยู่ไม่ได้เนื่องจากขาดน้ำ ขาดเส้นทางคมนาคม หรือมีปัญหาในการส่งลูกไปโรงเรียน มีเพียงครอบครัวเดียวซึ่งอยู่ในที่จัดสรรใหม่ ชาวบ้านยังไม่ค่อยมีความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพการก่อสร้างของบ้านที่ได้รับการจัดสรรใหม่ และมีเพียงประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่สำรวจซึ่งให้ข้อมูลว่า มีการเตรียมการจัดสรรที่ดินใหม่เพื่ออนาคตของตนเอง มีเพียง 1 เปอร์เซ็นต์ของครัวเรือนที่เชื่อมั่นว่า รัฐบาลมีแผนการเพื่อประกันให้ชีวิตของตนเองในอนาคตมีความมั่นคง

สิทธิด้านการศึกษา

สิทธิด้านการศึกษาได้รับการคุ้มครองจากทั้งกติกา ICESCR และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก[31] รัฐมีหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนในระบบโรงเรียนปรกติ และการยอมรับสิทธิเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองจากการทำงานที่อันตราย หรืองานที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของตน[32] กรณีศึกษาในรายงานฉบับนี้ชี้ว่า บางครอบครัวที่ถูกโยกย้ายออกไปจะไม่สามารถส่งลูกหลานไปโรงเรียนอีกต่อไปได้ ทำให้เกิดความเสี่ยงว่าการโยกย้ายเพิ่มเติมจะยิ่งเพิ่มแรงกดดันต่อรายได้ของครัวเรือน ทำให้ปัญหาความมั่นคงด้านอาหารเลวร้ายลง จนถึงระดับที่ต้องให้เด็กออกจากโรงเรียนเพื่อมาหางานทำ เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว ซึ่งย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิด้านการศึกษา

สิทธิชนพื้นเมือง

เมียนมาร์ ไทย และญี่ปุ่น ลงคะแนนเสียงรับรองปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของปวงชนท้องถิ่นดั้งเดิม (UN Declaration on the Rights of Indigenous People - UNDRIP) ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2550[33] ข้อ 10 ปฏิญญา UNDRIP[34] ระบุว่า “ชนเผ่าพื้นเมืองต้องไม่ถูกบังคับให้ออกจากที่ดินหรือเขตแดนของตน จะไม่มีการตั้งถิ่นฐานใหม่เกิดขึ้นโดยปราศจากความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอของชนเผ่าพื้นเมืองที่เกี่ยวข้อง และหลังจากที่มีข้อตกลงในการชดเชยที่เป็นธรรมและเหมาะสมแล้ว

---

[31] ICESCR, ข้อ 13, 14; CRC, ข้อ 28, 29

[32] เพิ่งอ้าง, ข้อ 28(1); 32(1)

[33] ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติยังได้รับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชนกลุ่มน้อยในชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยด้านศาสนาและภาษา (Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities) ในวันที่ 18 ธันวาคม 2535, A/Res/47/135, http://www.un-documents.net/a47r135.htm

[34] UNDRIP, รับรองโดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ 29 มิถุนายน 2542 https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf นอกจากนั้น อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองและการบูรณาการชนพื้นเมืองและชนเผ่าและชนกึ่งชนเผ่าในประเทศที่ได้รับเอกราช พ.ศ. 2532 (ฉบับที่169) ขององค์การแรงงานโลก (อนุสัญญาองค์การแรงงานโลก) ยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิของชนพื้นเมืองและชนเผ่า ข้อกำหนดในอนุสัญญาองค์การแรงงานโลกสอดคล้องกับข้อกำหนดในปฏิญญา UNDRIP และการรับรองปฏิญญา UNDRIP สะท้อนให้เห็นการยอมรับในขั้นพื้นฐานที่มีต่อหลักการของอนุสัญญาขององค์การแรงงานโลก สำหรับอนุสัญญาขององค์การแรงงานโลก โปรดดู: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:C169

และหากเป็นไปได้ ให้มีทางเลือกในการกลับคืนถิ่นนั้นได้อีก" แม้กฎหมายเมียนมาร์จะไม่นิยามความเป็นชนพื้นเมือง แต่บรรดาชาวกะเหรี่ยงและทวายจัดตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งของ 135 กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับของรัฐบาลเมียนมาร์ ด้วยเหตุดังกล่าว การตัดสินใจใด ๆ ในการโยกย้ายบุคคลเหล่านี้ควรเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ (free, prior and informed consent - FPIC)

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Office of the High Commissioner for Human Rights - UNOHCHR) นิยามว่า ความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ หมายถึง

- **"อิสระ"** หมายถึง ไม่ได้เกิดจากการขืนใจ การข่มขู่ หรือการหลอกลวง
- **"ล่วงหน้า"** หมายถึง เป็นความยินยอมที่ได้รับเป็นการล่วงหน้าอย่างเพียงพอ ทั้งนี้โดยเป็นความยินยอมให้สามารถกระทำหรือเริ่มต้นกิจกรรมใด ๆ ได้ และมีการแสดงความเคารพต่อข้อกำหนดด้านเวลาของกระบวนการรับฟังความเห็นที่จัดให้กับกลุ่มชนพื้นเมือง และ
- **"ได้รับข้อมูลเพียงพอ"** หมายถึง เป็นข้อมูลที่ครอบคลุมในหลายประเด็น ทั้งในแง่ลักษณะ ขนาด ความถี่ ผลกระทบและขอบเขตของโครงการหรือกิจกรรมที่เสนอ เป้าประสงค์ของโครงการรวมทั้งระยะเวลา ที่ตั้งและพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบ การประเมินในเบื้องต้นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น บุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินงานตามโครงการ รวมทั้งขั้นตอนปฏิบัติของโครงการ[35]

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติยังเน้นย้ำว่า กระบวนการแสวงหาความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอจากชุมชนท้องถิ่น ควรกำหนดอย่างเปิดเผยให้ชุมชนท้องถิ่นเลือกที่จะไม่แสดงความยินยอมได้ (เช่น การปฏิเสธโครงการที่เสนอ) อีกทั้งการรับฟังความเห็นและการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการยินยอมนี้[36] สำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติยังชี้แจงว่า สิทธิของชนพื้นเมืองครอบคลุมถึง "สิทธิที่จะได้รับการชดใช้" หรือการเรียกคืนที่ดินที่ถูกยึดไปโดยปราศจากความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ[37] โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายเดินหน้าไปโดยปราศจากความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ด้วยเหตุดังกล่าว ชาวบ้านจึงควรได้รับที่ดินที่ถูกเวนคืนไปกลับคืนมา และต้องสนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและมีการรับฟังความเห็นเพื่อให้ได้ความยินยอมอย่างจริงจัง

ความรับผิดชอบและพันธกรณีนอกอาณาเขตของรัฐ

ทั้งรัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทยต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน และผลของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยรัฐบาลเมียนมาร์ได้อนุมัติโครงการ เวนคืนที่ดินของชาวบ้านและดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายโดยภาพรวม ในขณะที่รัฐบาลไทยให้ความสนับสนุนด้านการเงินและการเมืองกับโครงการนี้ นับแต่มีบันทึกความเข้าใจฉบับแรกเมื่อปี 2551 นิติบุคคลเฉพาะกิจ (Special Purpose Vehicle - SPV) ที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่เมื่อปี 2556 เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ส่วนบริษัท ทวาย เอส.อี.แซด. ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด (Dawei SEZ Development Co.) เป็นการลงทุนร่วมกันคนละครึ่งระหว่างรัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทย

ประเทศอื่น ๆ ซึ่งอาจต้องการเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งในแง่การเงิน หรือมีรัฐวิสาหกิจและบรรษัท

[35] เพิ่งอ้าง
[36] เพิ่งอ้าง
[37] เพิ่งอ้าง

ของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายในอนาคต ก็ต้องตระหนักถึงพันธกรณีที่จะต้องเคารพ คุ้มครอง และปฏิบัติให้สิทธิมนุษยชนเป็นผลสำหรับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการนี้ อันที่จริงพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐมีขอบเขตไปพ้นจากเขตแดนประเทศตนเองด้วย[38]

ธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนไม่ใช่ปัญหาที่ต้องแก้ไขสำหรับรัฐบาลเท่านั้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการยอมรับมากขึ้นว่าบรรษัทและนักลงทุนต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในการตัดสินใจและการดำเนินงานตามโครงการด้วย หลักการชี้นำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principles on Business and Human Rights)[39] เป็นผลงานการจัดทำของศาสตราจารย์ John Ruggie ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการแห่งสหประชาชาติว่าด้วยประเด็นสิทธิมนุษยชนและบรรษัทข้ามชาติและวิสาหกิจด้านธุรกิจอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมถึงธุรกิจและกิจกรรมของบรรษัทที่มีโครงสร้างระดับโลก โดยคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติมีมติรับรองอย่างเป็นเอกฉันท์เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2554 ถือว่าเป็นแนวปฏิบัติพื้นฐานที่ธุรกิจและรัฐต้องปฏิบัติตาม ทั้งนี้เพื่อลดการปฏิบัติมิชอบทางสิทธิมนุษยชนซึ่งอาจเป็นผลมาจากการลงทุนและการดำเนินธุรกิจ แนวปฏิบัติเหล่านี้ครอบคลุมมาตรฐานระหว่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับ และเป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับบรรษัทและรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขนานใหญ่อย่างเช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย หลักการชี้นำดังกล่าวเป็นการปฏิบัติตามกรอบ “คุ้มครอง เคารพ เยียวยา” ที่ครอบคลุมความรับผิดชอบหลักสามประการ ได้แก่

1. หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองไม่ให้เกิดการปฏิบัติมิชอบทางสิทธิมนุษยชน รัฐมีหน้าที่ต้องป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิบัติมิชอบทางสิทธิมนุษยชนจากบุคคลที่สาม รวมทั้งภาคธุรกิจ
2. ความรับผิดชอบของบรรษัทที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน ธุรกิจทุกแห่งจะต้องดำเนินการตรวจสอบภายในเพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติมิชอบทางสิทธิมนุษยชนและแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น
3. การเข้าถึงการเยียวยาที่เป็นผลของผู้เสียหาย สำหรับผู้เสียหายจากการปฏิบัติมิชอบทางสิทธิมนุษยชน พวกเขาจะต้องสามารถเข้าถึงการเยียวยาทั้งที่ผ่านศาลและกระบวนการอื่น ๆ

รัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทย รวมทั้งภาคธุรกิจอย่างกรณีเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายย่อมหมายถึงบริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) รวมทั้งนักลงทุนคนอื่น ๆ ในปัจจุบันและอนาคต จึงมีความรับผิดชอบที่จะต้องคุ้มครองและเคารพสิทธิมนุษยชน รวมทั้งจัดให้มีการเยียวยาที่เป็นผลกรณีที่พบว่ามีผลกระทบร้ายแรงด้านสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น

มาตรฐานระดับภูมิภาค

บทบาทของเมียนมาร์ในฐานะประธานสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South-East Asian Nations - ASEAN) เป็นเหตุให้ประเทศนี้อยู่ในตำแหน่งผู้นำในเชิงสัญลักษณ์ และกระตุ้นให้รัฐบาลเมียนมาร์เป็นตัวอย่างให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรฐานระดับภูมิภาคของตนอย่างจริงจัง รวมทั้งพันธกิจและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กฎบัตรอาเซียนซึ่งมีการลงนามเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 โดยบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งเมียนมาร์และ

---

[38] บทสรุปที่น่าจะเป็นประโยชน์ที่สุดเกี่ยวกับพันธกรณีทางด้านสิทธิมนุษยชนสากลที่ขยายขอบเขตนอกเหนือไปจากพรมแดนภายในรัฐ โปรดดูใน หลักการมาสทริชท์ (Maastricht Principles) ซึ่งเป็นผลจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญซึ่งจัดโดย ศูนย์สิทธิมนุษยชนมาสทริชท์ (Masstricht Centre of Human Rights) และคณะกรรมการนักกฎหมายระหว่างประเทศ (International Commission of Jurists) ในเดือนกันยายน 2554, http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Institutes/MaastrichtCentreForHumanRights/MaastrichtETOPrinciples.htm

[39] หลักการชี้นำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) ซึ่งเห็นชอบตามมติที่ 17/4 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2544 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Guiding_Principles BusinessHR_EN.pdf

ไทย ได้ระบุเป้าประสงค์ของอาเซียนตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้[40]

1. เพื่อประกันว่าประชาชนและรัฐสมาชิกของอาเซียนอยู่ร่วมกับประชาคมโลกได้โดยสันติในสภาวะที่เป็นธรรม มีประชาธิปไตยและมีความปรองดองกัน (ข้อ 1(4));
2. เพื่อบรรเทาความยากจนและลดช่องว่างการพัฒนาภายในอาเซียน โดยผ่านความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ข้อ 1(6));
3. เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย เพิ่มพูนธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรม ตลอดจนส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของรัฐสมาชิกของอาเซียน (ข้อ 1(7));
4. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อทำให้แน่ใจว่า ในภูมิภาคมีการคุ้มครองสภาพแวดล้อม ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (ข้อ 1(9));
5. เพื่อเพิ่มพูนความเป็นอยู่ที่ดีในการดำรงชีวิตของประชาชนอาเซียนด้วยการให้ประชาชนมีโอกาสที่ทัดเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนามนุษย์ สวัสดิการสังคม และความยุติธรรม (ข้อ 1(11)); และ
6. เพื่อส่งเสริมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทุกภาคส่วนของสังคมได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมทั้งได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการรวมตัวและการสร้างประชาคมของอาเซียน (ข้อ 1(13)) (เน้นโดยผู้เขียน)

ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2555 สะท้อนเป้าประสงค์และหลักการของอาเซียนตามกฎบัตรอาเซียน โดยเฉพาะ “การเคารพและการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รวมทั้งหลักการประชาธิปไตย นิติธรรม และธรรมาภิบาล” หลักการที่ได้รับการคุ้มครองในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างเป็นผลและมีผลบังคับตามที่กำหนด[41] การไม่เลือกปฏิบัติและการคุ้มครองที่เท่าเทียมตามกฎหมาย[42] สิทธิทั้งปวงในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน[43] ข้อห้ามต่อการยึดทรัพย์สินโดยพลการและการแทรกแซงความเป็นส่วนตัวและเคหสถาน[44] สิทธิที่จะได้ทำงานและสิทธิด้านการศึกษา[45] สิทธิที่จะได้รับมาตรฐานการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับอาหาร ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาด และมีความยั่งยืน[46] ในฐานะภาคีสมาชิกอาเซียน รัฐบาลไทยและรัฐบาลเมียนมาร์ต้องประกันว่าได้ปฏิบัติตามพันธกิจที่จะเคารพ คุ้มครอง และปฏิบัติให้สิทธิมนุษยชนเป็นผล

กฎหมายภายในประเทศไทย

ดังที่ตั้งข้อสังเกตข้างต้น รัฐบาลไทยซึ่งถือหุ้นครึ่งหนึ่งของบริษัทที่พัฒนาโครงการนี้ จึงมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการดำเนินงานของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย กฎหมายไทยมีบทบัญญัติที่กำกับดูแลการปฏิบัติของหน่วยงาน ทั้งที่เป็นบรรษัทและหน่วยงานของรัฐดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (มาตรา 67(2)) ระบุว่า

> การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ

[40] กฎบัตรอาเซียน, http://www.asean.org/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf
[41] AHRD, หลักการ 5
[42] เพิ่งอ้าง, หลักการ 3
[43] เพิ่งอ้าง, หลักการ 10, 26
[44] เพิ่งอ้าง, หลักการ 17; 21
[45] เพิ่งอ้าง, หลักการ 31
[46] เพิ่งอ้าง, หลักการ 28

จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ยังมีข้อกำหนดเพิ่มเติมให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาและสาธารณูปการขั้นพื้นฐานที่จะส่งผลกระทบรุนแรงด้านสิ่งแวดล้อม ต้องมีการจัดทำการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment - EIA) ก่อนจะเริ่มโครงการ

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กำหนดให้โครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจส่งผลกระทบร้ายแรงต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและ/หรือสุขภาพ ต้องมีการจัดทำการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environmental and Health Impact Assessment - EHIA) และเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งการแสดงความเห็นของหน่วยงานอิสระเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 จำแนกโครงการหรือกิจกรรม 11 ประเภทที่อาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชุมชน และจำเป็นต้องทำการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยรวมถึงโครงการที่จะพัฒนาขึ้นในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โครงการภายใต้โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายที่เกี่ยวข้อง น่าจะประกอบด้วย (1) การถมที่ดินในทะเลริมชายฝั่ง ติดแนวชายฝั่ง (2) เหมืองแร่ถ่านหิน (3) นิคมอุตสาหกรรม (4) อุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่มีกระบวนการผลิตทางเคมี และ (5) ท่าเรือ[47]

แม้จะมีข้อกำหนดให้ต้องวิเคราะห์ผลกระทบตามกฎหมายไทย แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม หรือการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพให้กับสาธารณชน การวิเคราะห์ใด ๆ ที่จัดทำขึ้นโดยปราศจากการรับฟังความเห็นอย่างเพียงพอ หรือการส่งเสริมให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบมีโอกาสแสดงความเห็น ย่อมขัดกับหลักกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศ

ในกรณีการประเมินผลกระทบที่จัดทำโดยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของการสร้างถนนเชื่อมต่อของเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย เกิดขึ้นหลังจากเริ่มมีการก่อสร้างถนนแล้ว เป็นเหตุให้ชาวบ้านร้องเรียนในหลายข้อตามที่ปรากฏในบทที่ 2 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมาไม่มีการรับฟังความเห็นจากพวกเขาอย่างเพียงพอหรือเหมาะสม และที่ผ่านมาไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายงานการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในทั้งสองกรณีที่อยู่ภายใต้โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

กฎหมายภายในประเทศของเมียนมาร์

กฎหมายของเมียนมาร์อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง ในปี 2557 มีการออกพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2557 เพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย พ.ศ. 2554 (กฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย)[48] อย่างไรก็ดี โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายเริ่มต้นขึ้นในขณะที่กฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายมีผลบังคับใช้ ด้วยเหตุดังกล่าวทั้งกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย พ.ศ. 2554 และพ.ร.บ.ฉบับใหม่ต่างมีผลเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การดำเนินงานของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

---

[47] ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2553 http://www.jetro.go.jp/thailand/pdf/hia.pdf

[48] กฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย, http://www.dica.gov.mm/includes/DSEZ.pdf เป็นการออกกฎหมายตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2557 (MSEZ Law) http://www.mcpt.gov.mm/sites/default/files/pdf/laws%20and%20regulation/Miscellaneous/The%20Myanmar%20Special%20Economic%20Zone%20Law.pdf

สิ่งที่ควรสังเกตเป็นเบื้องต้นและเป็นข้อสังเกตที่สำคัญมากสุดเกี่ยวกับกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย พ.ศ. 2554 ได้แก่ ไม่มีเนื้อหาโดยตรงเกี่ยวกับผู้มีสิทธิในที่ดินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นการมองข้ามความสำคัญของการรับฟังความเห็นและความยินยอมของชุมชน เป็นเหตุให้สามารถเวนคืนที่ดินจากเจ้าของที่ดินเดิมได้ และไม่มีการคุ้มครองสิทธิของชุมชนในท้องถิ่น การมองข้ามความสำคัญเช่นนี้ดูเหมือนจะขัดกับความรับผิดชอบด้านสิทธิมนุษยชนของเมียนมาร์ดังที่กล่าวถึงข้างต้น

กฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประชาชนแบบอ้อม ๆ โดยกำหนดเป็นพันธกรณีให้นักลงทุนต้องจ่ายค่าชดเชย และจัดให้มีการเคลื่อนย้ายของประชาชนซึ่งไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน มาตรา 34 ของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายระบุว่า

ผู้พัฒนาโครงการและนักลงทุนต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนย้ายและเป็นค่าชดเชยให้กับบ้านเรือน อาคาร แปลงเกษตร สวนผักและสวนผลไม้ เรือกสวนไร่นา สวนป่าหรือที่ดินใด ๆ ที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย หากจำเป็นต้องมีการเคลื่อนย้ายสิ่งของเหล่านี้ นอกจากนั้น ยังต้องปฏิบัติให้เป็นผลซึ่งความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ต้องโยกย้าย โดยให้มีมาตรฐานด้านชีวิตไม่ต่ำไปกว่าของเดิม

โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น การจ่ายค่าชดเชยอยู่ในระดับไม่เพียงพอที่จะช่วยรักษามาตรฐานการดำรงชีพแบบเดิมของผู้ที่ถูกโยกย้าย และมักจ่ายไม่เต็มจำนวน โดยเป็นค่าชดเชยสำหรับพืชผล (จากสวน) แต่ไม่ใช่ค่าชดเชยสำหรับที่ดิน เรือกสวนไร่นา สวนผัก สวนผลไม้ ทุ่งหญ้า) ไม่มีมาตรการเพื่อรับมือกับการสูญเสียด้านอาชีพอันเป็นผลมาจากการสูญเสียที่ดินสาธารณะซึ่งเป็นแหล่งอาหารและรายได้ กล่าวอีกอย่างหนึ่ง บริษัทไม่ได้แบกรับค่าใช้จ่ายในการย้ายบ้านและที่ทำกินไปยังที่ใหม่ ทั้ง ๆ ที่กฎหมายบังคับเอาไว้ ทั้งไม่ได้ประกันให้มีการปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ได้รับผลกระทบอย่างน้อยเพื่อให้พวกเขาสามารถมีมาตรฐานการครองชีพเท่ากับแบบเดิมได้

เช่นเดียวกับกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2557 ฉบับใหม่ยังกำหนดให้มีค่าชดเชยไม่เพียงเฉพาะพืชผลรวมถึงที่ดินและอาคาร และเหมือนฉบับก่อน ไม่ได้กำหนดให้มีเฉพาะพันธกรณีที่ต้องจ่ายค่าชดเชย แต่ยังต้องจ่ายให้กับการเคลื่อนย้ายและการเข้าไปอยู่ในที่ดินใหม่ของผู้ได้รับผลกระทบ และเหมือนฉบับก่อน นักลงทุนและผู้พัฒนาโครงการต้องประกันว่า “คนที่ยังตัดสินใจอยู่ต่อไปในพื้นที่ จะต้องไม่มีมาตรฐานชีวิตที่ต่ำกว่าเดิม ต้องมีการปฏิบัติตามความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเป็นผล ซึ่งจะทำให้การเคลื่อนย้ายเป็นไปโดยง่ายและราบรื่น” กล่าวอีกอย่างหนึ่ง พันธกรณีเหล่านี้มีผลครอบคลุมถึงผู้ที่ถูกบังคับให้ออกจากบ้านเรือนของตน ไม่ใช่แค่เจ้าของที่ดิน

ข้อสังเกตที่สองได้แก่ มาตรา 35(e) ของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายระบุว่า

> *ในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย นักพัฒนาโครงการหรือนักลงทุนที่ต้องการประกอบวิสาหกิจที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นผลในที่ดินซึ่งได้รับสัญญาเช่าหรือใช้ ในกรณีเช่นนั้น วิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับความตกลงควรได้รับเงื่อนไขตามความตกลงฉบับเดิม หรือให้มีสิทธิไม่เกินสองปีนับจากวันที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการ หากทำโครงการไม่สำเร็จ จะมีการยกเลิกใบอนุญาต แล้วจะคืนที่ดินผืนดังกล่าวให้กับเจ้าของ และให้มีการรื้ออาคารในที่ดินออกไป*[49]

เนื่องจากกิจกรรมทุกประการได้ยุติลงตั้งแต่ปลายปี 2556 ในช่วงที่กฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายยังมีผลบังคับใช้ ในปัจจุบันไม่มีนักพัฒนาโครงการหรือนักลงทุนรายใดที่สัญญาว่าจะดำเนินโครงการจนแล้วเสร็จ ชุมชนที่ถูกโยกย้ายก็ควรมีสิทธิขอให้ส่งมอบที่ดินของตนคืนมาโดยทันที และสุดท้ายให้มีการแจกจ่ายให้กับคนในท้องถิ่น

ประการที่สาม กฎหมายเมียนมาร์กำหนดให้ผู้พัฒนาโครงการต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบร้ายแรงด้านสิ่งแวดล้อม กฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายระบุว่า ผู้

[49] เนื้อหาสะท้อนสาระของมาตรา 37(e) ของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

พัฒนาและนักลงทุนในโครงการ *"ต้องไม่ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและมลพิษทางอากาศอันเป็นผลเนื่องมาจากการดำเนินงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย"*[50] พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2557 ฉบับใหม่กำหนดให้นักลงทุนต้อง *"ปฏิบัติตามมาตรฐานและบรรทัดฐานในพระราชบัญญัติอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเมียนมาร์ และมาตรฐานและบรรทัดฐานระหว่างประเทศ"* ในทำนองเดียวกัน พระราชบัญญัติการลงทุนจากต่างประเทศในเมียนมาร์ พ.ศ. 2555 ห้ามการประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม[51] การไม่ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเพียงพอในกรณีโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจึงขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าว

ค่อนข้างชัดเจนว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมร้ายแรง โดยมีตัวอย่างจากกรณีนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดในประเทศไทย ในแง่ของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายต่อชุมชนในพื้นที่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดตั้งขึ้นเมื่อต้นทศวรรษ 2530 ที่จังหวัดระยอง บริเวณอ่าวไทย เป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึก โรงงานบำบัดน้ำเสียและโรงงานพลาสติก ซึ่งเป็นนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ใหญ่สุดแห่งหนึ่งของโลก ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของนิคมแห่งนี้ร้ายแรงอย่างยิ่ง กากของเสียซึ่งเป็นพิษจากอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเป็นเหตุให้แหล่งน้ำในพื้นที่ถูกทำลายโดยถาวร ทั้งแม่น้ำลำคลอง ห้วย หนอง น้ำฝน รวมทั้งยังทำให้ดินปนเปื้อน[52] ในปี 2546 สถาบันมะเร็งแห่งชาติของประเทศไทยพบอัตราการป่วยเป็นมะเร็งปากมดลูก มะเร็งต่อมหมวกไต มะเร็งทรวงอก มะเร็งโพรงจมูก มะเร็งในช่องท้อง มะเร็งในลำคอ และมะเร็งในเลือดในจังหวัดระยองสูงสุดในประเทศ[53] แม้ว่านักกิจกรรมเชื่อว่าผู้เสียชีวิตกว่า 2,000 คนเป็นผลมาจากมลพิษของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด[54] ด้วยเหตุดังกล่าวผู้ร่วมพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจึงต้องแสดงให้เห็นอย่างน่าพอใจว่า จะสามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งมีความร้ายแรงและมีผลระยะยาวอันเนื่องมาจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายได้

จำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎหมายเพิ่มเติม

การโยกย้ายและการเวนคืนที่ดินยังคงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ และจำเป็นต้องมีกฎหมายในประเทศซึ่งให้การคุ้มครองที่ดีขึ้นกับสิทธิการถือครองที่ดินของประชาชน นอกจากนั้น กฎหมายดังกล่าวควรมีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้าย ข้อกำหนดการจัดให้มีอาหารและที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ การคุ้มครองสิทธิคนพื้นเมือง หลักการความยินยอมที่เกิดจากการแจ้งล่วงหน้า ความเข้าใจและเป็นไปโดยอิสระ ข้อกำหนดการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรมสำหรับที่ดินที่ถูกเวนคืนโดยกำหนดเป็นตัวบทในกฎหมาย กฎหมายดังกล่าวยังควรจัดให้มีกลไกไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งที่ผ่านศาลและไม่ผ่านศาล ซึ่งมีลักษณะโปร่งใส ทั้งนี้เพื่อคลี่คลายข้อพิพาทด้านที่ดินที่เกิดขึ้น กลไกเหล่านี้ต้องเป็นอิสระจากรัฐสภาและรัฐบาลเมียนมาร์ และพลเมืองเมียนมาร์ทุกคนต้องสามารถเข้าถึงได้ เกษตรกร ชุมชน รวมทั้งภาคประชาสังคมควรมีบทบาทอย่างเต็มที่และเข้มแข็งในกระบวนการปรึกษาหารือเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้

หลายประเทศยังคงไม่มีกฎหมายเพื่อควบคุมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจ ในฐานะเป็นประเทศที่เพิ่งจะเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านี้ เมียนมาร์สามารถเรียนรู้จากบทเรียนของประเทศอื่นได้ ในประเทศอื่น ๆ มีการแก้ไขกฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็นขั้นเป็นตอน หลังจากพบว่ามีปัญหาและผลกระทบด้านลบ รวมทั้งผลกระทบด้านลบที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ

---

[50] เนื้อหาสะท้อนสาระของมาตรา 34 ของกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

[51] พระราชบัญญัติการลงทุนจากต่างประเทศ มาตรา 4 (ก)-(ง) ระบุถึงธุรกิจทุกประเภทที่ (ก) "เป็นภัยคุกคามและส่งผลร้ายต่อวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของกลุ่มเชื้อชาติในประเทศนั้น" (ข) "เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน" (ค) "เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ" และ (ง) อุตสาหกรรมที่อันตรายต่อชุมชนหรือมีความเป็นพิษ" (และอื่น ๆ)

[52] 'Dawei: Points of concerns,' TERRA, สิงหาคม 2555 http://www.terraper.org/mainpage/images/keysub/1348571066_th.pdf

[53] 'In Industrial Thailand, Health and Business Concerns Collide,' The New York Times, 18 ธันวาคม 2542, http://www.nytimes.com/2009/12/19/world/asia/19thai.html?pagewanted=1&_r=3&emc=eta1

[54] 'Toxic Thailand,' Al Jazeera 101 East, 24 เมษายน 2553, http://www.aljazeera.com/programmes/101east/2010/04/201042195456388882.html

อุตสาหกรรมอื่น ๆ

ในขณะที่เมียนมาร์เปิดประเทศรับนักลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น อาจนำไปสู่ความขัดแย้งใหม่ ๆ (เช่น ข้อพิพาทระหว่างชุมชนและภายในชุมชน กับเจ้าหน้าที่รัฐระดับต่าง ๆ และภาคธุรกิจอื่น ๆ ฯลฯ) และจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอีกหลายฉบับ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาที่เป็นผลมาจากระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ กฎหมายผังเมือง การใช้ประโยชน์จากที่ดิน การเข้าถึงข้อมูล หากปราศจากสิทธิเหล่านี้ รัฐบาลก็เสี่ยงที่จะถูกฟ้องคดีมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ไม่เพียงผู้ฟ้องจะเป็นชุมชน แต่ยังรวมถึงนักลงทุนด้วย

เมียนมาร์สามารถพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและพัฒนาระบบกำกับดูแลขึ้นมาได้ (รวมทั้งการมีกฎหมาย คณะกรรมการรัฐสภา หน่วยงานอิสระ และกลไกอื่น ๆ) การเรียนรู้บทเรียนจากประเทศอื่นย่อมช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ซึ่งมีการปฏิบัติมิชอบต่อสิทธิได้

พันธสัญญาที่มีต่อผู้อพยพจากภาคส่วนที่รับผิดชอบ

ผู้พัฒนาโครงการและภาคส่วนที่รับผิดชอบ ได้แก่ รัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทย รวมทั้งบริษัท อิตาเลียนไทยฯ ได้ยืนยันว่าโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะต้องมีการวางแผนและดำเนินการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐาน

มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากภาคส่วนที่รับผิดชอบ ได้แก่ (1) นโยบายการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจของธนาคารโลก พ.ศ. 2544 (World Bank 2001 Involuntary Resettlement Policy) และ (2) คำแถลงนโยบายป้องกันความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank 2009 Safeguard Policy Statement) คำกล่าวอ้างของผู้พัฒนาโครงการและนักลงทุน พร้อมทั้งเนื้อหาของพันธสัญญาที่คนกลุ่มนี้ได้ให้ไว้ สรุปสาระสำคัญไว้ด้านล่างดังนี้

• กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะมีการวางแผนและดำเนินการที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศที่เหมาะสม

- บทความที่ 1 ในจดหมายข่าว Envi News ฉบับเดือนมิถุนายน 2556 ของบริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด
- บทความที่ 2 ในจดหมายข่าว Envi News ฉบับเดือนสิงหาคม 2556 ของบริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด
- เอกสารนำเสนอ 'โครงการทวาย ประตูใหม่สู่เอเชีย' (Dawei Project the New Asian Gateway) ในงานพบปะนักลงทุนที่กรุงโตเกียว (Tokyo Roadshow) วันที่ 22 พฤษภาคม 2556, หน้าที่ 28 โดย นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีของไทย

• กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะมีการวางแผนและดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายของธนาคารโลก

- "การดำเนินการโยกย้ายถิ่นฐานในปัจจุบันของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ด้วยความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐของเมียนมาร์ทำตามมาตรฐานการโยกย้ายถิ่นฐานของธนาคารโลก" กล่าวโดย นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีของไทย ในเอกสารนำเสนอโครงการในงานพบปะนักลงทุนที่กรุงโตเกียว (Tokyo Roadshow) วันที่ 22 พฤษภาคม 2556, หน้าที่ 28
- เอกสารนำเสนอแบบ Powerpoint โครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตนิคมอุตสาหกรรมทวาย เดือนกุมภาพันธ์ 2555 หน้า 29 โดยบริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด และบริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด
- เอกสารนำเสนอแบบ Powerpoint โครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตนิคมอุตสาหกรรมทวาย เดือนพฤษภาคม 2556 หน้า 73 โดยบริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด และบริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด

• กิจกรรมต่าง ๆ โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะมีการวางแผนและดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายของธนาคารพัฒนาเอเชีย

- เอกสารนำเสนอแบบ Powerpoint โครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตนิคมอุตสาหกรรมทวาย เดือนกุมภาพันธ์ 2555 หน้า 29 โดยบริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด และบริษัท ทวาย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด

รัฐบาลเมียนมาร์ รัฐบาลไทย และบริษัท อิตาเลียนไทยฯ

มีเอกสารและได้กล่าวถึงพันธสัญญาในมาตรฐานสากลว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจ[55] ที่เกี่ยวกับบุคคลและชุมชนท้องถิ่นที่จะต้องอพยพเนื่องจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ดังนั้น นโยบายการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจด้านล่าง จึงสามารถนำไปใช้ได้กับบุคคลและชุมชนท้องถิ่นทั้งหมดที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

วัตถุประสงค์โดยรวมของนโยบายการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจของธนาคารโลก พ.ศ. 2544 รับรองว่า

- ควรหลีกเลี่ยงการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครหากว่าเป็นไปได้ หรือควรลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วยการแสวงหาแนวทางเลือกที่เป็นไปทั้งหมดในการวางแผนโครงการ
- หากว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงการโยกย้ายถิ่นฐานได้ ควรคำนึงถึงและดำเนินกิจกรรมการโยกย้ายถิ่นฐานในฐานะโครงการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการจัดหาทรัพยากรในการลงทุนที่เพียงพอให้กับผู้ที่ถูกโยกย้ายโดยโครงการสามารถมีส่วนร่วมในผลตอบแทนของโครงการ ผู้อพยพควรได้รับการปรึกษาหารืออย่างจริงจังและควรได้รับโอกาสการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการในการโยกย้ายถิ่นฐานต่าง ๆ
- ผู้อพยพควรได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงวิถีการประกอบอาชีพและมาตรฐานการดำรงชีวิตของพวกเขาตามศักยภาพที่มี หรืออย่างน้อยก็ควรจะฟื้นคืนให้อยู่ในระดับเดิมที่เป็นอยู่จริงก่อนที่มีการโยกย้ายถิ่นฐาน หรืออยู่ในระดับที่ดีกว่าก่อนการเริ่มต้นดำเนินงานของโครงการ[56]

วัตถุประสงค์ข้างต้นครอบคลุมผลกระทบทางตรงทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการ ทั้งยังสามารถนำไปใช้ได้เมื่อเกิดการยึดครองที่ดินโดยไม่สมัครใจที่ส่งผลให้เกิด :

- การโยกย้ายถิ่นฐาน หรือการสูญเสียที่อยู่อาศัย
- การสูญเสียสินทรัพย์ หรือไม่สามารถเข้าถึงสินทรัพย์
- การสูญเสียแหล่งรายได้ หรือวิถีการดำรงชีวิต ไม่ว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบจะต้องโยกย้ายไปอีกที่หนึ่งหรือไม่

วัตถุประสงค์ของข้อกำหนดนโยบายป้องกันความเสี่ยงว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจของธนาคารพัฒนาเอเชีย มีดังนี้

- หลีกเลี่ยงการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจหากเป็นไปได้
- ลดการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจด้วยการแสวงหาแนวทางเลือกในการออกแบบและวางแผนโครงการ
- พัฒนาปรับปรุงหรืออย่างน้อยฟื้นคืนวิถีการดำรงชีพของผู้อพยพทุกคนที่เป็นอยู่จริงในระดับก่อนการดำเนินงานของโครงการ
- พัฒนาปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพของคนยากจนที่ถูกอพยพและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ข้อกำหนดของธนาคารพัฒนาเอเชียสามารถนำใช้กับ :

- การโยกย้ายถิ่นฐานทางกายภาพ ทั้งหมดหรือบางส่วน ถาวรหรือชั่วคราว (การโยกย้าย การสูญเสียที่ดินที่อยู่อาศัย หรือการสูญเสียที่พักพิง)
- การโยกย้ายถิ่นฐานทางเศรษฐกิจ (การสูญเสียที่ดิน การเข้าถึงสินทรัพย์ แหล่งรายได้ หรือวิถีการดำรงชีพ) ซึ่งเกิดจาก (1) การเข้าครอบครองที่ดินโดยไม่สมัครใจ หรือ (2) การกำหนดข้อจำกัดที่ไม่สมัครใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน หรือการเข้าถึงเขตอุทยานหรือเขตอนุรักษ์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

หลักฐานที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้และได้อภิปรายไว้ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานของโครงการโดยหุ้นส่วนและผู้พัฒนาโครงการนั้นไม่ได้ทำตามพันธสัญญาที่ได้ให้ไว้ และไม่สามารถให้ประกันได้ว่าสิทธิมนุษยชนของผู้ได้รับผลกระทบจะได้รับการเคารพและปกป้องคุ้มครองอย่างถึงที่สุด

---

[55] การโยกย้ายถิ่นฐาน ถูกจัดว่าเป็นการกระทำโดยไม่สมัครใจก็ต่อเมื่อบุคคลหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการเข้าถือสิทธิครอบครองที่ดินที่ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐาน ทั้งที่อยู่อาศัย ทรัพย์สินและวิถีการประกอบอาชีพ

[56] นโยบายการโยกย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจของธนาคารโลก, นโยบายปฏิบัติการข้อ 4.12 (2544)

บทที่ 4

บทสรุป

โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายได้ดำเนินการด้วยกระบวนการที่ไร้ประสิทธิภาพซึ่งไม่ปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานหลายประการ สิทธิชนพื้นเมืองดั้งเดิมและความรับผิดชอบสาธารณะที่ทั้งรัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทยให้ไว้เกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นโดยไม่สมัครใจและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ชุมชนเข้าถึงข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและการอพยพย้ายถิ่นฐานได้อย่างจำกัด สองในสามของครัวเรือนที่สำรวจไม่ได้รับข้อมูลใด ๆ จากทั้งรัฐบาลและบริษัท สำหรับชาวบ้านที่ได้รับข้อมูลจากรัฐบาลหรือบริษัท ส่วนใหญ่กล่าวว่าได้รับเพียงข้อมูลผลกระทบเชิงบวกและผลประโยชน์จากโครงการ มีเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่สำรวจทั้งหมดรับทราบว่าจะมีการก่อสร้างเขตนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี น้ำมันและก๊าซธรรมชาติขึ้นในพื้นที่ของเขา ทั้งที่จริงแล้วเป็นส่วนสำคัญในแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

ไม่มีการปรึกษาหารือที่มีความหมายกับผู้ได้รับผลกระทบ ผู้ให้ข้อมูลเพียง 27 เปอร์เซ็นต์ได้เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการ ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลว่าการประชุมดังกล่าวเป็นเพียงการนำเสนอโครงการแบบ “ทางเดียว” ในส่วนชาวบ้านที่เข้าร่วมในการประชุม 82 เปอร์เซ็นต์ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการพูดคุยอภิปรายในวงประชุม ส่วนใหญ่เป็นเพราะพวกเขาไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง หรือไม่มีโอกาสได้ตั้งคำถามในที่ประชุม มีครัวเรือนเพียง 8 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่ยินยอมให้รัฐบาลก่อสร้างก่อนโครงการเริ่มขึ้น

กระบวนการจ่ายค่าชดเชยไม่เป็นธรรมและไม่โปร่งใส มีเพียงชาวบ้าน 15 เปอร์เซ็นต์ที่ได้รับค่าชดเชย อัตราค่าชดเชยยังน้อยเกินไปที่จะสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิตในอนาคตให้กับผู้ได้รับผลกระทบได้ คณะวิจัยตั้งข้อสงสัยถึงความเป็นไปได้สูงของการเกิดทุจริตคอร์รัปชั่นในกระบวนการลงทุนและการจ่ายค่าชดเชย เราขอเรียกร้องให้ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเปิดเผยรายชื่อการจ่ายค่าชดเชยสู่สาธารณชนเพื่อให้ชาวบ้านสามารถเปรียบเทียบข้อมูลที่เปิดเผยกับจำนวนค่าชดเชยที่พวกเขาได้รับจริง ในทุกกรณีที่การบันทึกข้อมูลไม่ถูกต้อง จำเป็นต้องดำเนินการจัดให้ชาวบ้านได้รับค่าชดเชยที่เพียงพอ และจ่ายค่าชดเชยให้โดยรวดเร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นส่งผลให้ผู้ได้รับผลกระทบตกอยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายพึ่งพาอาศัยการเกษตรในที่ดินของตนและทรัพยากรธรรมชาติเป็นรายได้หลัก การสูญเสียที่ดินและทรัพยากรอื่น ๆ รวมถึงปัญหาที่ดินและทรัพยากรที่ได้รับจากการชดเชยไม่เพียงพอ จะยิ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของชาวบ้านมากขึ้นอีก ผู้ได้รับผลกระทบต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเพื่อให้พวกเขาสามารถฟื้นฟูวิถีการดำรงชีพ และทำมาหากินได้อีกครั้ง

โครงการนี้เป็นความร่วมมือระหว่างสองประเทศ คือ ไทย และเมียนมาร์ หากว่าความสัมพันธ์กับชาวบ้านไม่พัฒนาขึ้น การดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว อาจส่งผลกระทบทางลบต่อความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนระหว่างเมียนมาร์และไทยที่มีมาอย่างยาวนาน เมียนมาร์ควรเรียนรู้จากบทเรียนความผิดพลาดของประเทศอื่นที่พัฒนานิคมอุตสาหกรรม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาสำคัญ ๆ ที่จะเกิดขึ้นในขณะนี้ และปัญหาต่าง ๆ ที่อาจบานปลายขึ้นในอีกทศวรรษข้างหน้า

ชาวบ้านกล่าวว่า พวกเขาเองไม่ได้ต่อต้านการพัฒนา แต่ว่าต้องการการพัฒนาที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการควรคำนึงถึงข้อกังวลชาวบ้านอย่างจริงจังและพยายามดำเนินการเพื่อไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการยกระดับความมั่นคงในการดำรงชีพของชุมชนท้องถิ่น และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย

- รับรองว่าจะปฏิบัติตามทั้งกฎหมายภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการยึดไล่ที่ดิน สิทธิการได้รับอาหารและที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ รวมทั้งสิทธิชนพื้นเมือง
- ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินมาตรการที่เหมาะสมต่อบริษัทไทยที่ลงทุนในพื้นที่ ในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะดำเนินกิจการ ณ ที่ใดก็ตาม
- กำหนดมาตรการให้กับบริษัทไทย ในการจัดทำการประเมินผลกระทบทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และสิทธิมนุษยชน ก่อนเริ่มดำเนินกิจการต่อ
- ในฐานะเจ้าของโครงการร่วม รัฐบาลไทย (พร้อมทั้งรัฐบาลเมียนมาร์) จะต้องให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อสาธารณชนเกี่ยวกับสถานะปัจจุบันของโครงการ โดยเฉพาะต่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ผลรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กระบวนการจ่ายค่าชดเชยและการจัดการย้ายถิ่นฐานใหม่ นอกจากนี้ ควรสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการในอนาคต ให้แนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอในรายงานฉบับนี้ และระบุอย่างชัดเจนว่าภาคส่วนไหนรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จักต้องไม่มีการดำเนินโครงการต่อหากว่าปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไข

ข้อเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ของประเทศไทยและเมียนมาร์

- ดำเนินการตรวจสอบที่เต็มรูปแบบต่อข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการยึดครองที่ดินและการขับไล่ชาวบ้านออกจากที่ดิน อันเป็นผลสืบเนื่องมากจากกิจกรรมหรือการดำเนินการของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยบริษัทต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและเมียนมาร์ไม่ว่าจะกระทำการ ณ ที่ใดก็ตาม ทั้งนี้การดำเนินการตรวจสอบดังกล่าวต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส มีความสม่ำเสมอและโดยทันท่วงที
- ร่วมมือกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศอื่น ๆ เพื่อสร้างหลักประกันในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับบุคคลและชุมชน ในสถานการณ์เกี่ยวข้องกับผู้ดำเนินการสำคัญเป็นหน่วยงานหรือบรรษัทข้ามชาติ และเป็นการดำเนินกิจการข้ามพรมแดน

ข้อเสนอต่อรัฐบาลสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

- ดำเนินการตรวจสอบข้อกล่าวหาทั้งหมดที่มีมูลความผิดในการทุจริตคอร์รัปชั่นที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าชดเชยให้กับชาวบ้านในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่เข้าไปมีส่วนเป็นนายหน้าต่อรองราคาที่ดิน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเปิดเผยบัญชีรายการจ่ายค่าชดเชยต่อสาธารณชน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถตรวจสอบบัญชีดังกล่าวได้ว่าถูกต้องหรือไม่ และหากว่าไม่ถูกต้อง ควรดำเนินการเพื่อรับรองให้เกิดการจ่ายค่าชดเชยที่เพียงพอให้ครบตามจำนวนทั้งหมดโดยเร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้
- ระงับการดำเนินคดีทางอาญาต่อประชาชนที่ปฏิเสธที่จะย้ายออกจากพื้นที่ ชาวบ้านที่ไร้ที่อยู่จะต้องได้รับความช่วยเหลือโดยด่วน
- พิจารณาทบทวนการให้อนุญาตการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อประชากรจำนวนมาก พิจารณาทบทวนบริเวณและขนาดของพื้นที่โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย เช่นเดียวกับการทำให้เกิดผลกระทบต่อประชากรชนพื้นเมืองให้น้อยที่สุด ซึ่งโดยส่วนใหญ่ไม่ต้องการย้ายออกจากพื้นที่ อธิบายให้กับสาธารณชนอย่างโปร่งใสเกี่ยวกับ เหตุผลการเลือกทำเลที่ตั้งของโครงการขนาดใหญ่ กำหนดไว้อย่างชัดเจนสำหรับ หมู่บ้าน ครัวเรือน ประชากรที่จะได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งภายในและบริเวณรอบ ๆ โครงการ
- ในฐานะเจ้าของโครงการร่วม รัฐบาลเมียนมาร์ (พร้อมทั้งรัฐบาลไทย) จะต้องให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อสาธารณชน

โดยเฉพาะต่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับสถานะปัจจุบันของโครงการ ได้แก่ ผลรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม กระบวนการจ่ายค่าชดเชยและการจัดการย้ายถิ่นฐานใหม่ นอกจากนี้ ควรสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการในอนาคต ให้แนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอในรายงานฉบับนี้ และระบุอย่างชัดเจนว่าภาคส่วนไหนรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จักต้องไม่มีการดำเนินโครงการต่อ หากว่าปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไข

- จัดตั้งกลไกสำหรับกระบวนการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อสร้างหลักประกันว่าความต้องการ รวมทั้งข้อกังวลของชาวบ้าน จะเป็นที่รับรู้และได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ เปิดเผย และเป็นธรรม จะต้องขอความยินยอมที่เป็นอิสระ ล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ จากผู้ได้รับผลกระทบก่อนการตัดสินใจใด ๆ ที่เกี่ยวกับการโอนย้ายที่ดินโดยให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน
- ในกรณีที่การย้ายถิ่นฐานใหม่อาจเป็นที่ยอมรับ รัฐบาลควรดำเนินแผนการอย่างชัดเจน ปฏิบัติได้จริง และสมเหตุสมผล โดยมีส่วนร่วมกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบและเครือข่ายที่สนับสนุน เพื่อสร้างหลักประกันในการสร้างวิถีอาชีพใหม่ให้กับชุมชนต่าง ๆ ที่จะต้องถูกย้ายออกจากพื้นที่ ผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมดจะต้องยังคงมีหลักประกันด้านอาหารและที่อยู่อาศัยในอนาคต โดยอย่างน้อยจะต้องอยู่ในระดับที่เคยมีในช่วงก่อนการเริ่มโครงการ หรือไม่ก็มีมาตรฐานที่สูงกว่า
- จัดการเรื่องค่าชดเชยที่เป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับผ่านกลไกที่เป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่ถูกย้ายออกจากพื้นที่สามารถซื้อหาที่ดิน และมีโอกาสทางอาชีพที่เท่าเทียมกันเมื่อที่ดินถูกยึดไป ควรใส่ใจต่อการให้ค่าชดเชยสำหรับวิถีการดำรงชีพของชาวบ้านซึ่งได้รับผลกระทบในทางลบจากโครงการทั้งหมด มิใช่แค่เพียงค่าชดเชยที่เกี่ยวข้องกับที่ดินเท่านั้น
- ให้ความช่วยเหลือโดยทันทีต่อผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากความยากจนและปัญหาสุขภาพอันเป็นผลมาจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ผู้ได้รับผลกระทบต้องการการสนับสนุนในการเข้าถึงน้ำ ไฟฟ้า สาธารณสุข การศึกษา อาชีพ บ้านที่อยู่อาศัยและที่ดิน
- ให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ในการจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่
- ปฏิบัติตามกฎหมายภายในประเทศและระหว่างประเทศทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจและสิทธิต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการให้หลักประกันว่าเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวด้วย
- ตรวจสอบและดำเนินมาตรการต่อบริษัททั้งหมดที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาในเมียนมาร์
- รับประกันว่าผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนสามารถเข้าถึงการเยียวยาทั้งในกระบวนการยุติธรรมและมาตรการอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิผล เช่น ศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ โปร่งใส่และมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการที่ดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะต่อรัฐสภาสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

- ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ครอบคลุมถึงการปกป้องและการเคารพสิทธิที่ดินของประชาชนเมียนมาร์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์และชนพื้นเมือง รวมถึงการจัดระบบสิทธิในการถือครองที่ดินของพลเมือง
- รับรองว่ากฎหมายที่ดูแลสิทธิการถือครองที่ดินจะต้องสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในเรื่องการรุกไล่ที่ดิน สิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงอาหารและที่อยู่อาศัย และการปกป้องคุ้มครองสิทธิชนพื้นเมือง
- รับรองให้มีกฎหมายที่สร้างกลไกในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเรื่องที่ดิน ที่โปร่งใสและเป็นธรรม ทั้งในเชิงกระบวนการยุติธรรมและมาตรการอื่น ๆ โดยกลไกดังกล่าวจะต้องเป็นอิสระจากทั้งรัฐสภาและรัฐบาล อีกทั้งยังต้องสามารถเข้าถึงได้สำหรับพลเมืองทั้งหมด
- รับรองว่ากระบวนการในการออกกฎหมายที่เสนอแนะข้างต้น จะต้องได้รับการปรึกษาหารือทางสาธารณะโดยมีทั้ง เกษตรกร ชาวนา ชุมชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ
- ศึกษาประสบการณ์ในการพัฒนากฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกลไกที่ควบคุมการพัฒนาและการจัดการอุตสาหกรรมจากประเทศต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยง

ความผิดพลาด การละเลย และการจัดการที่ไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งหาประโยชน์จากประสบการณ์ระหว่างประเทศ กรณีดังกล่าวควรพิจารณาถึงการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศควรได้รับการแก้ไข โดยให้มีการสร้างระบบที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนจากต่างประเทศในพื้นที่ เช่นเดียวกับการคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับสิทธิมนุษยชนของประชาชนที่อาจจะได้รับผลกระทบจากโครงการลงทุนจากต่างประเทศต่าง ๆ

ข้อเสนอต่อ บริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) และนักลงทุนอื่น ๆ ในอนาคต

- รับรองว่า จะปฏิบัติตามหลักการความยินยอมที่เป็นอิสระล่วงหน้า และได้รับข้อมูลเพียงพอ (Free, Prior, Informed Consent – FPIC) เปิดโอกาสให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้มีส่วนร่วมและมีการปรึกษาหารือทางสาธารณะอย่างมีความหมาย เต็มรูปแบบ และด้วยความจริงใจ รวมถึงการจัดทำและการให้ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นล่วงหน้าก่อนกระบวนการตัดสินใจ
- รับรองว่า บริษัทจะดำเนินการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และสิทธิมนุษยชนที่โปร่งใสและครอบคลุมก่อนการเริ่มดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายอีกครั้ง และรับรองว่าข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากรายงานการประเมินผลกระทบได้นำไปดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
- ให้ดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบ ไม่สร้างความเสียหายและอันตรายต่อชาวบ้านในพื้นที่
- ให้ยึดถือหลักการชี้นำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principle on Business and Human Rights) ทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายทั้งหมด
- ให้ยึดถือพันธกรณีตามมาตรฐานสากลว่าด้วยการย้ายถิ่นฐานโดยไม่สมัครใจ หลักพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการรุกไล่ที่ดิน รวมทั้งสิทธิในการเข้าถึงอาหารและที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ
- ในกรณีที่การย้ายถิ่นฐานใหม่อาจเป็นที่ยอมรับ รัฐบาลควรดำเนินแผนการอย่างชัดเจน ปฏิบัติได้จริง และสมเหตุสมผลโดยมีส่วนร่วมกับชุมชนที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงเครือข่ายที่สนับสนุน เพื่อสร้างหลักประกันในการสร้างวิถีอาชีพใหม่ให้กับชุมชนต่าง ๆ ที่จะต้องถูกย้ายออกจากพื้นที่ ผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมดจะต้องจะต้องได้รับหลักประกันมีหลักประกันด้านอาหารและที่อยู่อาศัยในอนาคต โดยอย่างน้อยจะต้องอยู่ในระดับที่เคยมีในช่วงก่อนการเริ่มโครงการ หรือไม่ก็มีมาตรฐานที่สูงกว่า
- รับรองว่าบริษัทดำเนินการให้ค่าชดเชยที่เป็นธรรมแก่บุคคลและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดิน ซึ่งไม่เพียงแต่จะต้องได้รับค่าชดเชยตามราคาตลาดของที่ดินที่ถูกเวนคืน แต่ยังจะต้องให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานใหม่ไปยังพื้นที่ที่เหมาะสม มีการเข้าถึงทางทรัพยากร วิถีการประกอบอาชีพและการบริการทัดเทียมกับถิ่นฐานเดิม
- บริษัท อิตาเลียนไทยฯ ควรเปิดเผยบันทึกข้อมูลการจ่ายเงินค่าชดเชยที่ระบุรายละเอียดว่าใครเป็นผู้ได้รับและได้รับในจำนวนเงินเท่าไหร่ อย่างไร
- นักลงทุนรายใหม่ควรปฏิเสธในการเข้าร่วมโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย จนกว่าชุมชนที่ได้รับผลกระทบจะได้รับการคุ้มครองและเคารพสิทธิมนุษยชน

ข้อเสนอแนะสำหรับสาธารณชนในเมียนมาร์ ประเทศไทย ชุมชนระหว่างประเทศ ที่อาจกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ

- เรียกร้องให้รัฐบาลไทยและรัฐบาลเมียนมาร์ปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและท่าเรือน้ำลึกทวาย ในวิธีการที่ตนสามารถทำได้
- รับรองว่า บริษัทและธุรกิจจากประเทศของตน จะยึดถือหลักการแนะนำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชนและมาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสากลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- รับรองว่า บริษัทและธุรกิจจากประเทศของตน จะดำเนินการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านสิทธิมนุษยชนที่โปร่งใสและครอบคลุม

ภาคผนวกที่ 1:

โครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ลำดับเหตุการณ์สำคัญ (พ.ศ. 2551-2556)[57]

2551

19 พฤษภาคม 2551

รัฐบาลไทยและเมียนมาร์ลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อพัฒนาโครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย (โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย) ซึ่งประกอบด้วยโครงการท่าเรือน้ำลึกและถนนที่เชื่อมไปกรุงเทพฯ

19 มิถุนายน 2551

รัฐบาลเมียนมาร์และบริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) (ITD) ลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อจัดทำการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

2553

ชาวบ้านในพื้นที่เริ่มสังเกตเห็นการก่อสร้างในพื้นที่ ชาวบ้านบางคนอ้างว่ามีการบุกรุกที่ดินของตน หรือมีการทำลายที่ดินโดยไม่ได้รับแจ้งข้อมูลล่วงหน้าหรือไม่ได้ให้ความยินยอม

2 พฤศจิกายน 2553

มีการลงนามในความตกลงกรอบโครงการ (Framework Agreement) ระหว่างบริษัทอิตาเลียนไทยกับ การท่าเรือแห่งเมียนมาร์ (Myanmar Port Authority –MPA) และมีการมอบสัมปทานงานจ้างเหมาก่อสร้าง บริหารงาน และส่งมอบงาน (Build, Operate and Transfer Concession) ระยะเวลา 60 ปีให้กับบริษัทอิตาเลียนไทย เพื่อพัฒนาโครงการท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรม (รวมทั้งอุตสาหกรรมหนัก เช่น โรงถลุงเหล็ก โรงงานปุ๋ย โรงไฟฟ้า และหน่วยงานพลังงานอื่น ๆ) ถนน ทางรถไฟ และโครงข่ายท่อส่งก๊าซและการพัฒนาเขตเมือง

2554

19 กรกฎาคม 2554

กลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karen National Union - KNU) ขัดขวางการสร้างถนนของบริษัทอิตาเลียนไทยที่เชื่อมระหว่างทวายกับประเทศไทย หลังจากชุมชนร้องเรียนว่าทางบริษัทเข้ามาทำลายที่ดินของตน และไม่มีการจ่ายค่าชดเชยให้ เป็นถนนระยะทาง 160 กิโลเมตร และจะตัดผ่านหมู่บ้านกะเหรี่ยง 21 แห่ง

15 ธันวาคม 2554

สมาคมพัฒนาทวาย (Dawei Development Association - DDA) จัดแถลงข่าวที่กรุงย่างกุ้งแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับการโยกย้ายชาวบ้านในพื้นที่ 32,279 คน โรงเรียน 21 แห่ง และวัด 23 แห่งในหมู่บ้าน 19 แห่ง สมาคมพัฒนาทวายเรียกร้องให้รัฐบาลและผู้พัฒนาโครงการ

- ปฏิบัติตามหลักการพัฒนาสีเขียวและยั่งยืนเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตในท้องถิ่นในทวาย
- ให้ความสำคัญกับความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ในระหว่างการพัฒนาโครงการ
- จัดทำการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลกระทบด้านสังคมที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ
- ดำเนินการพัฒนาสีเขียวและยั่งยืนที่สะท้อนความต้องการและผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น

2555

4 มกราคม 2555

สมาคมพัฒนาทวายและชาวบ้านในพื้นที่จัดการรณรงค์ต่อต้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินที่จะสร้างบริเวณหาดหม่องมะกัน และเรียกร้องให้มีการพัฒนา “สีเขียว” ไม่ใช่การพัฒนาแบบที่ทำลายสิ่งแวดล้อม

[57] รวบรวมข้อมูลโดย TERRA

5 มกราคม 2555

องค์กรภาคประชาสังคมของไทย 18 แห่งจัดแถลงข่าวตั้งคำถามต่อการตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่นำเงินงบประมาณจำนวน 52 ล้านบาทไปลงทุนในโครงการท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมในทวาย รวมทั้งการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างทางหลวงสนับสนุนโครงการนี้ นอกจากนั้น ทางกลุ่มยังตั้งคำถามกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เกี่ยวกับแผนการซื้อไฟฟ้าจากเมียนมาร์ ซึ่งมีราคาแพง และอาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติในอนาคต รวมทั้งแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

7 มกราคม 2555

มีการประชุมทวิภาคีระดับรัฐมนตรีระหว่างรัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทยไทยเพื่อพูดคุยถึงความร่วมมือเกี่ยวกับโครงการท่าเรือน้ำลึก ในระหว่างการประชุม สมาคมพัฒนาทวายได้ส่งจดหมายเปิดผนึกไปยังนายกฯ ของไทยแสดงข้อกังวลต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน ทางกลุ่มเรียกร้องรัฐบาลไทยให้ดำเนินการอย่างระมัดระวัง และมีความเข้าใจ และต้องให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนในระหว่างการดำเนินงาน

9 มกราคม 2555

อูอิ่นหม่องโซ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการไฟฟ้าแห่งเมียนมาร์กล่าวในใบแถลงข่าวที่กรุงย่างกุ้งว่า จะไม่อนุญาตให้มีการพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินขนาด 4,000 เมกะวัตต์ที่ทวาย เนื่องจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

6 เมษายน 2555

ชาวบ้านตะบิวชอง หมู่บ้านกะเหรี่ยงที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสร้างถนนเชื่อมระหว่างนิคมอุตสาหกรรมทวายกับประเทศไทย แสดงการต่อต้านอย่างเข้มแข็งต่อโครงการนี้ พวกเขาได้เดินออกจากที่ประชุมที่จัดขึ้นโดยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลสำหรับจัดทำรายงานประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับความเป็นกลางของคณะทำงาน เนื่องจากพวกเขาเดินทางมาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ของบริษัทอิตาเลียนไทย ส่วนบริษัทอิตาเลียนไทยไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนว่าจะมีการจ่ายค่าชดเชยให้กับชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างถนนอย่างไรบ้าง ชาวบ้านในพื้นที่ไม่พอใจอย่างมากกับการแสดงทัศนคติที่ไร้ความรับผิดชอบของบริษัทอิตาเลียนไทย ภายหลังบริษัทได้บุกรุกทรัพย์สินของชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านรวมตัวปิดถนนห้ามไม่ให้บริษัทอิตาเลียนไทยสร้างถนนที่เชื่อมโครงการต่อไป เนื่องจากที่ผ่านมาทางบริษัทไม่ได้พยายามแก้ไข/จ่ายค่าชดเชยให้ชาวบ้านเลย ทางบริษัทจึงได้ยุติการดำเนินงานในพื้นที่ชั่วคราวและย้ายไปทำงานในโครงการอื่น แต่ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข

2 สิงหาคม 2555

ที่บ้านกาโลนท่า ชาวบ้านแสดงความไม่พอใจกับแผนการของบริษัทอิตาเลียนไทยที่จะก่อสร้างเขื่อน ซึ่งจะทำให้น้ำท่วมหมู่บ้านและที่ทำกิน โดยจะนำน้ำที่กักเก็บไว้ไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรม ชาวบ้านบอกว่าพวกเขาไม่ต้องการย้ายออกจากพื้นที่

18 สิงหาคม 2555

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ปัญญาชนสยาม วีรวัธน์ ธีรประสาธน์ ประธานมูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ และเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง ผู้อำนวยการมูลนิธิบูรณะนิเวศ จัดแถลงข่าวในหัวข้อ “หยุดโครงการทวาย หยุดการเพิ่มหนี้สาธารณะ” ตั้งคำถามด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาลของรัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยองค์กรภาคประชาสังคม 42 แห่งเห็นชอบกับแถลงการณ์ประท้วงเจตนารมณ์ของรัฐบาลไทยที่จะนำเงินงบประมาณไปสนับสนุนโครงการ ซึ่งไม่เพียงจะเพิ่มหนี้สาธารณะ หากยังเป็นการลงทุนในประเทศที่ขาดกฎหมายที่เข้มแข็งและกลไกบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ทางกลุ่มยังเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดต่อสาธารณะ

กันยายน 2555

Transnational Institute (TNI) กลุ่มสิทธิมนุษยชนได้ร่วมมือกับชาวบ้านในการเผยแพร่รายงานที่เน้นให้เห็นปัญหาการกว้านซื้อเวนคืนที่ดิน การจ่ายค่าชดเชยที่ไม่เป็นธรรม และการบังคับโยกย้ายในพื้นที่โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย คาดว่าจำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมในทวายจะมีสูงถึง 500,000 คน

20 กันยายน 2555

ชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมการรณรงค์ประท้วงโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย พวกเขาวิจารณ์ว่าเป็นโครงการที่ก่อมลพิษมากมายและไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านกาโลนท่าซึ่งจะได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อน เรียกร้องให้ประธานาธิบดีเต็งเส่งแสดงเจตนารมณ์ที่จะยึดมั่นตามระเบียบสี่ข้อเกี่ยวกับนักลงทุนจากต่างชาติ ได้แก่ 1) การปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนชาวเมียนมาร์ 2) การคุ้มครองศักดิ์ศรีของประเทศ 3) การคุ้มครองอธิปไตยของรัฐ และ 4) การลงทุนจากต่างชาติต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ชุมชนกะเหรี่ยงซึ่งได้รับผลกระทบจากการสร้างถนนเชื่อมโครงการกับประเทศไทย ได้จัดการรณรงค์และมีการขึ้นป้ายต่อต้านที่ระบุว่า “อย่ามาทำให้ทวายต้องกลายเป็นมาบตาพุดแห่งที่สอง”

4 ตุลาคม 2555

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมของไทยให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประชุมกับนายเซทสุโอะ อิอุชิ ประธานองค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan External Trade Organization – JETRO) ยืนยันความร่วมมือของญี่ปุ่นในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยทั้งสามประเทศจะร่วมมือกัน และไทยกับเมียนมาร์จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในโครงการ เขายังระบุด้วยว่าทางญี่ปุ่นแสดงความปรารถนาที่จะให้เงินทุนสนับสนุนโครงการในส่วนของการพัฒนาสาธารณูปการพื้นฐาน

28 ตุลาคม 2555

ชาวบ้านในพื้นที่นาบูเลซึ่งเป็นบริเวณที่จะมีการสร้างท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมทวายกล่าวว่า จากการก่อสร้างโครงการในเบื้องต้นเริ่มส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตน ทำให้พวกเขาไม่สามารถปลูกพืชผลในบางฤดูกาล มีการจัดตั้งกลุ่ม “เสียงทวาย” ซึ่งระบุว่า โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจะเป็นประโยชน์เฉพาะกับภาคธุรกิจและราชการ แต่ชาวบ้านในพื้นที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ

15 พฤศจิกายน 2555

ชาวบ้านจัดการประท้วงต่อต้านโครงการเขื่อนอีกครั้งที่บ้านกาโลนท่า เนื่องจากตามแผนการสร้างอ่างเก็บน้ำโครงการใหม่จะส่งผลให้น้ำท่วมบ้านเรือน 182 ครัวเรือน และจะเป็นเหตุให้ประชาชนกว่า 1,000 คนต้องอพยพโยกย้าย และจะมีการผันน้ำไปหล่อเลี้ยงนิคมอุตสาหกรรมใหม่ในทวาย ชาวบ้านในพื้นที่ระบุว่าทางบริษัทขอเจรจาเพื่อไม่ให้โครงการต้องล่าช้า แต่ในวันที่บริษัทและเจ้าหน้าที่เดินทางมายังหมู่บ้านเพื่ออธิบายถึงแผนการโยกย้าย พวกเขาพบว่าชาวบ้านต่างพากันชูป้ายตะโกนร้องว่า “ไม่เอาเขื่อน” และ “ไม่โยกย้าย”

22 พฤศจิกายน 2555

จากรายงานข่าวที่อ้างคำพูดของประธานกรรมการบริหารของบริษัทอิตาเลียนไทยที่ระบุว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ถูกโยกย้ายออกจากพื้นที่ไปแล้ว เป็นเหตุให้ทางกลุ่มเสียงทวายซึ่งอยู่ในพื้นที่ต้องออกมาระบุว่า จนถึงปัจจุบันยังไม่มีชาวบ้านคนใดโยกย้ายออกไป

28 พฤศจิกายน 2555

สื่อมวลชนรายงานข่าวว่า จะมีการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมทวายจนเสร็จสิ้นภายในต้นปี 2556 ชาวบ้านในพื้นที่ระบุว่า แม้โครงการจะเริ่มตั้งแต่ปี 2553 แต่ทางบริษัทอิตาเลียนไทยเพิ่งจะว่าจ้างบริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง แอนด์ แมเนจเมนท์ จำกัด บริษัทปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้มาทำการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่หลักทั้งสามแห่งของโครงการเมื่อเดือนกันยายน 2554 (รวมทั้งส่วนของโครงการท่าเรือน้ำลึกและโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย พื้นที่ก่อสร้างเขื่อนที่บ้านกาโลนท่าและถนนที่เชื่อมระหว่างโครงการกับประเทศไทย) ในปัจจุบันยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลจากการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้กับชาวบ้านในพื้นที่แต่อย่างใด

2556

17 มกราคม 2556

นายชินโสะ อาเบะจากนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการ และน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีไทยได้พูดคุยเกี่ยวกับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายกับนายอาเบะ The Nation รายงานว่าญี่ปุ่นแสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมพัฒนาโครงการ

ท่าเรือทวายในเมียนมาร์

19 มกราคม 2556

นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมของไทยแสดงความมั่นใจว่าทางญี่ปุ่นน่าจะเข้ามาลงทุนในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยเสริมว่าการที่รัฐบาลญี่ปุ่นปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสาธารณูปการขั้นพื้นฐานของโครงการ จะยิ่งทำให้ความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการเพิ่มขึ้น เนื่องจากเงินกู้เหล่านี้จะช่วยลดภาระดอกเบี้ยในช่วงเริ่มต้นโครงการ

25 มกราคม 2556

นักปั่นจักรยานและนักกิจกรรมในเมียนมาร์จัดการรณรงค์ขี่จักรยาน 10 วันจากกรุงย่างกุ้งไปยังพื้นที่โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาของโครงการ

5 มีนาคม 2556

สมาคมพัฒนาทวายยื่นจดหมายประท้วงกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของไทยที่กรุงเทพฯ ระบุถึงข้อกังวลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนอันเนื่องมาจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ทางกลุ่มได้ชี้ให้เห็นว่าบริษัทจากไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมในการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเช่น การละเมิดสิทธิของชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวบ้านไม่มีสิทธิได้รับข้อมูล และไม่มีการปรึกษาหารืออย่างจริงจังกับชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ และมีชาวบ้านกว่า 32,000 คนที่จะต้องถูกโยกย้ายโดยไม่สมัครใจและไม่ได้รับค่าชดเชยที่เป็นธรรม

28 มีนาคม 2556

ชาวบ้าน 30 คนจากบ้านชาคานในตำบลเต็งจีถูกหน่วยงานของรัฐในพื้นที่กดดันให้อพยพออกจากหมู่บ้านเพื่อเปิดทางให้มีการก่อสร้างโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ชาวบ้านปฏิเสธที่จะโยกย้ายออกไป เนื่องจากอาศัยอยู่ในที่ดินนั้นมาหลายทศวรรษ และได้ทำประมงและทำนาเกลือในพื้นที่เพื่อเลี้ยงชีวิตมาหลายชั่วรุ่นคน

12 พฤษภาคม 2556

ชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างถนนเชื่อมต่อประเทศไทยและเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายปฏิเสธที่จะเข้าร่วมใน “การประชุมปรึกษาหารือกับสาธารณะ” ที่จัดขึ้นโดยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นหน่วยงานของไทยที่บริษัทอิตาเลียนไทยว่าจ้างให้จัดทำรายงานประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านกล่าวหาว่าหลายครั้งที่ผ่านมา คณะทำงานที่ทำการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมไม่ยอมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาและไม่ยอมชี้แจงประเด็นสำคัญอย่างเช่น การชดเชยความเสียหายต่อที่ดินและพืชผล พวกเขายังกล่าวหาว่าแนวทางการดำเนินงานของบริษัทอิตาเลียนไทยและคณะสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึง “การขาดจริยธรรม” เนื่องจากมีการทำการศึกษาหลังจากเริ่มการก่อสร้างไปแล้ว และหลังจากมีการทำให้ทรัพย์สินเสียหายไปแล้ว

25 พฤษภาคม 2556

นายกฯ ชินโสะ อาเบะจากญี่ปุ่นเริ่มการเยือนประเทศเมียนมาร์

สมาคมพัฒนาทวายยื่นจดหมายร้องเรียนต่อนายกฯ ชินโสะ อาเบะจากญี่ปุ่น รัฐมนตรีกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีต่างประเทศ รัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจการค้า และอุตสาหกรรม รวมทั้งผู้ว่าการธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (Japan Bank for International Cooperation - JBIC) และประธานหน่วยงานความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency - JICA) ระบุถึงข้อกังวลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนเนื่องจากโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ทางกลุ่มมีข้อสังเกตว่า ญี่ปุ่นต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมและการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนที่เป็นผลมาจากโครงการนี้ หากญี่ปุ่นตัดสินใจเข้าร่วมกับโครงการในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยตรงหรือการให้เงินกู้ยืม ในจดหมายยังเน้นถึงพันธกรณีหลักในแง่ที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานระหว่างประเทศโดยเฉพาะสิทธิของชนพื้นเมืองที่จะมีโอกาสแสดงความยินยอมโดยสมัครใจ เป็นการล่วงหน้า และเกิดจากการได้รับข้อมูล (Free, Prior and Informed Consent - FPIC) การเปิดเผยข้อมูลในเวลาอันเหมาะสม และโอกาสที่ชาวบ้านในพื้นที่จะเข้าร่วมกับโครงการได้อย่างจริงจัง

ตั้งแต่ในขั้นการวางแผน การดำเนินงาน และการตรวจสอบแผนปฏิบัติการโยกย้าย (Resettlement Action Plan - RAP) รวมทั้งกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ต้องไม่มีการบังคับหรือข่มขู่ชาวบ้านและชุมชนในพื้นที่ในกระบวนการโยกย้ายอย่างไม่สมัครใจ หลีกเลี่ยงการบังคับโยกย้ายหากเป็นไปได้ ต้องไม่มีการคอรัปชั่น และต้องเคารพสิทธิมนุษยชนในทุกขั้นตอนของโครงการ

24 มิถุนายน 2556

กลุ่ม Dawei Watch Group ระบุว่าชาวบ้านที่ทวายมีแผนการที่จะฟ้องคดีต่อบริษัทอิตาเลียนไทยเนื่องจากการสูญเสียที่ดินไป เพราะทางบริษัทได้สร้างทางหลวงตัดผ่านที่ดินของชาวบ้านในบริเวณเมืองยายพยู นอกจากนั้น จากคดีที่เจ้าของไร่นาในเขตอำเภอตาเล็งยาฟ้องต่อศาลพิเศษ โจทก์ทั้ง 14 คนปฏิเสธไม่ยอมรับจำนวนเงินค่าชดเชยสำหรับความสูญเสียด้านที่ดินและวิถีการดำรงชีพ

29 กรกฎาคม 2556

อูทุราถ่องวิน ประธานคณะกรรมการบริหารจัดการโครงการเศรษฐกิจพิเศษทวายแถลงถึงแผนการสนับสนุนให้ญี่ปุ่นเป็นภาคีเชิงยุทธศาสตร์สำหรับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับเทคโนโลยีถ่านหินสะอาดสำหรับผลิตไฟฟ้า เขาระบุด้วยว่ารัฐมนตรีทั้งจากของเมียนมาร์และไทยได้ลงนามในจดหมายเชิญที่ส่งอย่างเป็นทางการไปญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 24 เมษายน เพื่อกระตุ้นให้ญี่ปุ่นเข้าร่วมลงทุนในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

4 สิงหาคม 2556

เจ้าหน้าที่ของเมียนมาร์ระบุว่ายังมีความมั่นใจว่าญี่ปุ่นจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของญี่ปุ่นให้สัมภาษณ์กับสื่อว่า อยู่ระหว่างการจัดทำทางเลือกต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมในโครงการทวาย นายมาซากิ ทากาฮารา ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารประจำกรุงย่างกุ้ง องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น ระบุด้วยว่า ญี่ปุ่นอาจแบ่งปันความเชี่ยวชาญโดยผ่านการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งยังอาจปล่อยให้เงินกู้สนับสนุนโครงการ “ญี่ปุ่นถือเป็นภารกิจที่จะต้องสนับสนุนความเชื่อมโยงและการพัฒนาในภูมิภาคนี้ ซึ่งถือว่าเป็นเศรษฐกิจใหญ่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคนี้” เขากล่าว

9 กันยายน 2556

ชาวบ้านในพื้นที่ปิดถนนบริเวณบ้านทับยูช่องเพื่อประท้วงบริษัทอิตาเลียนไทย พวกเขากล่าวหาว่าบริษัทไม่ทำตามสัญญาที่จะจ่ายค่าชดเชยให้กับความเสียหายเนื่องจากการสร้างถนนสายใหม่สำหรับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ทางกลุ่มยังเผยแพร่แถลงการณ์วิพากษ์วิจารณ์ข้อเสนอของบริษัทอิตาเลียนไทยว่า “เป็นค่าชดเชยที่ไม่เป็นธรรมและไม่โปร่งใส”

29 กันยายน 2556

ชาวบ้านที่ทวายเรียกร้องให้ยุติโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยอ้างว่าที่ผ่านมายังไม่มีการจ่ายค่าชดเชยตามสัญญา ชาวบ้านในพื้นที่เริ่มไม่พอใจมากขึ้นเนื่องจากที่ดินและเรือกสวนไร่นาของตนถูกทำลายในระหว่างการก่อสร้างโดยไม่มีการแจ้งให้พวกเขาทราบ

16 ตุลาคม 2556

Eleven Media สื่อเมียนมาร์รายงานว่า เจ้าหน้าที่จากรัฐบาลญี่ปุ่นแจ้งในที่ประชุมร่วมระหว่างเมียนมาร์-ญี่ปุ่น-ไทยว่า ญี่ปุ่นกำลังทบทวนความร่วมมือในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย “รัฐบาลญี่ปุ่นสนใจจะลงทุนในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แต่ยังไม่มีการตัดสินใจใด ๆ หากรัฐบาลญี่ปุ่นต้องการเข้าร่วมในโครงการนี้ พวกเขาต้องใช้เงินงบประมาณ พวกเขาจึงต้องหาวิธีชี้แจงให้บริษัทจากญี่ปุ่นเข้าใจถึงโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ และกระตุ้นให้พวกเขามาลงทุน” นายฮันเส่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการตรวจสอบโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายกล่าว

21 พฤศจิกายน 2556

คณะกรรมการประสานร่วมไทย-เมียนมาร์ (Thai-Myanmar Joint Coordination Committee -JCC) จัดประชุมที่กรุงเทพฯ และอนุมัติกรอบความร่วมมือใหม่สำหรับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย และมีการลงนามบันทึกความเข้าใจสามฉบับ ฉบับแรกเป็นสัญญาระหว่างการนิคมเศรษฐกิจพิเศษทวายและการพัฒนาโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ซึ่งเป็นนิติบุคคลเฉพาะกิจ (SPV) ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมกันอย่างละครึ่งระหว่างไทยกับ

เมียนมาร์ ทางนิติบุคคลเฉพาะกิจจะเป็นผู้เชื้อเชิญให้นักลงทุนมาลงทุนในโครงการ สัญญาฉบับที่สองเป็นบันทึกความเข้าใจแบบไตรภาคีระหว่างบริษัทอิตาเลียนไทย การนิคมเศรษฐกิจพิเศษทวาย และนิติบุคคลเฉพาะกิจ ซึ่งเป็นผู้จำแนกสิทธิการดำเนินงานที่เหลืออยู่ของบริษัทอิตาเลียนไทย ก่อนจะโอนไปให้กับนิติบุคคลย่อย (SPC) สัญญาฉบับที่สามเป็นการยกเลิกสัมปทานในปัจจุบันที่ให้กับบริษัทอิตาเลียนไทยในการก่อสร้างและบริหารจัดการโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย โดยจะมีการโอนสัมปทานดังกล่าวไปให้กับนิติบุคคลเฉพาะกิจ และจะเปิดให้มีการประมูล

อูเซ็ตอ่อง รองผู้ว่าการธนาคารกลางแห่งเมียนมาร์ กล่าวว่า ในที่ประชุมโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายมีผู้สังเกตการณ์ที่เป็นตัวแทนจากญี่ปุ่นร่วมอยู่ด้วย คณะกรรมการบริหารยังเชิญนักลงทุนจากญี่ปุ่นให้จัดทำข้อเสนอในการพัฒนาขั้นที่หนึ่งสำหรับโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย

21 พฤศจิกายน 2556

ชาวบ้านในทวายรวมตัวปิดถนนในช่วงกม. 37-38 และยึดรถสามคันของบริษัทอิตาเลียนไทย พวกเขาระบุว่าทางบริษัทยังไม่ยอมจ่ายค่าชดเชยให้กับพืชผลที่ถูกทำลายไป นับแต่ทางบริษัทได้เริ่มสร้างถนนเมื่อปี 2554

22 พฤศจิกายน 2556

มิตซูบิชิประกาศร่วมมือกับบริษัท การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัทอิตาเลียนไทย ในการพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินขนาด 7,000 เมกะวัตต์ที่ทวาย โดยจะมีการถือหุ้นในสัดส่วน 30%, 50% และ 20% ตามลำดับ โดยมีกำลังผลิตรวมกันเท่ากับเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์เจ็ดแห่ง โรงไฟฟ้าแห่งแรกคาดว่าจะเริ่มเดินเครื่องได้ในปี 2558 มีแผนการที่จะจ่ายไฟจำนวน 3,000 เมกะวัตต์ภายในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย และจะขายไฟฟ้าส่วนที่เหลือ 4,000 เมกะวัตต์ให้กับไทย ส่วนชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้รับแจ้งอย่างเป็นทางการใด ๆ เกี่ยวกับแผนการนี้

25 พฤศจิกายน 2556

The Irrawaddy รายงานว่ารัฐบาลญี่ปุ่นและภาคเอกชนของญี่ปุ่นมีความสนใจอีกครั้งในโครงการนี้ หลังจากก่อนหน้านี้แสดงท่าทีเฉยเมยต่อโครงการ “โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายเป็นโครงการที่สำคัญอย่างยิ่งต่อภูมิภาคนี้” ทาดาชิ มาเอดะกล่าว เขาเป็นผู้อำนวยการฝ่ายบริหารของธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐ เป็นการกล่าวในที่ประชุมสัมมนาภาคธุรกิจที่กรุงย่างกุ้ง ซึ่งจัดโดยบริษัท Nikkei จากญี่ปุ่น

4 ธันวาคม 2556

โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจึงอยู่ในช่วงชะลอการก่อสร้างชั่วคราว ทั้งคนงานไทยและเมียนมาร์ต้องตกงาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสวัสดิการสังคม สังคมสงเคราะห์และการโยกย้ายแห่งเมียนมาร์ให้ข้อมูลกับ The Irrawaddy ว่า ชาวบ้านจากหกหมู่บ้านที่จะถูกโยกย้ายยังไม่ได้รับค่าชดเชย และไม่ได้รับแจ้งว่าใครจะเป็นผู้จ่ายค่าชดเชยส่วนที่เหลือ

11 ธันวาคม 2556

สมาคมพัฒนาทวายออกแถลงการณ์ก่อนประชุมสุดยอดญี่ปุ่น-อาเซียน เรียกร้องให้รัฐบาลญี่ปุ่น หน่วยงานพัฒนาและนักลงทุนงดเว้นการลงทุนในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายจนกว่าจะมีการพัฒนาแนวปฏิบัติดีสุดระหว่างประเทศขึ้นมา ทางกลุ่มกระตุ้นให้นักลงทุนจากญี่ปุ่นต้องหลีกเลี่ยงการลงทุนในอุตสาหกรรมสกปรกที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

13-15 ธันวาคม 2556

มีการจัดประชุมสุดยอดในโอกาส 40 ปีความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับอาเซียนที่กรุงโตเกียว คาดว่าทางญี่ปุ่นจะประกาศแผนลงทุนในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายในที่ประชุมครั้งนี้ แต่ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเกี่ยวกับการพูดคุยในประเด็นโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายในที่ประชุม ในช่วงก่อนการแถลงข่าว

ภาคผนวกที่ 2:
จดหมายร้องเรียนถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

Dawei Development Association
Dawei Township, Tanintharyi Region,Myanmar
dda.dawei@gmail.com

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการ 120 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพฯ 10210 ประเทศไทย

วันที่ 5 มีนาคม 2556

เรียน ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
นพ. นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ประธานคณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน

เรื่อง **ข้อกังวลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนในโครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย**

พวกเรา สมาคมพัฒนาทวาย เขียนจดหมายถึงท่านเพื่อหยิบยกข้อกังวลยิ่งในสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่ เกี่ยวข้องกับโครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายที่กำลังเกิดขึ้นในแคว้นตะนาวศรี พวกเราหวังว่าทางคณะกรรมการสิทธิของประเทศไทยจะมีมาตรการในการส่งเสริมให้เกิดสิทธิมนุษยชนในมาตรฐานสากลต่อโครงการนี้

ในปี 2551 บริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์ จำกัด ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลง หรือเอ็มโอเอ กับการท่าเรือพม่า เพื่อพัฒนาโครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งตามข้อตกลงเดิม บริษัท อิตาเลียนไทย เป็นผู้ลงทุนหลักในโครงการ แต่ปัจจุบัน ภายใต้บันทึกความเข้าใจ หรือเอ็มโอยู เมื่อเดือนกรกฎาคม 2555 โครงการนี้ได้กลายมาเป็น โครงการระหว่างรัฐต่อรัฐ คือ รัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่า โครงการประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ท่าเรือน้ำลึก โรงกลั่นน้ำมัน อุตสาหกรรมปิโตรเคมี โรงงานถลุงเหล็ก โรงไฟฟ้าถ่านหิน และโรงงานอื่น ๆ รวมถึงโครงการสร้างเขื่อนเก็บน้ำเพื่อใช้ในเขตนิคมอุตสาหกรรม และการสร้างถนนเพื่อเชื่อมต่อกับประเทศไทย โครงการนี้ได้สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสิทธิมนุษยชนของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ใน 3 พื้นที่ คือ

1. พื้นที่ 204.5 ตารางกิโลเมตรของท่าเรือน้ำลึกและเขตนิคมอุตสาหกรรมทวายในเขตนาบูเล่ ซึ่งห่างจากเมืองทวายไปทางเหนือ 20 กิโลเมตร มีประชากร 32,274 คน จาก 3,977 ครัวเรือน ใน 21 หมู่บ้าน
2. หมู่บ้านกาโลนท่า ห่างจากเมืองทวายไปทางเหนือ 36 กิโลเมตร ซึ่งมีแผนจะสร้างเขื่อนที่แม่น้ำตะลายยาร์ มีประชากรประมาณ 1,000 คน จาก 182 ครัวเรือน
3. พื้นที่ก่อสร้างถนนที่มีความยาว 132 กิโลเมตรที่เชื่อมต่อระหว่างเขตนิคมอุตสาหกรรมทวายกับบ้านพุน้ำร้อนของประเทศไทย มีประชากรประมาณ 50,000 คนที่จะถูกผลกระทบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากบริษัทไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) การละเมิดสิทธิของชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ – ไม่ได้รับสิทธิในการรับรู้ข้อมูล และไม่มีการปรึกษาหารือที่เหมาะสมกับคนท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์

โครงการจะส่งผลกระทบต่อทั้งชนพื้นเมืองทวายที่อาศัยอยู่ในเขตนาบูเล่ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (ก่อนสมัยพุกาม) และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อสร้างถนนเชื่อมต่อมายังประเทศไทย ข้อตกลงและแผนทั้งหมดนี้ ได้กระทำกันระหว่างบริษัท อิตาเลียนไทย และรัฐบาลพม่า ซึ่งลงนามกันโดยปราศจากการปรึกษาหารือหรือแจ้งกับคนท้องถิ่นดั้งเดิมและกลุ่มชาติพันธุ์ แม้ว่าโครงการจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2553 แต่บริษัท อิตาเลียนไทย เพิ่งจะว่าจ้างให้ บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง แอนด์ แมเนจเมนท์ จำกัด, บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการศึกษา การประเมินสิ่งแวดล้อม (Environmental Assessment) ในพื้นที่ท่าเรือน้ำลึกและเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย, พื้นที่สร้างเขื่อนที่หมู่บ้านกาโลนท่า และพื้นที่ก่อสร้างถนนเชื่อมต่อมายังประเทศไทย ตามลำดับ ซึ่งการศึกษาเพิ่งจะเริ่มต้นเมื่อเดือนกันยายน ปี 2554 จนถึงบัดนี้ ยังไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมแก่ชนพื้นเมืองท้องถิ่นในขณะที่โครงการยังคงดำเนินต่อไป การกระทำเช่นนี้ของบริษัท อิตาเลียนไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากประเทศไทยไม่ได้เคารพสิทธิของชนพื้นเมือง และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและที่ดินในชุมชนของพวกเขา

2) การโยกย้ายโดยไม่สมัครใจ และค่าชดเชยที่ไม่เป็นธรรม

ชนพื้นเมืองดั้งเดิมทวายมากกว่า 32,000 คนในเขตนาบูเล่ และอีก 1,000 คนจากหมู่บ้านกาโลนท่า กำลังเผชิญกับการบังคับให้ย้ายออกจากพื้นที่ โดยไม่มีการสำรวจเกี่ยวกับการโยกย้ายอย่างเป็นระบบ และไม่มีการปรึกษาหารืออย่างมีความหมายเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน พื้นที่รองรับการโยกย้ายถูกสร้างขึ้นโดยที่ชาวบ้านไม่ได้เห็นชอบด้วย ซ้ำร้ายคือ บ้านในพื้นที่รองรับถูกสร้างขึ้นอย่างคุณภาพต่ำ และมักจะทลายลงเมื่อถูกลมพัด

ที่หมู่บ้านกาโลนท่า บริษัท อิตาเลียนไทย และรัฐบาล กำลังพยายามจะสร้างเขื่อนเก็บน้ำที่แม่น้ำตะลายยาร์ใกล้ๆ กับหมู่บ้าน อ่างเก็บน้ำของเขื่อนจะทำให้พื้นที่สวน 3,000 เอเคอร์ ที่ชาวบ้านกาโลนท่าทั้งหมดพึ่งพาต้องจมน้ำและถูกทำลาย ชาวบ้านกำลังเรียกร้องว่าพวกเขาจะไม่ย้าย เพราะพวกเขาไม่ต้องการสูญเสียป่าไม้และที่ดินที่อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ทางบริษัทกลับกดดันชาวบ้านด้วยวิธีการต่างๆ นานาเพื่อให้ชาวบ้านย้ายออกไป

การผลักดันให้มีการโยกย้ายโดยไม่สมัครใจนั้นยังถือเป็นการไม่เคารพสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวท้องถิ่น และยังคุกคามวิถีชีวิตและความมั่นคงทางเศรษฐกิจในพื้นที่นาบูเล่ จากรายงานวิจัยเรื่อง “Local People Understanding of Dawei Special Economic Zone” ระบุว่า 86% ของชาวบ้านในพื้นที่นาบูเล่ที่จะกลายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นพึ่งพาที่ดินและการเกษตร อย่างไรก็ตาม พื้นที่รองรับการโยกย้ายที่ บาวาร์ ทาวา และวาซุนถ่อ ที่ตั้งอยู่ระหว่างทะเลและเทือกเขา ตะนาวศรีนั้นคับแคบเกินกว่าจะทำการเพาะปลูกใดๆ ได้ หากชาวบ้านจากนาบูเล่ถูกบังคับให้โยกย้ายไปอยู่เมื่อการก่อสร้างบ้านรองรับเสร็จสิ้น พวกเขาจะไม่มีที่ที่ทำการเพาะปลูกอาหารและทำการเกษตร

การจ่ายค่าชดเชยในหลายกรณีเกิดความไม่เป็นธรรม และไม่เท่าเทียม และที่ดินต่างๆ ถูกยึดไปเพื่อสร้างสำนักงานของบริษัท และสร้างถนนสำหรับการสัญจรเพื่อเข้าถึงพื้นที่ก่อสร้าง แม้ว่าโครงการจะดำเนินการโดยบริษัทเดียว แต่เกิดความแตกต่างในการเลือกปฏิบัติซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นที่และอำนาจของผู้ที่อาศัยในพื้นที่นั้น ซึ่งเกิดการเลือกปฏิบัติอย่างรุนแรงในการจ่ายค่าชดเชยของบริษัท อิตาเลียนไทย เช่น ในบางพื้นที่ที่อยู่ในความควบคุมของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (เคเอ็นยู) ชาวบ้านมีสิทธิพิเศษในการเข้าร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับค่าชดเชย ในขณะที่บางพื้นที่ โดยเฉพาะที่นาบูเล่ ชาวบ้านกลับถูกคุกคามและได้รับค่าชดเชยน้อยกว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลยังพยายามที่จะเข้ามามีอิทธิพลในกระบวนการจ่ายค่าชดเชยด้วย สิ่งที่ร้ายที่สุดคือ บริษัทไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชย และสิ่งนี้ได้นำไปสู่การคอรัปชั่นโดย เจ้าหน้าที่รัฐ และบรรดานายหน้าค้าที่ดินทั้งหลาย

พวกเราเชื่อว่าประเทศไทยในฐานะที่ลงนามในปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชนจะยืนหยัดอยู่ในหลักการสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานไม่เฉพาะต่อบุคคลและพลเมืองในประเทศไทยเท่านั้น แต่ต่อประเทศอื่นๆ ด้วย ดังนั้น พวกเราชาวบ้านจากทวายและตะนาวศรีหวังว่าทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยสามารถที่จะเข้ามาสืบสวนเกี่ยวกับสถานการณ์ทางสิทธิมนุษยชนและการละเมิดที่เกี่ยวเนื่องกับโครงการท่าเรือน้ำลึกและเขตนิคมอุตสาหกรรมทวายที่ดำเนินการโดยบริษัท อิตาเลียนไทย และรัฐบาลไทย เพื่อนำไปสู่การเคารพในสิทธิมนุษยชนของชนพื้นเมืองดั้งเดิมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเหล่านี้

ขอขอบคุณสำหรับการรับเรื่องราวของพวกเราไว้พิจารณา และพวกเราจะรอฟังคำตอบจากท่าน

ด้วยความเคารพอย่างสูง

สมาคมพัฒนาทวาย